

Бонкдорӣ Тараққиёт Чаҳонишавӣ

ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ 38/1
тел: +992(44)600-32-49
e-mail: majalla@nbt.tj

МАҶАЛЛАИ БОНКИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

ИЮЛ-СЕНТЯБР 2022

ҶАЛАСАИ ҲАФТУМИ ШҶРОИ
МИЛЛИИ СУБОТИ МОЛИЯВӢ
БАРГУЗОР ШУД

12

МУЛОҚОТИ РОҲБАРONI
БМТ ВА ХБА ДАР
ШВЕЙТСАРИЯ

987.99
16

БМТ: НАТИҶАИ ФАЪОЛИЯТИ
МОЛИЯВИИ ТАШКИЛОТҲОИ
ҚАРЗИИ МОЛИЯВӢ

21

ХАВҒҲО ВА МАСОИЛИ
АКТУАЛИИ НИЗОМИ
БОНКИИ КИШВАР

38

Итминон дорем, ки ба шарофати ҳамкорӣ ва густариши шарикӣ дар қолаби Даҳсола рӯйкарду равишҳо барои татбиқи ҳадафҳои рушди устувори вобаста ба захираҳои об ва беҳдошт дарёфт хоҳанд гардид.

Эмомалӣ Раҳмон

2018-2028

**“Даҳсолаи байналмилалии амал
“Об барои рушди устувор”**

ДАР ИН ШУМОРА:

БОНҚДОРӢ ТАРАҚҚИЁТ ҶАҶОНИШАВӢ

ИЮЛ-СЕНТЯБР, 2022

3

ПРЕЗИДЕНТ

ИСТИҚЛОЛИ ДАВЛАТӢ
ТОҶИКИСТОНРО БО ҶАҶОН
ВА ҶАҶОНРО БО ТОҶИКИСТОН
НАЗДИК ГАРДОНИД

Аз Паёми шодбошии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба муносибати 31-солагии истиқлоли давлатӣ

7

САНАДИ РАСМӢ ТАЪЙИНОТИ КАДРӢ ДАР БМТ

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Бонки миллии Тоҷикистон таъйироти кадрӣ ба амал оварданд.

Бо Фармонҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ...

12

РӢЙДОДҶОИ МУҲИМ

ҶАЛАСАИ ҲАФТУМИ ШӢРОИ МИЛЛИИ СУБОТИ
МОЛИЯВӢ БАРГУЗОР ШУД

21

НИШАСТИ МАТБУОТӢ

БМТ: НАТИҶАИ ҶАЪОЛИЯТИ МОЛИЯВИИ ТАШКИЛОТҶОИ
ҚАРЗИИ МОЛИЯВӢ ДАР ДАВРАИ ҲИСОБОТӢ ...

54

МУСОҲИБАИ МУҲИМ ДОНИШҶОИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН - МАРКАЗИ ОМОДАНАМОИИ МУТАХАССИ- СОНИ СОҶАИ ИҚТИСОДӢ

Иқтисодиёти миллӣ меҳвари асосии таъмини шароити некуаҳволии миллат буда, тамоми паҳлуҳои дигари зиндагӣ, чи сиёсӣ, чи иҷтимоӣ ва чи фарҳангӣ ба он вобастагии зич дорад.

38

АНДЕША, ТАҲЛИЛ ВА ПЕШНИҶОД ХАВҶО ВА МАСОИЛИ АКТУАЛИИ НИЗОМИ БОНКИИ КИШВАР

Дар марҳилаи ҷаҳонишавии хизматрасониҳои молиявӣ ба низоми бонкӣ хавфҳои мухталиф, аз ҷумла хавфҳои берунӣ ва ҳам хавфҳои, ки ба ҷаъолияти низоми бонкӣ бевосита алоқаманд мебошанд, таъсири манфӣ мерасонанд.

В ЭТОМ НОМЕРЕ:

БОНКДОРӢ ТАРАҚҚИЁТ ҶАҲОНИШАВӢ
ИЮЛ-СЕНТЯБР, 2022

16

**САФАР ВА НАТИҶАҶОИ ОН
МУЛОҚОТИ РОҶБАРОНИ БМТ ВА ХБА ДАР
ШВЕЙТСАРИЯ**

49

**МУСОҶИБА
ҶСП “ДУШАНБЕ СИТИ БОНК” ЯГОНА БОНКЕ МЕБОШАД,
КИ ЗИЁДА АЗ 1500 ТЕРМИНАЛ ВА 540 БАНКОМАТ ...**

27

**СУБОТИ НИЗОМИ МОЛИЯВӢ
ҲАМГИРОИИ
СИЁСАТҶОИ МОНЕТАРӢ
ВА МАКРОПРУДЕНСИАЛӢ**

Ҳар як сиёсати иқтисодӣ дорои ҳадафҳои мухталифи худ буда, механизму воситаҳои муносиб ҷиҳати ноил гардидан ба онҳо татбиқ карда мешаванд, ки дар натиҷаи истифодаи як фишанги иқтисодӣ – молиявӣ ба бахши дигари он таъсир ...

44

**ҶАМЪБАСТИ БУРДУ БОХТ
РУШДИ УСТУВОРИ БОЗО-
РИ СУҒУРТАИ МАМЛАКАТ
ДАР ҲАМБАСТАГӢ ТАЪМИН
МЕГАРДАД**

Дар ҷаласае, ки 21 июли соли равон таҳти сарварию муовини раиси Бонки миллии Тоҷикистон Фирдавс Толибзода бо иштироки роҳбарони ташкилотҳои суғуртавии кишвар ва воҳидҳои соҳтории БМТ ...

БонкдорӢ Тараққиёт Ҷаҳонишавӣ

Маҷаллаи таҳлили бонкӣ
3 (98) ИЮЛ-СЕНТЯБР, 2022

Тел: +992 (44) 600- 31- 24

Факс: +992 (44) 600- 32- 49

НИШОНИИ МАҶАЛЛА:

734025, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ 38/1

E-mail: majalla@nbt.tj

РАИСИ ШҶРОИ МАШВАРАТӢ:

Ҳ. Холиқзода

Аъзои Шӯрои машваратӣ:

Н. Ҳикматуллозода,

Ш. Хайрзода, Қ. Хушвақтзода,

А. Миралиев, Т. Ҳақназаров,

А. Қурбонов

ҲАЙАТИ МАҶАЛЛА:

Сармуҳаррир: А. Қурбонов

Мутахассиси пешбар: А. Мӯминов

Мутахассиси дараҷаи II: М. Умадуллоева

Ороишгар: Ҳ. Мучебуллоев

Маҷаллаи "Бонкдорӣ Тараққиёт Ҷаҳонишавӣ" дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайд гирифта шудааст.

Шаҳодатномаи қайд: №259/МҶ- 97,
аз 29 августи 2022 с.

Маҷалла ба хотири таъмини гуногунандешӣ маводҳои муаллифонеро низ ба таъбиқ мерасонад, ки фикри шахсии онҳоро инъикос мекунад. Ҳангоми истифодаи маводи маҷалла истинод ба асл ҳатмист.

Теъдоди нашр: 486 нусха.

Дар матбааи

ҶДММ "Орбита"

чоп шудааст.

ш. Душанбе, кӯчаи Чехов 1/1, 17.

Истиқлоли давлатӣ Тоҷикистонро бо ҷаҳон ва ҷаҳонро бо Тоҷикистон наздик гардонид

Аз Паёми шодбошии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба муносибати 31-солагии истиқлоли давлатӣ

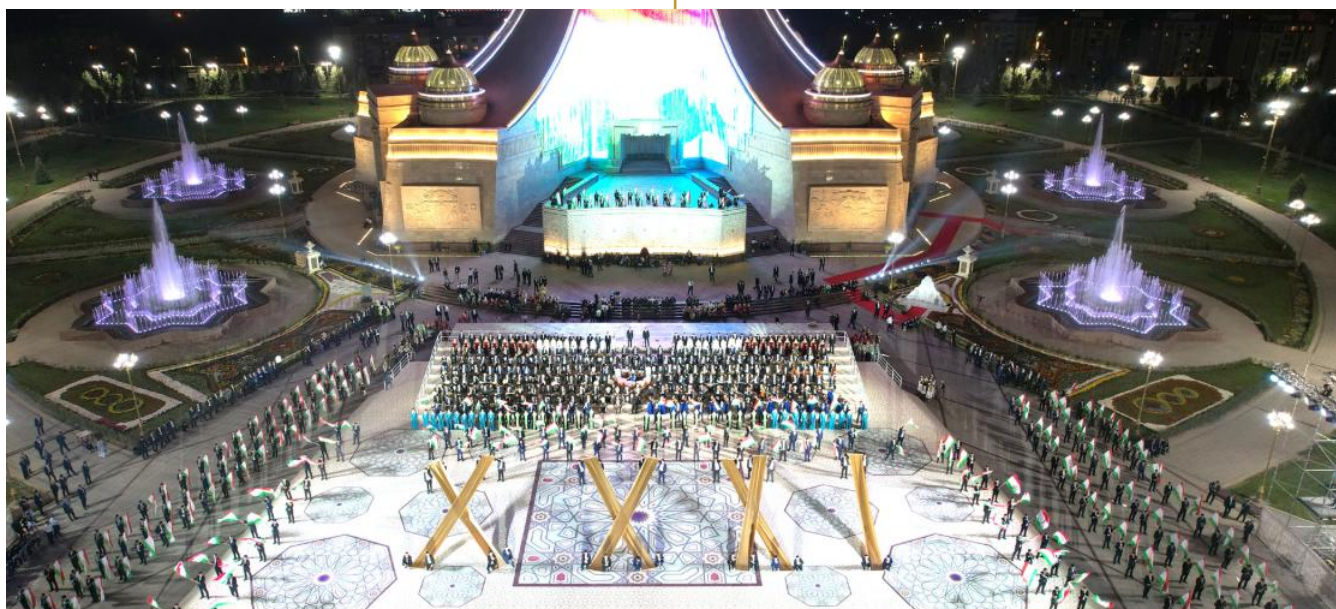
Дар оғози Паёми шодбошии худ ба ифтихори 31-солагии истиқлоли давлатӣ Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон чунин иброз намуданд:

Ҳамватанони азиз! Истиқлоли давлатии Тоҷикистон – рӯйдоди таърихӣ, ки дар ҳаёти миллати куҳанбунёди тоҷик гардиши кулливу сарнавиштсозро ба вуҷуд овард ва мардуми мо ба шарофати ин падидаи зиндагисоз тақдири ояндаи давлату миллати худро ба дасти хеш гирифтанд, 31-сола шуд. Ба ифтихори ин чашни муқаддас ва бузург тамоми мардуми шарифи Тоҷикистон ва кулли ҳамватанони бурунмарзиамонро сидқан табрик меғӯям.

Истиқлоли давлатӣ барои мардуми мо имконияти нодири таърихӣ фароҳам овард, ки зери парчами миллии худ муттаҳид шуда, бо заҳмати аҳдонаву бунёдкорона бисёр мушки-

лоту монеаҳои сахту сангинро паси сар намоянд ва кишвари маҳбубамонро ба марҳалаи рушди устувори иқтисодиву иҷтимоӣ расонанд.

Дар робита ба ин, Сарвари давлат таъкид карданд, ки маҳз дар натиҷаи заҳмати содиқонаву ватандӯстонаи сокинони сарбанди мамлакат пойдевори давлати навини тоҷикон ҳамчун давлати демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва иҷтимоӣ гузошта шуд, кишвари мо дар арсаи ҷаҳон эътироф гардид ва муҳимтар аз ҳама, барои пешрафти ҳамаи соҳаҳои ҳаёти ҷомеа ва боз ҳам беҳтар гардидани сатҳу сифати зиндагии аҳоли шароити мусоид фароҳам оварда шуд. Дар зарфи солҳои соҳибистиқлолӣ, бо вучуди таъсири манфии омилҳои бухронӣ ва равандҳои гуногуни байналмилалӣ, рушди бомароми иқтисодиёту иҷтимоиёти мамлакат таъмин гардид.

Дар соҳаҳои илму маориф, фарҳангу тандурустӣ, саноату кишоварзӣ ва дигар самтҳои ҳаёти ҷомеа ислоҳоту навсозӣро амалӣ гардиданд ва ҳамкориҳои мутақобилан судманди Тоҷикистон бо кишварҳои гуногуни олам густаришу тавсеа пайдо карданд.

Истиқлоли давлатӣ Тоҷикистонро бо ҷаҳон ва ҷаҳонро бо Тоҷикистон наздик гардонид ва сиёсати «дарҳои кушода» боиси болоравии бесобиқаи нуфузу обрӯи Тоҷикистон дар байни ҷомеаи байналмилалӣ гардид. Маҳз татбиқи чунин сиёсати дурбинона ба фарогири мустаҳкам гардидани робитаҳои Тоҷикистон бо ҷамаи давлатҳои ҷаҳон, бахусус, бо кишварҳои минтақа мусоидат намуд.

Тавре Президенти кишвар муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон иброз доштанд, дар ин давра Ҳукумати мамлакат ҷамаи саъю талоши худро ба хотири фароҳам овардани шароити зиндагии арзанда барои ҳар як сокини кишвар равона сохта, бо истифода аз тамоми захираву имкониятҳо чӣ ҳамаи ҳалли масъалаву мушкилоти соҳаҳои иҷтимоӣ, аз ҷумла илму маориф, фарҳангу тандурустӣ, ҷавонону занон, дастгирии гурӯҳҳои ниёзманду осебпазири ҷомеа, ҷалби ҳарчи бештари наврасону ҷавонон ба таҳсилоти босифат, дар рӯҳияи ватандӯстиву ватанпарварӣ ва ҳисси баланди миллӣ тарбия кардани онҳо бисёр тадбирҳоро амалӣ гардонид. Дар натиҷа, мо дар зарфи беш аз се

даҳсола ба дастовардҳои ноил гардидем, ки рушди минбаъдаи давлати соҳибистиқлоламон ба онҳо вобастагии мустақим дорад.

Дар идомаи суҳанронии худ Сарвари давлат махсус қайд карда гуфтанд, ки аз вартаи нобудӣ наҷот додани давлати тозаистиқлоли тоҷикон, аз парокандагӣ раҳо бахшидани миллати тоҷик, таъмин намудани сулҳу оромӣ ва ваҳдати миллӣ муҳимтарин дастоварди мо дар ин давра мебошад. Зеро омолу орзуи таърихӣ миллати тоҷик ва ҳадафу ормонҳои имрӯзу фардои он танҳо дар шароити сулҳу оромӣ, Ватани озод ва давлати соҳибихтиёр амалӣ шуда метавонанд.

Бинобар ин, бо ифтихор иброз медорам, ки ҳифзи давлатдории миллӣ дастоварди бузургтарину муқаддастарин дар таърихи навини миллати тоҷик ва сулҳу оромӣ неъматӣ арзишмандтарин дар ҳаёти халқамон мебошад.

Ҳамзамон иброз карда шуд, ки баъди барқарорсозии сулҳу субот мо тамоми кӯшиши худро ба ташкили сохтори муқаммалӣ идорақунӣ, ҳукумати босалоҳият, парламенти касбӣ, артиши миллӣ, ниҳодҳои низомиву амниятӣ ва дигар рукнҳои зарурии давлатдорӣ тибқи меъёрҳои муосир равона сохтем. Дар ин раванд, бахтномаи миллат – Конститутсия ва рамзҳои давлати соҳибистиқлол – Парчам, Нишон ва Суруди миллӣ, ки мояи ифтихори

мардуми мо мебошанд, қабул карда шуданд. Имрӯз Тоҷикистон бо 180 давлати ҷаҳон муносибатҳои дипломативу дӯстона дорад ва узви комилҳуқуқи 57 созмони байналмилаливу минтақавӣ мебошад.

Дар робита ба гуфтаҳои боло, Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон иброн намуданд, ки нақши давлати мо, махсусан, дар созмонҳои бонуфуз барои ҳалли масъалаҳои мубрами дорои аҳаммияти ҷаҳониву минтақавӣ, аз қабилӣ таъмин амниятӣ субот ва беҳдошти экологиву иқлим муассир ва созанда арзёбӣ мегардад. Мо аз он қаноатмандем, ки аксари давлатҳо мавқеъ ва ташаббусҳои Тоҷикистонро дар масъалаҳои обу иқлим ва ҳифзи пирияхҳо ҳамчун кишвари пешсаф эътироф намуда, дар ин масири созанда бо мо ҳамкорӣ мекунанд. Дастовардҳои зикршуда, бешубҳа, самарайи истиқлол ва соҳибхитиёрии кишвари мо дар зарфи 31 сол буда, заминаи асосӣ барои таъйири симои давлат ва болоравии нуфузу обрӯи он дар арсаи байналмилалӣ гардиданд.

Мардуми шарафманди мо, ки роҳи беш аз се даҳсолаи пур аз монеаву мушкilot, вале пурифтихори таърихи сарбаландона тай кардаанд, ҳуб медонанд, ки аз давраи бисёр вазнини хомӯш кардани оташи ҷанги таҳмилии шаҳрвандӣ,

барқарор сохтани рукнҳои давлатдорӣ ва сохторҳои фалаҷшуда аз фаъолият бозмондаи давлатӣ то расидан ба мақому ҷойгоҳи имрӯзаи давлати тоҷикон ҷи заҳмати бузургеро талаб менамуд.

Тавре дар идомаи Паёми шодбошӣ зикр гардид, дигар қадами тақдирсоз дар бунёди давлати муосири тоҷикон интиҳоби дурусти шакл ва сохти давлатдорӣ буд. Дар асоси воқеияти таърихиву сиёсии гузаштаву муо-

сир ва бо дарназардошти манфиатҳои имрӯзу ояндаи милливу давлатӣ халқи Тоҷикистон бо майлу иродаи худ ва бо изҳори раъи озодона роҳи бунёди давлати демокративу ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва иҷтимоиро интиҳоб намуд, ки он ҳамчун ифодаи раъи қатъии мардуми кишвар дар моддаи якуми Конститутсияи мо барои ҳамеша муқаррар гардидааст.

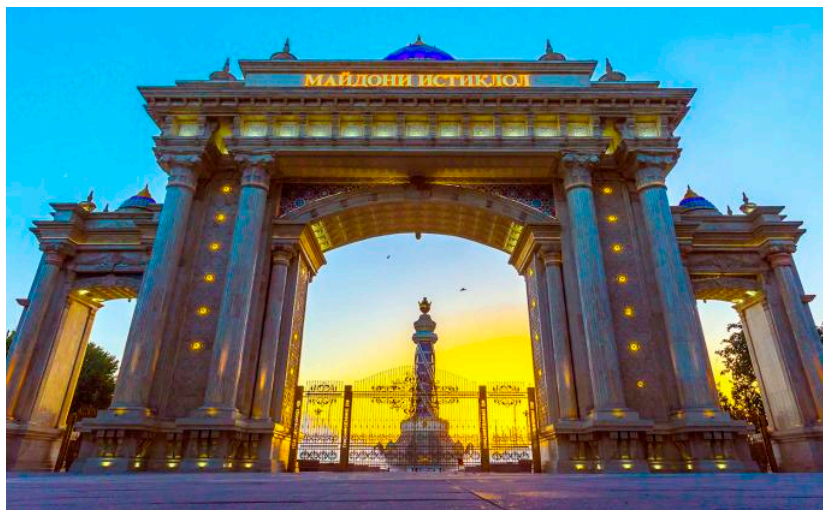
Ҳоло Тоҷикистон дар ҷодаи бунёди низоми давлатдорӣ интиҳобкардаи худ бо қадамҳои устувор пеш меравад. Таҷрибаи ҳосилшуда ва таҳаввулоте, ки имрӯз дар ҷаҳони муосир мегузарад, бори дигар собит месозад, ки шакл ва сохти давлатдорӣ мо интиҳоби дурусту дурбинона буда, ҳуди ҳамин ғоя ба яке аз заминаҳои асосии ҳаёти ороиштаи ҷомеа табдил ёфтааст.

Дар даврони соҳибистиқлоли Ҳукумати мамлакат бо бунёди роҳу пулҳо ва нақбҳо, неругоҳҳои барқи обӣ ва садҳо корхонаи хурду бузурги саноатӣ зербинои муосири коммуникатсионӣ ва энергетикиву саноатии кишварро гузошта, низоми ягонаи энерге-

тикии кишварро ба вуҷуд овард ва Тоҷикистони сепорчаро ба як қаламрави воҳид ва кишвари транзитӣ мубаддал гардонид.

Зимни суҳанронии худ Президенти кишвар муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон таъкид карданд,

ки дар лаҳзаҳои пурифтихори ҷашни мубораки истиқлоли давлатӣ ба ёд овардани роҳи пуршарафи тайкардаи халқамон, зикри дастовардҳои бунёди давлат ва мардуми Тоҷикистон ба он хотир аст, ки мо бояд минбаъд низ муттаҳиду сарҷамъ бошем ва ҳифзи бозътимоди дастовардҳои то имрӯз ноилшудаамонро таъмин намоем. Зеро шиддатёбии бархӯрди манфиатҳои геополитикӣ дар дунёи имрӯза, вазъи нобасомони иқтисоди ҷаҳонӣ,

норасоии шадидаи озуқаворӣ, баланд гардида-ни нархи маҳсулоти ғизоӣ дар сартосари сайёра, инчунин, яроқнокшавии бошитоб ва оғози дигарбораи «чанги сард», мушкилоти вобаста ба тағйирёбии иқлим ва паҳншавии бемориҳои сироятӣ моро водор менамояд, ки дар татбиқи ҳадафҳои стратегии миллӣ, пеш аз ҳама, ҳифзи амнияти озуқаворӣ мамлакат ва иҷрои нақшаву вазифаҳои дар наздамон қарордошта ҳарчи бештар ва фаъолона саҳм гузорем.

Ба андешаи Сарвари давлат дар вазъияти печидаву ноороми ҷаҳони муосир ҳар як шаҳрванди огоҳи Тоҷикистон бояд дарк намояд, ки аз баракати истиқлолу соҳибхитӣ, сулҳу субот ва ваҳдати миллӣ мо ба чӣ неъматӣ бузурге муяссар шудаем. Яъне ҳар як фарди бонангу номуси Ватанро зарур аст, ки бо дарки амиқи қадрӯ манзалат ва аҳаммияти истиқлолу озодӣ ва бо заҳмати софдилову саъю талоши ватандӯстона ҷиҳати ободии сарзамини аҷдодиамон, таҳкими иқтисодӣ ва давлатӣ соҳибхитӣ рамон ва паравшонӣ

ҷовидонаи парчами миллӣ саъю талош намояд. Бисёр муҳим аст, ки мо қадрӯ қимати Ватани азиози худ – Тоҷикистон ва давлати соҳибистиқлоламонро донем ва фаромӯш насозем, ки танҳо бо доштани давлати мустақил дар ҷомеаи башарӣ мавқеи сазовор дошта метавонем.

Ҳамзамон қайд карда шуд, ки дар баробари дастовардҳои бузургу тақдирсоз, мо ҳанӯз масъалаву мушкилоти ҳалталаб низ дорем, ки ҳамаи онҳоро худамон, бо иттиҳоду сарҷамъӣ ва заҳмати созандаву содиқона ва бо шукронаи сулҳу оромӣ, Ватани озод ва давлати соҳибистиқлоламон ҳаллу фасл менамоем. Ба ҳамватанони азизам муроҷиат карда, таъкид менамоем, ки мо бояд Ватани худ – Тоҷикистони биҳиштосоро баробари ҷони худ дӯст дорем, зеро ҳар як ваҷаб замини муқаддасу зарҳез ва чашмасору обшорони мусаффоӣ он манбаи ризқу рӯзӣ ва хайру барақати хонадони мо, кӯҳҳои сарбафалаккашидаи он пушту паноҳ ва мояи сарбаландии мо ва номи неки ин Ватан рамзи сарфарозӣ ва рӯйи сурхи мо мебошанд.

Мо – фарзандони Тоҷикистон ҳама якҷо бо заҳмати аҳлонаи худ ин Ватан ва ин сарзамини аҷдодиро обод месозем, давлати соҳибхитӣ рамонро пешрафта мегардонем ва ҷойгоҳу обрӯи онро дар арсаи ҷаҳон боз ҳам баланд мебардорем.

Дар поёни Паёми шодбошии худ Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бори дигар ҳамаи мардуми сарбаланду қавииродаи кишвар ва ҳамватанони бурунмарзӣ рамонро ба муносибати 31-умин солгарди истиқлоли давлатӣ самимона табрик намуда, беҳтарин таманниёти некро изҳор карданд:

“Ба хонадони кулли сокинони мамлакат хушбахтӣ, рӯзгори босаодат, иқболи баланд, файзу барақат ва ба Тоҷикистони азизамон сулҳу оромӣ, суботи сиёсӣ, ваҳдати миллии ҷовидона ва пешрафту ободии боз ҳам бештар орзу менамоем.

Ҷашни истиқлолу озодӣ ва соҳибдавлативу соҳибхитӣ муборак бошад, ҳамватанони азиз!”

“БТЧ”

Таъйиноти кадрӣ дар БМТ

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Бонки миллии Тоҷикистон таъйироти кадрӣ ба амал оварданд.

Бо Фармонҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Толибзода Фирдавс Назримад ба вазифаи муовини якуми раис, Назирӣ Гулбаҳор Назир, Шарифзода Фируз Ҳомиддин ва Салимзода Алиҷон Абдуҷалол ба вазифаҳои муовинони раиси Бонки миллии Тоҷикистон таъйин гардиданд.

ТОЛИБЗОДА ФИРДАВС НАЗРИМАД
Муовини якуми раиси Бонки миллии
Тоҷикистон

ТОЛИБЗОДА Фирдавс Назримад 11 март соли 1980 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст, миллати тоҷик.

Таҳсилот:

Маълумот оӣ, Донишгоҳи Шарқии Миёназамини Ҷумҳурии Туркии Кипри Шимолиро бо ихтисоси бонкдорӣ ва молия, Магистратураи Институти миллии оӣ оид ба фанҳои сиёсиро (Ҷопон) бо ихтисоси идоракунии давлатӣ хатм намудааст.

Фаъолияти меҳнатӣ:

- Соли 2003-2009 - иқтисодчии дараҷаи II, иқтисодчии пеш-

бари Идораи назорати бонкӣ ва иҷозатномадиҳии Бонки миллии Тоҷикистон;

- Солҳои 2009-2010 - таҳсил дар Магистратураи Институти миллии оӣ оид ба фанҳои сиёсӣ, Токио, Ҷопон;
- Солҳои 2010-2015 - сариктисодчӣ, сармутахассис, муовини сардор дар шӯъбаҳои назорати ташкилотҳои молиявии ғайрибонкӣ ва бозрасии дуввуми Департаменти назорати бонкии Бонки миллии Тоҷикистон;
- Солҳои 2015-2020 - муовини сардор, сардори Идораи таҳлил ва иҷозатномадиҳии Департаменти назорати бонкии Бонки миллии Тоҷикистон;
- Солҳои 2020-2021 - муовини директори Департаменти назорати бонкии Бонки миллии Тоҷикистон;
- Аз 18 январи соли 2021, №120 то 17 августи соли 2022 муовини раиси Бонки миллии Тоҷикистон;
- **17 августи соли 2022, №424 бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муовини якуми раиси Бонки миллии Тоҷикистон таъйин гардид;**

Донишони забонҳо: англисӣ, русӣ ва туркӣ.

Оиладор, соҳиби 4 фарзанд.

ШАРИФЗОДА ФИРУЗ ҲОМИДДИН
Муовини раиси Бонки миллии Тоҷикистон

ШАРИФЗОДА Фируз Ҳомиддин 23 майи соли 1984 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст, миллаташ тоҷик.

Таҳсилот:

Маълумот олӣ, Академияи иқтисодии Россия ба номи Г.В.Плехановро бо ихтисоси иқтисодчӣ хатм намудааст.

Фаъолияти меҳнатӣ:

- Солҳои 2005-2010 иқтисодчии дараҷаи II, иқтисодчии дараҷаи I-и шуъбаи назорати ташкилотҳои молиявии ғайрибонкии Идораи назорати бонкӣ ва иҷозатномадиҳии Бонки миллии Тоҷикистон;
- Солҳои 2010-2015 бозраси пешбар, муовини сардори шуъбаи бозрасии Департаменти назорати бонкии Бонки миллии Тоҷикистон;
- Солҳои 2015-2016 сардори Идораи бозрасии дуввуми Департаменти назорати бонкии Бонки миллии Тоҷикистон;

- Солҳои 2016-2017 муовини директори департамент-сардори Идораи таҳлил ва иҷозатномадиҳии Департаменти назорати бонкии Бонки миллии Тоҷикистон;
- Солҳои 2017-2019 муовини директори Департаменти назорати бонкии Бонки миллии Тоҷикистон;
- Солҳои 2019-2020 сараудитор директори Департаменти аудити дохилии Бонки миллии Тоҷикистон;
- Аз соли 2020 то 17 августи соли 2022 директори Департаменти назорати бонкии Бонки миллии Тоҷикистон;
- **17 августи соли 2022, №426 бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муовини раиси Бонки миллии Тоҷикистон таъйин гардид;**
- Аъзои Ҳизби халқии демократии Тоҷикистон.

Мукофотҳо:

- Мукофоти давлатӣ – соли 2021 бо медали Хизмати шоиста сарфароз гардонида шудааст.
- Донишҷӯ забонҳо: русӣ.
Оиладор, соҳиби 4 фарзанд.

САЛИМЗОДА АЛИҚОН АБДУЧАЛОЛ
Муовини раиси Бонки миллии
Тоҷикистон

САЛИМЗОДА Алиқон Абдуҷалол
22 январи соли 1980 дар Ҷумҳурии
Тоҷикистон таваллуд шудааст, милла-
таш тоҷик.

Таҳсилот:

Маълумот олӣ, Донишгоҳи байнал-
милалии Москва ва Донишгоҳи мил-
лии Тоҷикистонро бо ихтисоси молия
ва қарз ва иқтисодӣ хатм намудааст.

Фаъолияти меҳнатӣ:

- Солҳои 2001-2002 - иқтисодчии дараҷаи I-и шуъбаи буҷетҳои маҳаллии Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- Солҳои 2002-2009 - иқтисодчии дараҷаи II, иқтисодчии дараҷаи I, иқтисодчии пешбари Идораи назорати бонкӣ ва

иҷозатномадиҳии Бонки миллии Тоҷикистон;

- Солҳои 2009-2010 - муовини мудирӣ Шуъбаи Бонки миллии Тоҷикистон дар шаҳри Қурғонтеппа;
- Солҳои 2010-2018 – муовини мудир, мудирӣ Шуъбаи минтақавии Бонки миллии Тоҷикистон дар шаҳри Қурғонтеппа;
- Солҳои 2018-2020 мудирӣ Шуъбаи минтақавии Бонки миллии Тоҷикистон дар шаҳри Бохтар;
- Солҳои 2020-2022 директори Департаменти муомилоти пулӣ ва амалиёти хазинадорӣ Бонки миллии Тоҷикистон;
- **17 августи соли 2022, №427 бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муовини раиси Бонки миллии Тоҷикистон таъйин гардид;**
- Аъзои Ҳизби халқии демократии Тоҷикистон.

Донишони забонҳо: англисӣ, русӣ.

Оиладор, соҳиби 4 фарзанд.

НАЗИРӢ ГУЛБАҲОР НАЗИР
Муовини раиси Бонки миллии
Тоҷикистон

НАЗИРӢ Гулбаҳор Назир 19 сентябри соли 1970 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст, миллаташ тоҷик.

Таҳсилот:

Маълумот олӣ, Институти ордени “Нишони фахридори давлатии педагогии Хучанд ба номи С.М.Киров” ва Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуровро бо ихтисоси забон ва адабиёти рус дар мактаби миллий ва иқтисодиёт ва идоракунии истеҳсолот хатм намудааст.

Унвони илмӣ: доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор.

Фаъолияти меҳнатӣ:

- Солҳои 1992-2007-омӯзгори кафедраи НДХ факултаи забон ва адабиёти руси Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров;

- Солҳои 2007-2009 – омӯзгори кафедраи назарияи иқтисоди факултаи молияи Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон;
- Солҳои 2009-2011 – дотсенти кафедраи назарияи иқтисодии факултаи молияи Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон;
- Солҳои 2011-2015 – декани факултаи бизнес ва идоракунии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон;
- Солҳои 2015-2020 – вакили Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, узви Кумита оид ба иқтисод ва молия;
- Солҳои 2020-2022 – вакили Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, муовини Раиси Кумита оид ба иқтисод ва молия.
- **Аз 17 августи соли 2022, №425 бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муовини раиси Бонки миллии Тоҷикистон таъйин гардид;**
- Аъзои Ҳизби халқии демократии Тоҷикистон.

Донишҷуи забонҳои русӣ ва англисӣ;
Оиладор, соҳиби 4 фарзанд.

ХАБАР

NEWS

ХАБАР

NEWS

NEWS NEWS XABA
XABA

References

H

11

Ҷаласаи ҳафтуми Шӯрои миллии суботи молиявӣ баргузор шуд

Ҷаласаи ҳафтуми Шӯрои миллии суботи молиявӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (Шӯро) таҳти роҳбарии Раиси Шӯро – Вазири рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон Завқизода Завқӣ Амин бо иштироки роҳбарони Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Бонки миллии Тоҷикистон, Хазинаи суғуртаи пасандозҳои шахсони воқеӣ ва намояндаи Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон 24 августи соли 2022 дар Бонки миллии Тоҷикистон баргузор гардид.

Нахуст аҳли нишаст мутобиқи рӯзномаи ҷаласа рафти иҷроии қарорҳои қабулгардидаи ҷаласаи шашуми Шӯро муҳокима намуда, гузориши масъулинро оид ба андешидани чораҳои зарурӣ ҷиҳати самаранокии идораи молияи давлатӣ, пешбурди низоми содакардашудаи андозбандӣ, тақвият бахшидани низоми идоракунии хавфҳо, беҳтар намудани раванди қарздиҳӣ, бахусус ба соҳибкорон ва дар ин замина таъмин намудани рушди минбаъдаи кишвар мавриди баррасӣ қарор доданд.

Ҳамзамон таъкид карда шуд, ки вобаста ба вазъи нуговори геосиёсӣ тиҷоратӣ дар баъзе кишварҳои минтақа, номуайяниҳо

дар бозорҳои ҷаҳонии молу маҳсулот, ҳалалдор шудани занҷираи тақлифот, болоравии сатҳи таваррум ва дар маҷмуъ коста гардидани рушди иқтисодии ҷаҳон мушоҳида гардид. Бинобар ин, барои маҳдудсозии паёмадҳои манфӣ ва коҳиш додани таъсири онҳо ба иқтисодии миллии ҷамоҳангии зич бо вазорати идораҳои калидӣ роҳандозӣ шудааст.

Дар ҷараёни ҷаласа ба аъзои Шӯро рӯнамоиҳо марбут ба таъсири хавфҳои эҳтимоли ба бозори меҳнат, тамоюли таваррум ва омилҳои ба он таъсиррасон, инчунин ҷаҳони сармоягузори вобаста ба рейтингҳои кредитии соҳибхотирӣ кишвар пешниҳод шуданд. Ҳамзамон, қайд карда шуд, ки дар ин давраи мураккаби иқтисодӣ масъалаи зиёд намудани ҷалби сармоягузориҳои хориҷӣ ҷиҳати пурзӯр кардани фаъолнокии соҳаҳои мухталифи иқтисоди кишвар, коҳиш додани сатҳи таваррум, таъсиси ҷойҳои нави корӣ ва дар ин замина

ИТТИЛООТ ■ НАВИД ■ РҶҶДОДҲО

таъмин намудани рушди устувори иқтисодиёти миллӣ муҳим ба ҳисоб рафта, муайян намудани чораҳо ва татбиқи ислоҳотҳо бо назардошти таҷрибаи давлатҳои пешрафта ба суръат бахшидани рушди соҳаҳои асосӣ мусоидат хоҳад намуд.

Дар хотимаи чаласа, аз ҷониби Шӯро вобаста ба андешидани тадбирҳо ҷиҳати баланд бардоштани рейтингӣ кредитии соҳибхӯрии кишвар барои зиёд намудани ҷалби сармоягузориҳои хориҷӣ, бо истифода аз усулҳои муосир ва истифодаи технологияи нави иттилоотӣ баланд бардоштани сатҳи касбии муҳоҷирон ва мутобиқ намудани онҳо ба бозорҳои меҳнат, инчунин роҳандозии фишангҳои сиёсати монетарӣ ва дигар механизмҳо баҳри коҳиш додани хавфҳои таваррумӣ қарорҳои дахлдор қабул гардиданд. Ҳамзамон, аъзои Шӯро ҷиҳати то ба охир пайгирӣ намудани масъалаҳои вогузоршуда барои иҷрои бетаъхир ва сифатноки қарорҳои қаблан қабулшуда дар ҷамоаҳои ба вазорату идораҳои дахлдор вазифадор карда шуданд.

Бояд қайд намуд, ки Шӯрои миллии суботи молиявӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мақоми байниидоравии доимоамалкунандаи машваратӣ буда, бо мақсади баррасии масъалаҳои таъминӣ суботи молиявӣ, муайян намудани хавфҳо ва минбаъд андешидани чораҳои

зарурӣ ҷиҳати коҳиш додани хавфҳо дар иқтисодиёт, низоми молияи давлатӣ, бонкӣ ва бахши хусусӣ (бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 21.июни соли 2018, №331) таъсис дода шудааст.

■ МУЛОҚОТИ ҲОКИМ ХОЛИҚЗОДА БО ҶАНОБИ ТОСИХИРО АИКИ

Раиси Бонки миллии Тоҷикистон Холиқзода Ҳоким 27 июли соли 2022 бо Сафири Фавқулода ва Мухтори Ҷопон

иҷтимоиву иқтисодии кишвар миннатдорӣ баён намуда, таъкид кард, ки дар доираи сиёсати пешгирифти Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон муносибатҳои иқтисодиву иҷтимоӣ бо давлатҳои пешрафтаи ҷаҳон, аз ҷумла бо кишвари Ҷопон сол то сол тақвият ёфта истодааст.

Раиси Бонки миллии Тоҷикистон Ҳоким Холиқзода назаррас арзёбӣ гардида-

дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷаноби Тосихиро Аики мулоқот намуд.

Дар рафти вохӯриҳои робитаҳои дуҷониба дар бахшҳои иқтисодиву иҷтимоӣ ва имконияти густариши минбаъдаи онҳо таъкиди афкор намуданд.

Дар оғози мулоқот Ҳоким Холиқзода ба Ҳукумати Ҷопон барои ҳамкории мутақобилан судманд ва ҳиссагузори дар рушди

ни саҳми Ҷопон дар рушди иқтисодии кадрӣ мамлакат, бахусус Бонки миллии Тоҷикистонро махсусан таъкид кард. Зикр гардид, ки дар доираи лоиҳаи пешниҳоди идропулӣ барои омода сохтани мутахассисон, аз соли 2011 то айни замон 16 мутахассиси Бонки миллии Тоҷикистон дар донишгоҳҳои олии Осиё ва Уқёнуси Ором ба таълими дусола фаро гирифта шуда, 11 нафари онҳо омӯзишро муваффақона ба

ИТТИЛООТ ■ НАВИД ■ РЀЙДОДҲО

анҷом расониданд ва феълан дар рушди низоми бонкии мамлакат саҳм мегузоранд.

Сафири Фавқулода ва Мухтори Чопон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷаноби Тосихиро Аики дар раванди суҳбат ба тавсеа додани ҳамкорӣ дар самтҳои барои ҷониби Тоҷикистон, бахусус низоми бонкӣ афзалиятнок тавачҷуҳ зоҳир намуда, омодагии хешро ҷиҳати мусоидат дар тақвият додани самтҳои муҳими ҳамкорӣ изҳор дошт. Дар робита ба ин, номбурда аз оғози раванди ҳамкорӣ ҷиҳати сармоягузорӣ ба низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби Чопон истиқбол карда, рушд додани ҳамкориро бо истифода аз имкониятҳои молиявӣ ба низоми бонкӣ муҳим арзёбӣ намуд.

Дар поёни вохӯрӣ Ҳоким Холиқзода ҳавасмандии худро ҷиҳати густариши муносибатҳои низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо бонкҳои Чопон, аз ҷумла омӯзиши таҷрибаи ташкилотҳои молиявӣ Чопон, барпо намудани муносибатҳои муросилотӣ,

табодули таҷриба байни сохторҳои алоқаманди бонкҳои марказӣ дар баҳши сиёсати пулию қарзӣ, устувории молиявӣ, идоракунии захираҳои байналмилалӣ, рушди бозори суғурта, назорати бонкӣ ва низоми пардохт изҳор дошт.

■ ҚДММ “ТАШКИЛОТИ СУҒУРТАВИИ БИМА ҲАЁТ”

Бинобар сабаби тағйир ёфтани номи Ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуди “Ташкилоти суғуртавии Боварӣ” ба Ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуди “Ташкилоти суғуртавии Бима Ҳаёт” ва маҳалли ҷойгиршавии он, мутобиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба баъзе намудҳои фаъолият” ва Низомнома дар бораи хусусиятҳои иҷозатномадиҳӣ

ба баъзе намудҳои фаъолият, бо қарори Раёсати Бонки миллии Тоҷикистон аз 15 июли соли 2022, №90 ба ҚДММ “Ташкилоти суғуртавии Бима Ҳаёт” барои амалӣ намудани фаъолияти суғуртавӣ аз рӯи намудҳои суғуртаи ихтиёрӣ, тавассути аз нав ба расмият даровардан ба муҳлати то 10 январи соли 2025 иҷозатнома дода шуд.

Иҷозатномаи ҚДММ “Ташкилоти суғуртавии Боварӣ”, ки бо қарори Раёсати Бонки миллии Тоҷикистон аз 28 декабри соли 2020, №166 ҷиҳати амалисозии фаъолияти суғуртавӣ дода шудааст, аз эътибор соқит доништа шуда, Идораи назорати суғуртавӣ уҳдадор гардид, дар Феҳристи ягонаи давлатии иштирокчиёни касбии бозори суғурта сабти дахлдорро ворид намояд.

■ МУТАХАССИСОНИ НИЗОМИ БОНКӢ СОҶИБИ СЕРТИФИКАТҲОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ ГАРДИДАНД

Бо мақсади баланд бардоштани дониши тахассусии кормандони низоми бонкӣ Бонки миллии Тоҷикистон дар доираи барномаи Бонки Осиёи рушд ҷиҳати татбиқи Лоихаи кумаки техникии “Маблағгузори исломӣ барои рушди фарогир” дар ҳамкорӣ бо Ширкати машваратии IFAAS, ки яке аз ширкатҳои бонуфузи байналмилалӣ ба ҳисоб меравад, аз 29 июн то 5 ноябри соли 2021 барои кормандони низоми бонкӣ силсила-семинарҳои омӯзишии фосилавиро роҳандозӣ намуд.

ИТТИЛООТ ■ НАВИД ■ РЀЙДОДҲО

Дар доираи ҳамкориҳои мазкур 1 июли соли 2022 дар Бонки миллии Тоҷикистон бо иштироки муовини раиси Бонки миллии Тоҷикистон Толибзода Фирдавс, директори генералии Ширкати машваратии IFAAS ҷаноби Фаррух Раза, роҳбарони ташкилотҳои қарзии молиявӣ, кормандони Бонки миллии Тоҷикистон ва ҷонибҳои манфиатдор ҷамъомад баргузор гардид.

Муовини раиси Бонки миллии Тоҷикистон Фирдавс Толибзода бо натиҷагирӣ аз марҳилаи 1-уми Барномаи мазкур зикр намуд, ки семинарҳои омӯзишӣ асосан бо мақсади тақвияти дарку фаҳмиши мутахассисон оид ба принципҳои маблағгузориҳои исломӣ, аз ҷумла муқаддимаи молия, бонкдорӣ, маблағгузориҳои хурд ва лизинг, тақафул, сукут, баҳисобгирии муҳосибӣ, идоракунии корпоративӣ тибқи принципҳои маблағгузориҳои исломӣ, андозбандӣ, идоракунии хавфҳо, сохтори сиёсати молияи исломӣ ва идоракунии пардохтпазирӣ ташкил карда шуда, нишондиҳандаи иштирок дар семинарҳо аз сатҳи баланди хоҳиш ва кӯшиши мутахассисон дар самти омӯзиши мазкур шаҳодат медиҳад.

Директори генералии ширкати машваратии IFAAS ҷаноби Фаррух Раза ба шунавандагон ҷиҳати иштироки фаъолона дар барномаи омӯзишӣ изҳори қаноатмандӣ намуда, қайд кард, ки феълан низомии бонкдории исломӣ дар ҷаҳон мавқеи хосро пайдо намуда, диққати низомии бонкии ан-

ъанавиро ба худ ҷалб кардааст. Силсила-семинарҳои мазкур иқдоми амалии сафарбар кардани қувваи зехнӣ ҷиҳати воқиф шудан аз меъёрҳои бонкдории исломӣ буда, ба рушди минбаъдаи он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тақвият мебахшад.

Бояд зикр намуд, ки дар доираи роҳандозии лоиҳаи мазкур дар давоми чор моҳ 2 562 нафар шунавандагон ҷалб гардиданд ва аз ин теъдод 343 нафар иштирокчиҳои фаъол курсҳои омӯзиширо хатм намуда, соҳиби 1 071 адад шаҳодатномаи

байналмилалӣ шуданд.

Дар хотима муовини раиси Бонки миллии Тоҷикистон Фирдавс Толибзода, директори генералии ширкати машваратии IFAAS ҷаноби Фаррух Раза ва роҳбарони ташкилотҳои қарзии молиявӣ ба иштирокчиёни фаъоли Лоиҳаи кумаки техникии “Маблағгузориҳои исломӣ барои рушди фарогир” сертификатҳои хатми омӯзишӣ стандартҳои байналмилалии IFAAS супориданд.

Таҳияи
Шуъбаи матбуот ва
маҷаллаи “БТЧ”.

Мулоқоти роҳбарони БМТ ва ХБА дар Швейтсария

Раиси Бонки миллии Тоҷикистон Ҳоким Холиқзода, ки 3 июли соли 2022 дар ҳайати расмӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҷаласаҳои солони Гурӯҳи Электронати Хазинаи Байналмилалии асёр (ХБА) дар шаҳри Бад-Пагази Швейтсария қарор дошт, бо Директори Хазинаи Байналмилалии асёр хонум Кристилина Георгиева мулоқот анҷом дод.

Ҳоким Холиқзода дар оғози суҳбат аз ҳамкориҳои самарабахши ин ташкилоти бонуфузи байналмилалии молиявӣ ва дастгирии он ҷиҳати рушд ва пешрафти иқтисодиёти Тоҷикистон изҳори сипос намуда, барои боз ҳам васеъ кардани ҳамкориҳои судманд дар оянда изҳори ҳавасмандӣ кард.

Аз он ҷумла, қайд гардид, ки ҷониби Тоҷикистон зарура-

ти аз тарафи ХБА дар доираи “Механизми васеъи қарздиҳӣ” роҳандозӣ намудани барномаи нави ислоҳоти иқтисодӣ, барқарор кардани намояндагии доимии ХБА дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар татбиқи ҳадафҳо ва ислоҳотҳо нақши ҳамоҳангсозро иҷро мекунад, мавриди баррасӣ қарор дода шуд.

Дар идомаи мулоқот раиси Бонки миллии Тоҷикистон Ҳоким Холиқзода омодагии Ҷумҳурии Тоҷикистонро барои муколамаи озод ва ҳамкорӣ ибраз намуда, ҷиҳати дар соли 2026 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор кардани ҷаласаҳои солони Хазинаи Байналмилалии асёр ва Гурӯҳи Бонки ҷаҳонӣ ба даъват амал овард.

БАРОИ МАЪЛУМОТ.

Чаласаҳои солони Гурӯҳи Электрати Хазиона Байналмилалии асър, ки 3-6 июли соли 2022 дар шаҳри Бад-Рагази Швейтсария доир гардиданд, ҳайати расмии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар он вазири молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон Қаҳҳорзода Файзиддин, раиси Бонки миллии Тоҷикистон Холиқзода Ҳоким, инчунин на-мояндаи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар БҶ ва ХБА Илҳом Раҷабов муаррифӣ намуданд.

Дар нишасти Гурӯҳи Электрати ХБА Ҳоким Холиқзода суҳанронӣ намуд

Дар ҳошияи чаласаҳои солони Гурӯҳи Электрати Хазиона Байналмилалии асър 4 июли соли 2022 дар шаҳри Бад-Рагази Швейтсария нишасти асосии Гурӯҳи Электрат баргузор гардид ва дар кори он ҳайати расмии Ҷумҳурии Тоҷикистон ширкат варзид.

Раиси Шӯрои мудирон ва раиси Бонки миллии Швейтсария чаноби То-мас Йордан, директори Хазиона Байналмилалии асър хонум Кристалина Георгиева ва ноиби Пре-зиденти Бонки ҷаҳонӣ

хонум Анна Бйерде ба оғози кори нишасти боло-зикр ҳусни ифтитоҳ бах-шиданд.

Дар чараёни мулоқот ҳозирин аксаран оид ба омилҳои кӯтоҳмуддат ва дарозмуддат, таъ-сири онҳо ба иқтисоди ҷаҳонӣ, низоми молиявӣ ва тиҷорат, рушди усту-вор, беҳтар кардани сатҳи накуаҳволии аҳоли мубодилаи афкор на-муданд. Аҳли нишаст ҳамзамон масоили таъси-ри кишварҳои ҷудогона ба иқтисоди ҷаҳонӣ, интизориҳои таваррумӣ ва роҳҳои пешгирӣ кар-дани хавфҳои иқтисодиро баррасӣ карданд.

Оид ба вазъи иқтисодӣ ва низоми бонкии ҷумҳурӣ раиси Бонки мил-лии Тоҷикистон Холиқзода Ҳоким дар назди ҳозирин суҳанронӣ намуд. Номбур-да оид ба вазъи иҷтимоию иқтисодӣ ва тамоюлҳои ҷойдошта, тадбирҳои андешидаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти пешгирии таъси-ри хавфҳои эҳтимоли ба

Constituency Meeting 2022

иқтисоди миллӣ, таъсири омилҳои беруна ба устувории молиявӣ ва низоми бонкӣ, лаппишҳои қурбӣ ва хавфҳои асҷорӣ андешаҳояшро баён кард.

Ҳолиқзода Ҳоким дар фароварди баромади хеш Гурӯҳи Электоратро барои ҳамкории самаранок ва дастгирии кишварҳои узви Электорат миннатдорӣ карда, изҳори умед намуд, ки мулоқоти мазкур барои тақвият додани ҳамкориҳои судманд тақдирӣ чиддӣ хоҳад буд. Раиси Бонки миллии Тоҷикистон Гурӯҳи Электоратро барои дар соли 2026 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон доир кардани ҷаласаҳои солонаи Хазинаи Байналмилалӣ асҷор ва Гурӯҳи Бонки ҷаҳонӣ даъват кард.

Қобили қайд аст, ки Гурӯҳи Электорати ХБА имсол 30-солагии худро таҷлил намуд. Чунанҷана аъзои Гурӯҳи Электорати Бреттон Вудси Швейтсария ҳар ду сол берун аз ҷаласаҳои муқаррарии мудирони

ХБА ва Бонки ҷаҳонӣ дар яке аз кишварҳои ҳавза ҷамъ меоянд. Ба ғайр аз Швейтсария ба ин гурӯҳ Озарбойҷон, Қазоқистон, Қирғизистон, Лаҳистон, Сербия, Тоҷикистон, Туркманистон ва Ўзбекистон шомил мебошанд.

Ҳамкориҳои Бонкҳои миллии Тоҷикистон ва Швейтсария густариш меёбанд

Вохӯрии муфид ва муҳими раиси Бонки миллии Тоҷикистон Ҳолиқзода Ҳоким бо раиси Бонки миллии Швейтсария ҷаноби Томас Йордан дар чорҷӯбаи ҷаласаҳои солонаи Гурӯҳи Электорати Хазинаи Байналмилалӣ асҷор, ки 3-6 июли соли 2022 дар шаҳри Бад-Рагази Швейтсария шуда гузашт, баргузор гардид.

Зимни суҳбати ҷолиб тарафҳо бештар густариши ҳамкориҳо дар самти баланд бардоштани ихтисоси кормандони Бонки

миллии Тоҷикистон таваассути табодули таҷриба ва ташкили семинарҳои омӯзишӣ аз ҷониби Бонки миллии Швейтсария

хассисони Бонки миллии Тоҷикистонро барои иштирок кардан дар семинари омӯзишии муштаракӣ Бонкҳои миллии Швейтсария ва Полша, ки моҳи ноябри соли ҷорӣ дар назар аст, даъват намуд.

Дар поёни сӯҳбати судманд, Ҳоким Холиқзода даъвати ҷаноби Томас Йорданро бо хушнудӣ пазируфта, ҷиҳати тақвият бахшидани ҳамкориҳои минбаъда омодагии хешро баён дошт.

Таҳияи Шӯъбаи матбуот ва маҷаллаи “БТЧ”-и БМТ.

дар мавзӯҳои сиёсати пулию қарзӣ ва асҷорӣ, комплаенс таваҷҷуҳ зоҳир карда шуд. Ҷонибҳои мулоқот масъалаи дигари барои низоми бонкӣ муҳим – барпо кардани муносибатҳои мӯросилотӣ байни низоми бонкии Тоҷикистону Швейтсария ва дигар давлатҳои Аврупо мебошад, ки дар вохӯрӣ баррасӣ гардид.

Ҷаноби Томас Йордан, раиси Бонки миллии Швейтсария дар ҷараёни мулоқот аз сатҳи мавҷудаи ҳамкориҳои дучониба изҳори қаноатмандӣ намуда, барои боз ҳам беҳтар кардани онҳо дар самти устувории низоми бонкӣ ва дигар бахшҳои иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон омодагии хешро баён намуд. Илова бар ин, номбурда мута-

БМТ: Натиҷаи фаъолияти молиявии ташкилотҳои қарзии молиявӣ дар давраи ҳисоботӣ бо фоида ҷамъбаст гардид

Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ (ММД)-и кишвар дар нимсолаи якуми соли 2022 бо арзиши номиналӣ ба 46,2 млрд. сомонӣ баробар гардида, афзоиши воқеии он 7,4 фоизро ташкил дод. Афзоиши ММД аз ҳисоби истеҳсоли маҳсулоти саноат 17,3 фоиз, хизматрасонии пулӣ 12,8 фоиз, гардиши савдои чакана 9,3 фоиз, кишоварзӣ 7,2 фоиз ва соҳаи сохтмон 2,5 фоиз таъмин гардид.

БМТ: Натиҷаи фаъолияти молиявии ташкилотҳои қарзии молиявӣ дар давраи ҳисоботӣ бо фоида ҷамъбаст гардид

Нишастӣ матбуоти навбатии Бонки миллии Тоҷикистон оид ба ҷамъбасти натиҷаҳои фаъолияти Бонки миллии Тоҷикистон ва низоми бонкии мамлакат дар нимсолаи якуми 2022 барои намояндагони Воситаҳои ахбори оммаи дохиливу хориҷи кишвар 18 июли соли 2022 таҳти роҳбарии муовини раиси БМТ Толибзода Фирдавс баргузор гардид.

Дар кори он қариб 30 нафар рӯзноманигорони агентҳои иттилоотӣ ва нашрияҳои мухталиф, намояндагони шабакаҳои телевизион ва радио, роҳбарони сохторҳои калидии Бонки миллии Тоҷикистон иштирок доштанд.

Нахуст дар оғози мулоқот Фирдавс Толибзода иброз дошт, ки Бонки миллии Тоҷикистон фаъолияти худро дар нимсолаи якуми соли ра-

вон ҷиҳати иҷрои вазифаҳое, ки аз Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии ҷумҳурӣ” бармеоянд ва ҳамчунин дар ҳамоҳангӣ бо Дурнамои сиёсати пулию қарзии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2022 ва давраи

миёнамуҳлат роҳандозӣ намудааст.

Номбурда қайд кард, ки Бонки миллии Тоҷикистон ҳамчун мақоми танзимкунандаи бахши бонкию молиявӣ, новобаста аз мураккаб будани вазъи сиёсӣ иқтисодӣ дар минтақа ва болоравии нархи маҳсулоти ниёзи аввалия дар ҷаҳон, татбиқи сиёсати пулию қарзиро барои мусоидат ба рушди иқтисодиёт, устувории низоми бонкӣ ва нигоҳдории

муътадили сатҳи нархҳои дохили равона намуда, пай-васта тadbирҳои зарурӣ меандешад.

■ НИШОНДИҲАНДАҲОИ МАКРОИҚТИСОДӢ

Ба аҳли нишаст иттилоъ дода шуд, ки Маҷмӯи маҳсулоти дохили (ММД)-и кишвар дар нимсолаи якуми соли 2022 бо арзиши номиналӣ ба 46,2 млрд. сомонӣ баробар гардид, афзоиши воқеии он 7,4 фоизро ташкил дод. Қайд гардид, ки афзоиши ММД аз ҳисоби истеҳсоли маҳсулоти саноат 17,3 фоиз, хизматрасонии пулӣ 12,8 фоиз, гардиши савдои чакана 9,3 фоиз, кишоварзӣ 7,2 фоиз ва соҳаи сохтмон 2,5 фоиз таъмин гардид.

Гардиши савдои хориҷӣ бошад, дар нимсолаи якуми соли ҷорӣ 3,5 млрд. долл. ИМА-ро ташкил дод, ки нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 14,6 фоиз ё 448,4 млн. долл. ИМА зиёд мебошад.

■ САТҲИ ТАВАРРУМ МУЪТАДИЛ АСТ

Сатҳи таваррум дар моҳҳои январ-июни соли 2022 бинабар нисбатан қиматшавии нархи маҳсулотҳои воридотӣ ва мавсимӣ 4,1 фоизро ташкил намуд, ки нисбат ба ҳамин давраи соли қаблӣ 0,2 банди фоизӣ зиёд мебошад.

Нишондиҳандаи мазкур асосан аз ҳисоби болоравии нархи маҳсулоти хӯрокворӣ 7,0 фоиз ва молҳои ғайрихӯрокворӣ 2,3 фоиз ба амал омад. Ҳамзамон, дар ин давра ба андозаи -1,1 фоиз пастшавии нархи арзиши хизматрасониҳои пулӣ

ба аҳоли ба қайд гирифта шуд.

Таварруми солана (12 моҳи охир) бошад, дар моҳи июни соли 2022 ба 8,3 фоиз баробар гардид, ки дар муқоиса ба ҳамин давраи соли гузашта 0,7 банди фоизӣ кам мебошад.

(Барои маълумот ва муқоиса сатҳи таварруми солана дар кишварҳои шарикони асосии савдо ва минтақаро ба ҳонандагон манзур менамоем: дар Туркия 78,6 фоиз, Русия 15,9 фоиз, Қазоқистон 15,5 фоиз, Гурҷистон 12,8 фоиз, Ўзбекистон 12,2 фоиз ва Арманистон 10,3 фоизро ташкил намуд).

■ СИЁСАТИ ПУЛӢ

Дар идомаи нишаст матбуотӣ муовини раиси БМТ Фирдавс Толибзода изҳор кард, ки Бонки миллии Тоҷикистон бо мақсади танзими ҳаҷми пул дар иқтисодиёт сиёсати пулию қарзиро тавассути механизми фишангҳои худ ҷиҳати маҳдуд сохтани

таъсири омилҳои монетарӣ ба нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ амалӣ намуда истодааст.

Бо мақсади танзими ҳаҷми пул дар муомилот, идоракунии самараноки сатҳи пардохтпазирӣ ташкилотҳои қарзӣ ва коҳиш додани фишорҳои қурбӣ-таваррумӣ дар нимсолаи якум соли ҷорӣ 44 музоядаи фурӯши қоғазҳои қиматноки Бонки миллии Тоҷикистон дар ҳаҷми 3,3 млрд. сомонӣ баргузор карда шуд. Илова бар ин, дар ин давра аз ташкилотҳои қарзии молиявӣ тавассути амалиёти амонатҳои шабонарӯзӣ маблағҳои озод ҷалб карда шуд, ки ба ҳисоби миёна дар як рӯз 0,5 млрд. сомони ро ташкил менамояд.

Меъёри бозтамвил, ки фишанги асосии сиёсати пулию қарзӣ барои анҷом додани амалиётҳои монетарӣ ба ҳисоб меравад, дар моҳҳои январ-июни соли 2022 бетағйир дар сатҳи 13,25 фоизи солана нигоҳ дошта шуд.

Қобили қайд аст, ки ҷиҳати таъмини пардохтпазирии ташкилотҳои қарзӣ дар моҳҳои январ-июни соли ҷорӣ аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон ба ташкилотҳои қарзӣ дар ҳаҷми 29,6 млн. сомонӣ қарзҳои кӯтоҳмуддат пешниҳод карда шуд.

■ ҚУРБИ ПУЛИ МИЛЛӢ УСТУВОР ГАРДИД

Тавре дар “Дурнамои сиёсати пулию қарзии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2022 ва давраи миёнамуҳлат” омадааст, сиёсати қурбӣ ба речаи “шинокунандаи танзимшаванда, бе муайян ва эълон кардани ҳудудҳои тағйирёбии қурб” асос ёфта, қурби расмӣ сомонӣ нисбат ба асъори хориҷӣ дар асоси талабот ва пешниҳод дар бозори дохилии асъор муқаррар карда мешавад. Фирдавс Толибзода таъкид кард, ки Бонки миллии Тоҷикистон мутобиқи речаи мазкур танҳо дар ҳолатҳои истисноӣ метавонад ба бозори дохилии асъор дахлат намояд.

Мавсуф қайд кард, ки дар нимсолаи якуми соли 2022 қурби расмӣ доллари ИМА нисбати сомонӣ ба андозаи 6,6 фоиз (аз 11,3000 сомонӣ дар санаи 31.12.2021 то 10,5578 сомонӣ дар санаи 30.06.2022) паस्त шуд.

Бо назардошти вазъи баамал-омадаи иқтисоди ҷаҳон, дар ин давра қурби расмӣ асъори миллии аксари кишварҳои шарикони асосии тиҷоратии Ҷумҳурии Тоҷикистон низ нисбат ба доллари ИМА раванди тағйирёбӣ доштанд, аз ҷумла, қурбҳои рубли Федератсияи Россия 31,1 фоиз,

соми Қирғизистон 6,2 фоиз, тангаи Қазоқистон 3,1 фоиз ва рубли Беларус 0,1 фоиз устувор гашта, қурбҳои суми Ўзбекистон -0,2 фоиз, юани Чин -5,1 фоиз ва лираи Туркия -27,6 фоиз коҳиш ёфтаанд.

■ САРМОЯГУЗОРИҶОИ ХОРИҶӢ – 55,6 МЛН. ДОЛЛАРИ ИМА

Тавре дар қараёни нишасти матбуотӣ баён гардид, тибқи дастури ҳидоятҳои Пешвои муаззами миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, дар моҳҳои январ-июни соли 2022 ба низоми бонкии кишвар 55,6 млн. доллари ИМА қарз ва сармоягузориҳои мустақим ҷалб карда шуданд.

■ НИЗОМИ БОНКӢ

Дар идомаи мулоқот бо ҳабарнигорон иттилоъ дода шуд, ки дар қаламрави ҷумҳурӣ ба ҳолати 30 июни соли 2022 дар маҷмӯъ 62 адад ташкилоти қарзии молиявӣ, аз ҷумла 14 адад бонки аъъанавӣ,

1 адад бонки исломӣ, 18 адад ташкилоти амонатии қарзии хурд, 3 адад ташкилоти қарзии хурд ва 26 адад фонди қарзии хурд фаъолият менамоянд. Ташкилотҳои қарзии молиявӣ тавассути 1 852 воҳидҳои сохтории худ ба аҳоли хизматрасониҳои бонкиро пешниҳод менамоянд.

Фирдавс Толибзода, муовини раиси БМТ гуфт, ки дороиҳои ташкилотҳои қарзии молиявӣ дар давраи ҳисоботӣ 25 197,8 млн. сомони ро ташкил дода, нисбат ба ҳамина давраи соли 2021 асосан аз ҳисоби сандуқи қарзӣ, маблағи нақдина ва дигар дороиҳо 3 360,6 млн. сомонӣ ё 15,4 фоиз афзоиш ёфтаанд.

Уҳдадорҳои ташкилотҳои қарзии молиявӣ бошад, дар санаи ҳисоботӣ 19 298,8 млн. сомони ро ташкил намуда, нисбат ба ҳамина давраи соли 2021 аз ҳисоби амонатҳо ва барои пардохт ба бонкҳои дар қаламрави Тоҷикистон 2 129,0 млн. сомонӣ ё 12,4 фоиз зиёд шудаанд.

Муовини раиси БМТ Фирдавс Толибзода таъкид кард, ки меъёри пардохтпазирӣ дар сатҳи низом пурра иҷро гардида, ба санаи 30 июни соли 2022 101,1 фоизро ташкил намуд, ки ин нишондиҳанда аз меъёри муқаррарнамудаи Бонки миллии Тоҷикистон ба андозаи 71,1 банди фоизӣ зиёд мебошад.

Меъёри кифояти сармоя, ки яке аз нишондиҳандаҳои асосии устувори молиявӣ дар низоми бонкӣ ба ҳисоб меравад, дар санаи 30 июни соли 2022 аз ҳудуди муқарраршуда 13,0 банди фоизӣ зиёд иҷро гардида, 25,0 фоизро ташкил намуд. Дар маҷмӯъ, натиҷаи ҷаъолияти молиявии ташкилотҳои қарзии молиявӣ дар давраи ҳисоботӣ бо ғоида ҷамъбаст шуд.

❑ ҲАҶМИ ПАСАНДОЗҶО 18,8 ФОИЗ АҶЗОИШ ЁҒТ

Бақияи умумии пасандозҳо ба ҳолати 30 июни соли ҷорӣ 11,5 млрд. сомони ро ташкил намуд, ки назар ба ҳамина санаи соли гузашта 1,8 млрд. сомонӣ ё 18,8 фоиз аҷзоиш ёғт. Аз ҳаҷми умумии бақияи пасандозҳо ҳиссаи пасандозҳо бо пули миллий 58,5 фоиз ва бо аъори хориҷӣ 41,5 фоизро ташкил медиҳад. Агар ба таркиби пасандозҳо назар андозем, маълум мегардад, ки 5,5 млрд. сомонӣ ё 47,8 фоизро пасандозҳои шахсонӣ ҳуқуқӣ ва 6,0 млрд. сомонӣ ё 52,2 фоизро пасандозҳои шахсонӣ воқеӣ ташкил медиҳанд.

Дар баробари ин, фоизи миёнавазни пасандозҳои муҳлатнок дар моҳҳои январ-июни соли 2022 бо пули миллий 10,4 фоиз ва бо аъори хориҷӣ 3,2 фоизро ташкил

дода, нисбат ба ҳамина давраи соли гузашта бо пули миллий 0,3 банди фоизӣ зиёд шуда ва бо аъори хориҷӣ бошад, 1,2 банди фоизӣ кам мебошад.

❑ ҚАРЗДИҶӢ – 6,5 МЛРД. СОМОНӢ

Дар ҷараёни нишастӣ матбуотӣ ба самъи хабарнигорон расонида шуд, ки ҳаҷми қарзҳои додашуда дар нимсолаи аввали соли равон 6,5 млрд. сомонӣ ва теъдоди онҳо 966,3 ҳазор ададро ташкил намуд. Аз рӯи соҳаҳо бошад, аз ҳаҷми умумии қарзҳои дар ин давра додашуда ба соҳаҳои истеъмолот 35,6 фоиз, кишоварзӣ 18,9 фоиз, савдои хориҷӣ 15,7 фоиз, саноат 11,2 фоиз, хизматрасонӣ 10,6 фоиз, соҳтмон 2,5 фоиз, нақлиёт 0,7 фоиз ва дигар соҳаҳо 4,8 фоиз рост меояд.

Ҷолиб аст, ки ба соҳибкории истеҳсоли аз ҳаҷми умумии қарзҳои додашуда 37,9 фоиз рост омада, маблағи 2,5 млрд. сомони ро ташкил додааст. Ҳамчунин, аз ҳаҷми умумии

қарзҳои дар ин давра додашуда 64,4 фоиз ё 4,2 млрд. сомонӣ ба соҳибкорон рост меояд.

Гузашта аз ин, бояд гуфт, ки аз ҳаҷми умумии қарзҳои додашуда 72,9 фоиз ба қарзҳои хурд рост меояд, ки маблағи 4 758,1 млн. сомони ро ташкил дода, нисбат ба ҳамина давраи соли гузашта 6,7 фоиз зиёд мебошад.

❑ НИЗОМИ ПАРДОХТ

ТЕЪДОДИ КОРТҶОИ ПАРДОХТИИ БОНКИ 28,1 ФОИЗ ЗИЁД ШУДАНД

Бонки миллии Тоҷикистон дар яқоягӣ бо ташкилотҳои қарзии молиявӣ ҷиҳати вусъат додани хизматрасониҳои муосири бонкӣ, аз ҷумла ҳисоббаробаркуниҳои ғайринақдӣ ва васеъ намудани инфрасохтори пардохти барои хизматрасонии дорандагонӣ кортҳои пардохти бонкӣ ва таъмини ҷаъолияти мунтазами онҳо тамоми ҷораҳои заруриро андешида истодааст.

Дар робита ба ин, ба санаи 30 июни соли 2022 шумораи кортҳои пардохтии бонкии ба муомилот баровардашуда 4,2 млн. ададро ташкил дода, нисбат ба ҳамин санаи соли гузашта 28,1 фоиз зиёд мебошад. Теъдоди умумии ҳамёнҳои электронии ташкилотҳои қарзии молиявӣ 4,9 млн. ададро ташкил дода, дар муқоиса ба ҳамин давраи соли гузашта 2,0 млн. адад (69,8 фоиз) афзоиш ёфт.

Барои хизматрасонии до-рандагони кортҳои пардохтӣ ба санаи 30 июни соли 2022 дар ҷумҳурӣ аз ҷониби ташкилотҳои қарзии молиявӣ ватанӣ дар маҷмӯъ 1 529 адад банкомат ва 5 773 адад терминалҳои электронӣ насб карда шудаанд. Дар муқоиса ба ҳамин санаи соли 2021 шумораи банкоматҳо 300 адад ва шумораи терминалҳои электронӣ 409 адад зиёд шуданд. Аз ҳаҷми умумии терминалҳои электронӣ ба нуқтаҳои пешниҳоди пули нақд 1 975 адад ва дар муассисаҳои савдо ва хизматрасонии кишвар 3 798 адад рост меояд.

Ба санаи 30 июни соли 2022 дар муассисаҳои савдо ва хизматрасонии ҷумҳурӣ 14 825 адад QR-рамз мавриди истифода қарор дода шудаанд, ки нишондиҳандаи мазкур нисбат ба ҳамин санаи соли гузашта 6 902 адад (87,1 фоиз) зиёд мебошад.

Иттилоъ дода шуд, ки дар моҳҳои январ-июни соли 2022 дар муассисаҳои савдою хизматрасонии кишвар тавасути воситаҳои электронии пардохтӣ (кортҳои пардохтӣ ва ҳамёнҳои электронӣ)

14,3 млн. адад амалиётҳои ғайринақдӣ пардохти молу хизматрасониҳо ба маблағи 3,0 млрд. сомонӣ анҷом дода шуданд, ки нисбат ба ҳамин давраи соли 2021 аз рӯи шумора 31,2 фоиз ва аз рӯи ҳаҷми амалиёти гузаронидашуда 96,9 фоиз афзоиш ёфтаанд.

Дар ин давра таносуби ҳаҷми амалиётҳои гирифтани пули нақд ва пардохти ғайринақдӣ молу хизматрасониҳо бо истифодаи воситаҳои электронии пардохтӣ (кортҳои пардохтӣ ва ҳамёнҳои электронӣ) 89,1 фоиз ба 10,9 фоизро ташкил дода, нисбат ба ҳамин давраи соли қаблӣ ҳиссаи амалиётҳои ғайринақдӣ 1,2 банди фоизӣ зиёд гардидааст.

Дар қисмати ҷамъбасти нишасти матбуотӣ кормандони Воситаҳои ахбори оммаи ҷумҳурӣ ба масъалаҳои муҳими низомии бонкии кишвар бештар диққат дода, ба саволҳои худ дар бораи зиёд намудани ҷалби сармоя ба

иқтисодиёти ҷумҳурӣ, ҳаҷми захираҳои байналмилалӣ, пешгирии хавфҳои эҳтимоли, дастгирии рушди деҳот, бонкдорӣ исломӣ ва қарздиҳии он, робитаҳои байналмилалии Бонки миллии Тоҷикистон, ҷараёни пешниҳоди қарзҳои ипотекаӣ, бештар кардани ҳисоббаробаркуниҳои ғайринақдӣ, рафти музокирот бо Ҳазинаи байналмилалии асбоб, қарзҳо ба иқтисодиёт, пешниҳод кардани қарзҳои имтиёзнок, бештар намудани сифати хизматрасониҳои бонки, қурби доллари ИМА ва рубли русӣ ва мубодилаи он дар ташкилотҳои қарзии молиявӣ, ҷалби пасандоз ва ғайра ҷавобҳои мушаххас ва мукамал гирифтанд.

Нигориши
Абдуғаффор Курбонов,
“БТЧ”.

CAGR (04 – 08)
Revenue 20%
PBT 15%

H1 09 v H1 08
Revenue (2%)
PBT 4%

ҲАМГИРОИИ СИЁСАТҲОИ МОНЕТАРӢ ВА МАКРОПРУДЕНСИАЛӢ

Дараҷаи таъсирбахшии механизми трансмиссионии фишангҳои монетарӣ аз суботи низоми молиявӣ низ, ки ҳадафи сиёсати макропруденсиалӣ мебошад, вобастагии бузург дорад.

Мавҷудияти заминаи устувори сиёсати макропруденсиалӣ метавонад монеаҳои сиёсати монетариро бартараф намуда, барои таъмини устувори нархҳои шароити мусоид фароҳам орад.

Дар пайи бӯҳронҳои молиявӣ дар аксари кишварҳо идора кардани хавфҳо ва таъмини суботи молиявӣ дар шароити меъёрҳои фоизи паст дар давраи дарозмуддат масъалаи муҳим мебошад.

Ҳамгиروии сиёсатҳои монетарӣ ва макропруденсиалӣ

Ҳар як сиёсати иқтисодӣ дорои ҳадафҳои мухталифи худ буда, механизму воситаҳои муносиб ҷиҳати ноил гардидан ба онҳо татбиқ карда мешаванд, ки дар натиҷаи истифодаи як фишанги иқтисодӣ – молиявӣ ба баҳши дигари он таъсир мерасонад. Вобаста ба ин, ҳамгиروии сиёсатҳои монетарӣ ва макропруденсиалӣ яке аз масъалаҳои муҳими мақомотҳои танзимгар ва баҳсталаб миёни таҳлилгарон маҳсуб меёбад. Зеро дар амалия то кадом андоза мутақобил, ивазкунанда ё мусоидаткунанда будани ин сиёсатҳои иқтисодӣ ҳатто дар бонкҳои марказии пешрафта пурра исботи худро наёфтаанд.

Маъмулан, фаъолияти аксари бонкҳои марказӣ ба ҳадафи асосии худ - таъмини сатҳи муътадили нархҳо ва дар ин замина ташкили фазои мусоид барои рушди устувори иқтисодиёт дар давраи дарозмуҳлат нигаронида шуда, ҳамчун пешбарандаи сиёсати монетарӣ дар доираи речаи муайяншуда механизму фишангҳои муносибро роҳандозӣ менамоянд. Бо назардошти ҳадафи рақамии та-

варруми тасмимгирифташуда¹ фишангҳои асосии монетарӣ – меъёри фоизӣ ва воситаҳои коммуникатсионӣ бештар мавриди истифода қарор дода шуда, тавассути механизми трансмиссионӣ ба бузургҳои баҳши воқеии иқтисодиёт таъсир мерасонанд. Дарачаи таъсирбахшии механизми трансмиссионии фишангҳои

¹ Таҳти речаи сиёсати монетарии “ҳадафгирии таваррум”

монетарӣ аз суботи низоми молиявӣ низ, ки ҳадафи сиёсати макропруденсиалӣ мебошад, вобастагии бузург дорад.

Мавҷудияти заминаи устувори сиёсати макропруденсиалӣ метавонад монеаҳои сиёсати монетариро бартараф намуда, барои таъмини устувори нархҳо шароити мусоид фароҳам орад.

Дар навбати худ, сиёсати макропруденсиалӣ яке аз ҷанбаҳои муосир дар сиёсати иқтисодӣ ба ҳисоб рафта, дар бархе аз кишварҳо бонки марказӣ барои пешбурди сиёсати макропруденсиалӣ дар баробари сиёсати монетарӣ масъул мебошад. Сиёсати макропруденсиалӣ унсурҳои васеи молиявӣ, вобастагии байниҷидигарии ташкилотҳои молиявӣ ва баҳши воқеиро дар бар гирифта, бо татбиқи он хавфҳои имконпазири ба таъмини суботи молиявӣ ҳалалдор коҳиш/ё бартараф карда мешаванд. Дар назар бояд дошт, ки муайян ва баҳодиҳии ҳадафи ниҳии сиёсати макропруденсиалӣ - таъмини суботи молиявӣ ва пешгирии таъсири хавфҳои эҳтимоли аз рӯи як нишондоди ниҳой ғайриимкон мебошад. Вобаста ба ин, ҳадафҳои фосилавии сиёсати макропруденсиалӣ муайян гардида, барои ноил гардидан ба онҳо доираи васеи воситаҳои танзими татбиқ мегарданд (ҷадвали 1).

Боиси зикр аст, ки фишангҳои монетарӣ ва макропруденсиалӣ дар раванди ноилгардӣ ба нишондиҳандаҳои мақсаднок механизмҳои трансмиссионии фарқкунанда дошта, дар баъзе

ҳолатҳо ба ҳадафҳои сиёсати якдигар таъсири мухталиф мерасонанд. Дар қараёни татбиқи фишангҳои сиёсати макропруденсиали, ки бештар мушаххасан мақсаднок ва ба нишондиҳандаҳои алоҳида нисбатан зудтаъсиркунанда мебошад, метавонад шароити монетариро (monetary condition) тағйир диҳад.

Масалан, тавассути фишангҳои макропруденсиали дигаргун сохтани шартҳои қарздиҳӣ ва маҷмуи талабот, нархи амволи ғайриманқул ва дигар бузургҳои иқтисодӣ имконпазир аст, ки ин масъалаҳо дар баробари бахши молиявӣ ҳамчунин ба бахши монетарӣ низ вобаста мебошанд. Аз ин

лиҳоз, дар татбиқи фишангҳои макропруденсиали бештар кадом ҳадафи сиёсати иқтисодиёт афзалият доништа мешавад, муҳим мебошад.

Барои коҳиш додани хавфҳо вобаста ба муътадилгардонии раванди аз эътидол зиёди қарздиҳӣ бештар фишангҳои макропруденсиалии контросикли истифода мешаванд, зеро онҳо зимни муқобилият ба номуътадили иқтисодии хусусияти давридошта ва ҳимоя намудани низоми бонкӣ аз хавфҳои молиявӣ муҳим мебошанд. Дар навбати худ, ин фишангҳо ба маҷмуи талабот ва сатҳи нархи дороиҳо, яъне омилҳои ба шартҳои монетарӣ вобаста таъсир мерасонанд. Масалан, бо паст намудани меъёрҳои ин фишангҳои макропруденсиали дар давраи бухронҳои молиявӣ, имкониятҳои иловагиро барои идома додани қарздиҳӣ фароҳам меоварад, ки ин аз тарафи дигар боиси афзоиши талабот ва сатҳи нархҳо мегардад.

Дар татбиқи чунин фишангҳои макропруденсиали тамоюли даврияти молиявӣ (financial cycle) ба инобат гирифта мешавад, зеро он аз даврияти тиҷоратӣ (business cycle), ки дар татбиқи сиёсати монетарӣ ин нишондиҳандаҳо муҳим аст, метавонад тавафут дошта бошанд. Фарқияти давриятҳои тиҷоратӣ молиявӣ метавонад ба ҳадафҳои мухталифи сиёсатҳои монетарӣ ва макропруденсиали таъсири мутақобилон расонанд.

Дар баробари ин, бо мақсади таъмини устувории молиявӣ, танзими шарту шароити бозори ғайриманқул

ҶАДВАЛИ 1. ЗАМИНАИ СИЁСАТҲОИ МОНЕТАРӢ ВА МАКРОПРУДЕНСИАЛӢ

Сиёсати монетарӣ	Сиёсати макропруденсиали
Мақомоти пешбаранда	
Бонки марказӣ	Мақомоти танзими молиявӣ/Бонки марказӣ/Вазорати молия
Ҳадафҳои ниҳой	
✓ Таъмини сатҳи муътадили таваррум	✓ Таъмини суботи молиявӣ ва коҳиш додани хавфҳои низоми молиявӣ
Ҳадафҳои фосилавӣ	
✓ Меъёри фоизи қойгиркунӣ/қарзии байнибонкии кӯтоҳмуддат; ✓ Пулҳои захиравӣ	✓ Кам/пешгирӣ намудани дороиҳои бо назардошти хавф баркашидашуда ва ҳолати ғайриқобили пардохт; ✓ Коҳиш/пешгирӣ намудани ҳолати ғайрипардохтпазирӣ ва номувофиқатҳои муҳлатнокии миёни дороиҳо ва уҳдадориҳо; ✓ Дедолларикунони низоми молиявӣ ва коҳиш додани ҳаҷми қарзҳои ғайрифавол; ✓ Маҳдуд кардани ҳолатҳои таҷамму; ✓ Зиёд намудани эътимоднокии дар низоми бонкӣ ва ғ.
Фишанг ва механизмҳо	
✓ Меъёри фоизӣ (бозтамвил); ✓ Воситаҳои доимоамалкунандаи шабонарӯзӣ; ✓ Захираҳои ҳатмӣ; ✓ Амалиёт бо асъорҳои хориҷӣ; ✓ Воситаҳои коммуникатсионӣ ва ғ.	✓ Фишангҳои даврӣ ✓ Фишангҳои сохторӣ ✓ Воситаҳои коммуникатсионӣ
Бархе аз нишондиҳандаҳои фарқкунандаи муҳим дар татбиқи сиёсатҳо	
✓ интизориҳои таваррум; ✓ даврияти тиҷоратӣ	✓ нархи амволи ғайриманқул ✓ даврияти молиявӣ

Сарчашма: муаллиф

■ Қурбоналиева Н.М., иқтисодчӣ

“Мавҷудияти заминаи устувори сиёсати макропруденсиалӣ метавонад монеаҳои сиёсати монетариро бартараф намуда, барои таъмини устувориҳои нархҳои шароити мусоид фароҳам орад.

ва пешгирии гардидани хавфҳои фишангҳои макропруденсиалии соҳавӣ мавриди истифода қарор дода мешаванд, ки ин ба чораҳои танзими сиёсати монетарӣ низ таъсир мерасонад. Масалан, ҳангоми истифодаи фишанги меъёри қарз нисбат ба арзиши гарав (ҚНГ) ба коҳиш додани рушди босуръати қарз ва нархи дороиҳо мусоидат намуда, боиси пастшавии маҷмуи талаботи дохилӣ гардида, ба дурнамои сатҳи таваррум таъсир мерасонад. Аз ин рӯ, маҳдудиятҳои фишанги меъёри ҚНГ ба воситаҳои танзими сиёсати пулиро қарзӣ таъсири бештар дорад. (ҷадвали 2).

Тибқи баҳогузори таҳлилгарони Бонки марказии Зеландияи Нав дар самти дараҷаи таъсирбахшии фишанги макропруденсиалӣ, бо паст намудани меъёри ҚНГ дар давоми соли аввал, нархи амволи ғайриманқул атрофи 1-4 ҶОИЗ ва рушди қарзидиҳӣ 1-3 ҶОИЗ коҳиш меёбад ва натиҷаи ин тадқиқот бо маълумотҳои воқеӣ мувофиқ мебошад (RBN, 2014). Инчунин муайян карда шуд, ки маҳдудкунӣ бо фишанги ҚНГ имконияти паст намудани меъёри ҶОИЗИ бонки марказӣ ба андозаи 0,25-0,50 банди ҶОИЗИ (б.Ҷ.) пайдо менамояд (Spencer, 2014). Дар

НОМҶӢИ МАҚОЛАҲОИ МУАЛЛИФ

1. Qurbanalieva, Nigina. "An empirical study of factors affecting inflation in Republic of Tajikistan." Theoretical and Practical Research in Economic Fields (TPREF) 4.08 (2013): 229-246.
2. Muhammad Meraj, Qurbanalieva, Nigina and Imam Uddin. "Monetary Transmission Mechanism in an Emerging Economy of the Republic of Tajikistan". Volume 6, Issue 3, part 3 (2017):1274-1286.
3. Қурбоналиева Н., Татбиқи ислоҳот, фишангҳои муносири сиёсати пулиро қарзӣ дар тадқиқоти олимони ҷавон. Мусоҳиба. "Бонкдорӣ Тараққиёт Ҷаҳонишавӣ". Октябр-декабр 2018, саҳ. 30-33.
4. Қурбоналиева Н., Розиев Ш. Сиёсати макропруденсиалӣ-воситаи таъмини суботи молиявӣ. "Бонкдорӣ Тараққиёт Ҷаҳонишавӣ". Январ-март 2021, саҳ. 39-43.

баробари ин, дар таҳлили дигари эмпирикӣ нишон дода шудааст, ки бо қатъӣ намудани меъёри ҚНГ ба андозаи 10 б.Ҷ. ба тағйирёбии тадриҷани меъёри ҶОИЗИ бонки марказӣ атрофи 0,25 ҶОИЗ баробар аст (Richter, 2019).

ҶАДВАЛИ 2. МЕХАНИЗМИ ТРАНСМИССИОНИИ ФИШАНГҲОИ МАКРОПРУДЕНСИАЛӢ

Сарчашма: Reserve Bank of New Zealand: Bulletin, Vol. 77, No. 2, June 2014

Дар баробари ин, бо мақсади таъмини суботи молиявӣ, маҳдуд сохтани хавфҳои асҷорӣ дар низоми чораҳои макропруденсиалии маҳдудкунанда ё ғайримустақимро ҷиҳати ғайриҷолиб намудани амалиётҳо бо асҷори хориҷӣ ва коҳиш додани сатҳи долларикунонӣ татбиқ мегарданд, ки ин барои вуҷуд додани механизми трансмиссионии фишангҳои монетарӣ ва идоракунии самараноки пардохтпазирӣ низ муҳим мебошад. Ба ҷунин чораҳои макропруденсиалӣ муайян намудани ҳудудҳои мавқеи софи асҷори бонкҳо, маҳдуд намудани қарздиҳӣ бо асҷори хориҷӣ, аз ҷумла қарзҳои ипотекаӣ ва шахсонӣ воқеӣ, зиёд намудани вазни хавфи қарзҳои асҷорӣ дар меъёри кифоятии сармоя ва ғайра дохил мешаванд, ки ин механизмҳо дар самти дедолларикунонӣ аз тарафи бонкҳои марказии Гурҷистон, Қирғизистон, Озарбойҷон, Қазоқистон ва дигар кишварҳо самаранок амалӣ мегарданд. Дар нав-

“

Тибқи баҳогузориҳои таҳлилгарони Бонки марказии Зеландияи Нав дар самти дараҷаи таъсирбахшии фишанги макропруденсиалӣ, бо паст намудани меъёри ҚНГ дар давоми соли аввал, нархи амволи ғайриманқул атрофи 1-4 фоиз ва рушди қарздиҳӣ 1-3 фоиз коҳиш меёбад ва натиҷаи ин тадқиқот бо маълумотҳои воқеӣ мувофиқ мубошад (RBN,2014).

”

бати худ, дар аксар ҳолатҳо фишанги монетарӣ ба монанди меъёрҳои захираҳои ҳатмӣ аз рӯи асҷорҳо диверсификатсияшуда, метавонад сатҳи долларикунонӣ ва ба

ин васила хавфҳои асҷориро дар низоми коҳиш диҳад, ки ин ба таъмини суботи молиявӣ мусоидат менамояд. Ҷунин механизми маъмул дар аксари бонкҳои марказии кишварҳо, аз ҷумла Арманистон, Исроил, Гурҷистон, Туркия, Ёзбекистон ва ғайра татбиқ мегардад.

Фишанги муҳими монетарӣ, ки ба суботи молиявӣ таъсиррасон мебошад, ин меъёри фоизӣ ба ҳисоб меравад ва тибқи ақидаи таҳлилгарон он ба нишондиҳандаҳои молиявӣ, аз қабилӣ левереҷи ширкатҳои молиявӣ, қарзи хонавода, қабули хавфи бонкӣ, нархи амволи ғайриманқул ва дигар нишондиҳандаҳо таъсир мерасонад (ҷадвали 3).

Ба ақидаи коршиносон, аз рӯи назария дар давраи кӯтоҳмуддат меъёри фоизи баланд то аз ҷониби агентҳои иқтисодӣ мутобиқ намудани тавозуни худ бо шартҳои қатъӣ, метавонад суботи молиявиро заиф намояд. Зеро, пешбурди сиёсати қатъӣ боиси коҳиш ёфтани маҷмуи талабот, даромади хонаводаҳо ва даромаднокии ширкатҳо мегардад. Сониян, ширкатҳо ба зиёд шудани сарбории фоизӣ дучор мегарданд, хусусан агар уҳдадорӣҳо меъёрҳои тағйирёбанда ва муҳлатҳои кӯтоҳмуддат дошта бошанд. Ин ҳолатҳо эҳтимолан боиси зиёд шудани уҳдадорӣҳо ва ноустувории тавозуни хонаводаҳо ва ширкатҳо шуда, вазъи молиявии онҳоро коста мегардонанд. Бо вучуди ин, дар давраи миёнамӯҳлат, ин амал эҳтимол натиҷаи баръакс диҳад. Дар ин сурат хонаводаҳо, ширкатҳо ва муассисаҳои молиявӣ таво-

ҶАДВАЛИ 3. ТАЪСИРИ МЕЪЁРИ ФОИЗӢ БА ВАЪЪИ МАКРОИҚТИСОДӢ

Сарчашма: ХБА. “Monetary Policy and Financial stability”, 2015

зуни худро аз нав мувозинат намуда, рафтори хешро ба ин шароит мутобиқ мекунам. Бахусус, хароҷоти зиёдтар барои пардохти қарзҳо хонаводаҳо ва ширкатҳоро водор месозанд, ки леверечро тавассути таъсири анъанавии ивазкунии байнивақтӣ тадриҷан коҳиш диҳанд ва муассисаҳои молиявӣ бояд нисбатан эҳтиёткорона фаъолият намоянд (IMF, 2015).

Дар пайи бӯҳронҳои молиявӣ дар аксари кишварҳо идора кардани хавфҳо ва таъмини суботи молиявӣ дар шароити меъёрҳои фоизи паст дар давраи дарозмуддат масъалаи муҳим мебошад. Масалан, мақомоти танзимгар дар Шветсия, Канада ва Норвегия аз натиҷаи болоравии назарраси нархи хона, ки бо муҳити меъёри пасти фоиз асос ёфтааст, аз суботи молиявӣ изҳори нигаронӣ карданд. Дар натиҷа, ин кишварҳо чораҳои қатъӣ барои маҳдуд сохтани дастрасӣ ба қарзҳои ипотекии хавфнокро ҷорӣ намуданд. Дар Зеландияи Нав, меъёри пастӣ фоиз, ки ба зиёдшавии

хавфҳои молиявӣ дар бозори манзил оварда расонид, дар ниҳоят баланд бардоштани меъёри ҚНГ ба коҳиш ёфтани суръати аз эътидол зиёди қарздиҳӣ мусоидат намуд. (RBNZ, 2013).

Бо назардошти ин, бархе аз муҳаққиқон истифодаи механизму воситаҳои сиёсати монетариро барои бартараф намудани ҳолатҳои бӯҳронӣ ва ҳолатҳои ғайримуқаррарӣ ҳулосаҳои мухталиф пешниҳод намуданд. Таҳлилгарон чунин ақида доранд, ки сиёсати монетарӣ бо истифода аз меъёри фоизӣ барои маҳдуд сохтани қарзи аз эътидол зиёд барои иқтисодиёт наҷвонд оқибатҳои манфӣ дошта, бо ҳадафи нигоҳ доштани сатҳи муътадили нархҳо мутобиқ аст ва танҳо бо меъёрҳои пруденсиалии коҳиш додани хавфҳои низом ғайриимкон аст. Коршиносони дигари соҳа бошанд, бар инанд, ки дар татбиқи сиёсати монетарӣ набояд ба рушди аз эътидол зиёди қарз ва нархи амволи ғайриманқул воқуниш нишон дода ша-

вад. Танҳо дар ҳолатҳои фишорҳои таваррумӣ тасмим гирифта шуда, фишангҳои макропруденсиалии барои маҳдуд намудани хавфҳои низом дар ҳолатҳои бӯҳронӣ кифоя мебошанд. Баъзе муҳаққиқон ғайрисамаранок будани таъсири фишангҳои монетариро ба суботи молиявӣ шарҳ додаанд.

Бинобар ҳулосаҳои мухталиф доштани нуқтаи назарияи вобастагии сиёсатҳои монетарӣ ва макропруденсиалии, ҳангоми истифодаи ҳар як воситаи сиёсат бояд таъсири паҳлуҳоеро, ки онҳо ҳадафҳои дигар доранд, ба назар гирифта шаванд. Аз ин лиҳоз, дар амалия татбиқ намудани ҳар як воситаю механизмҳо таҳлилҳои ҳамаҷонибаи таъсиринокии мутақобилаи механизму воситаҳои ин сиёсатҳои иқтисодиро тақозо менамояд. Бинобар ин, дар назар аст, ки мавзӯи марбут ба пешбурди сиёсати макропруденсиалии дар тадқиқотҳои минбаъда ба таври муфассал шарҳ дода шавад.

Рӯйхати адабиёт:

1. Richter B, Schularick M., Shim I., "The costs of macroprudential policy" Journal of International Economics, Volume 118, May 2019.
2. Dunstan A. "The interaction between monetary and macro-prudential policy" Reserve Bank of New Zealand: Bulletin, Vol. 77, No. 2, June 2014.
3. IMF, "The interaction of monetary and macroprudential policies", January 28, 2013.
4. IMF, "Monetary Policy and Financial stability", August 28, 2015.
5. National Bank of Georgia. "Macro prudential policy strategy", 2019.
6. Reserve Bank of New Zealand (2013) 'Recent macro-prudential actions in advanced economies', Financial Stability Report, May 2013, Box B.
7. Spencer G. "Coordination of monetary policy and macro-prudential policy". Speech delivered to Credit Suisse Asian Investment Conference in Hong Kong, http://rbnz.govt.nz/research_and_publications/speeches/2014/5671407.html, 2014.
8. Щепелева М.А. "К вопросу взаимосвязи денежно-кредитной и макропруденциальной политики". Вестник Института экономики Российской академии наук, 1/2016.

ҲИСОБОТИ БОНКҲО

БАРОИ НИМСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2022

(млн. сомонӣ)

ҲИСОБОТИ БОНКҲО БАРОИ НИМСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2022			❏ ДОРОИҲО	
НОМҒЌИ БОНКҲО	30.06.2021	30.06.2022	Тағйирот (сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
БДА ҚТ "Амонатбанк"	4 695,3	5 028,4	333,1	7,1%
ҚСК "Ориёнбанк"	3 855,2	4 215,1	359,9	9,3%
ҚСК "Бонки Эсхата"	2 959,5	3 685,3	725,8	24,5%
ҚСП "Спитамен Банк"	1 120,6	1 277,1	156,4	14,0%
ҚСП "Бонки байналмилалии Тоҷикистон"	708,0	1 156,5	448,5	63,4%
ҚСП "Аввалин бонки молиявии хурд"	1 091,2	1 104,2	13,0	1,2%
ҚСП Бонки "Арванд"	742,4	870,1	127,8	17,2%
ҚСК "Алиф Банк"	408,0	834,8	426,8	104,6%
ҚСК "Коммерсбонки Тоҷикистон"	508,4	819,0	310,6	61,1%
КВД БССТ "Саноатсодиротбанк"	444,9	519,9	75,0	16,9%
ҚСП "Халиқ Банк Тоҷикистон"	605,4	481,2	-124,2	-20,5%
Шӯъбаи бонки "Тиҷорат"-и ҚИЭ	447,0	54,8	-392,2	-87,7%
ҚСП "Бонки Рушди Тоҷикистон"	47,0	29,2	-17,8	-37,9%
ҚСК "Тавҳидбанк"	188,2	237,8	49,6	26,3%

(млн. сомонӣ)

Ҳисоботи Бонкҳо барои Нимсолаи Якуми Соли 2022			Уҳдадориҳо	
Номгӯи Бонкҳо	30.06.2021	30.06.2022	Тағйирот (сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
БДА ҶТ "Амонатбанк"	4 204,1	4 421,6	217,5	5,2%
ҶСК "Бонки Эсхата"	2 477,2	3 001,9	524,6	21,2%
ҶСК "Ориёнбанк"	2 839,1	2 980,9	141,8	5,0%
ҶСП "Спитамен Банк"	966,6	1 031,7	65,1	6,7%
ҶСП "Бонки байналмилалӣ Тоҷикистон"	587,0	998,4	411,4	70,1%
ҶСП "Аввалин бонки молиявӣ хурд"	938,5	925,7	-12,9	-1,4%
ҶСП Бонки "Арванд"	632,8	723,8	91,0	14,4%
ҶСК "Алиф Банк"	329,9	676,8	346,9	105,2%
ҶСК "Коммерсбонки Тоҷикистон"	321,0	533,3	212,3	66,1%
ҶСП "Халиқ Банк Тоҷикистон"	497,0	380,7	-116,3	-23,4%
КВД БССТ "Саноатсодиротбанк"	47,2	29,8	-17,4	-36,8%
Шӯъбаи бонки "Тиҷорат"-и ҶИЭ	389,1	19,5	-369,5	-95,0%
ҶСП "Бонки Рушди Тоҷикистон"	20,2	15,0	-5,2	-25,9%
ҶСК "Тавҳидбанк"	97,2	124,0	26,8	27,5%

(млн. сомонӣ)

Ҳисоботи Бонкҳо барои Нимсолаи якуми соли 2022			САРМОЯ	
НОМҒЌИ БОНКҲО	30.06.2021	30.06.2022	Тағйирот (сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
ҚСК "Ориёнбанк"	1 016,1	1 234,2	218,1	21,5%
ҚСК "Бонки Эсхата"	482,3	683,4	201,1	41,7%
БДА ҚТ "Амонатбанк"	491,2	606,9	115,6	23,5%
КВД БССТ "Саноатсодиротбанк"	397,8	490,1	92,4	23,2%
ҚСК "Коммерсбанки Тоҷикистон"	187,4	285,7	98,3	52,5%
ҚСП "Спитамен Банк"	154,0	245,4	91,4	59,3%
ҚСП "Аввалин бонки молиявии хурд"	152,7	178,5	25,9	16,9%
ҚСП "Душанбе Сити Банк"	74,6	159,8	85,2	100,0%
ҚСП "Бонки байналмилалии Тоҷикистон"	121,0	158,1	37,1	30,7%
ҚСК "Алиф Банк"	78,2	158,0	79,8	102,2%
ҚСП Бонки "Арванд"	109,6	146,3	36,7	33,5%
ҚСП "Халиқ Банк Тоҷикистон"	108,4	100,4	-8,0	-7,4%
Шӯъбаи бонки "Тиҷорат"-и ҚИЭ	57,9	35,3	-22,6	-39,1%
ҚСП "Бонки Рушди Тоҷикистон"	26,8	14,2	-12,6	-46,9%
ҚСК "Тавҳидбанк"	91,0	113,9	22,8	25,1%

(млн. сомонӣ)

ҲИСОБОТИ БОНКҲО БАРОИ НИМСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2022			ҚАРЗҲО	
НОМҒЌИ БОНКҲО	30.06.2021	30.06.2022	Тағйирот (сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
ҚСК "Ориёнбонк"	3 315,6	3 102,6	-213,0	-6,4%
ҚСК "Бонки Эсхата"	1 840,9	2 071,5	230,6	12,5%
БДА ҚТ "Амонатбонк"	926,6	1 356,1	429,5	46,4%
ҚСП Бонки "Арванд"	544,5	663,4	118,9	21,8%
ҚСП "Спитамен Бонк"	515,8	570,8	54,9	10,7%
ҚСП "Аввалин бонки молиявии хурд"	459,4	495,3	35,9	7,8%
ҚСК "Алиф Бонк"	243,9	423,6	179,7	73,7%
ҚСП "Бонки байналмилалии Тоҷикистон"	208,1	318,6	110,5	53,1%
ҚСК "Коммерсбонки Тоҷикистон"	240,4	284,2	43,8	18,2%
КВД БССТ "Саноатсодиротбонк"	149,3	271,0	121,6	81,5%
Шӯъбаи бонки "Тиҷорат"-и ҚИЭ	17,1	20,4	3,3	19,4%
ҚСП "Бонки Рушди Тоҷикистон"	16,7	10,9	-5,7	-34,5%
ҚСП "Халиқ Бонк Тоҷикистон"	95,5	5,8	-89,7	-93,9%
ҚСП "Душанбе Сити Бонк"	0,2	2,9	2,7	1208,7%
ҚСК "Тавҳидбонк"	18,1	48,1	29,9	165,2%

ҲИСОБОТИ БОНКҲО

БАРОИ НИМСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2022

(млн. сомонӣ)

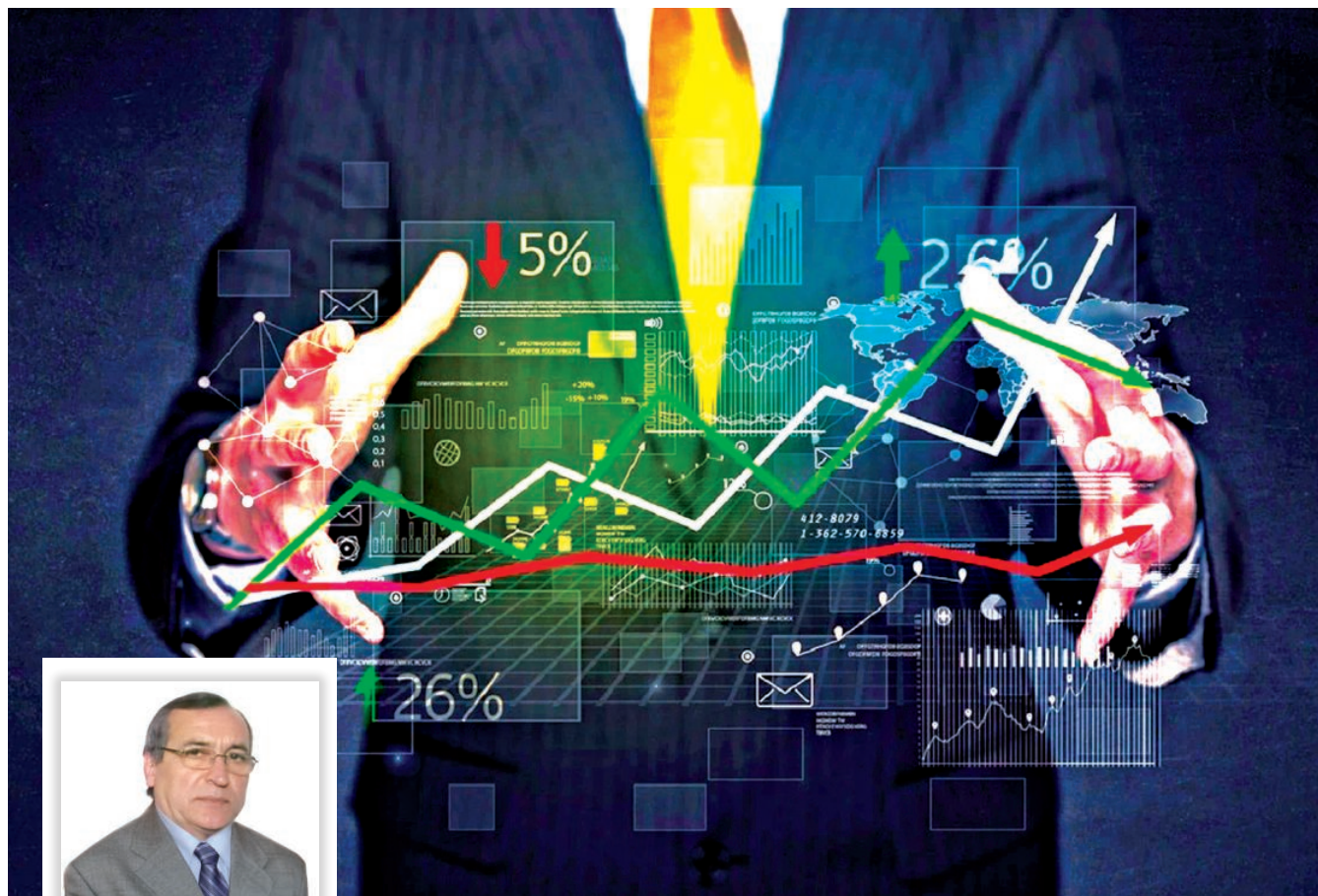
ҲИСОБОТИ БОНКҲО БАРОИ НИМСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2022			ПАСАНДОЗҲО	
НОМҒЌИ БОНКҲО	30.06.2021	30.06.2022	Тағйирот (сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
БДА ҚТ "Амонатбанк"	3 311,3	3 635,4	324,1	9,8%
ҚСК "Бонки Эсхата"	1 230,1	1 903,3	673,2	54,7%
ҚСК "Ориёнбанк"	1 378,5	1 330,5	-48,1	-3,5%
ҚСП "Аввалин бонки молиявии хурд"	837,7	818,5	-19,2	-2,3%
ҚСП "Бонки байналмилалии Тоҷикистон"	431,8	717,0	285,2	66,1%
ҚСП "Спитамен Банк"	455,6	438,7	-17,0	-3,7%
ҚСК "Коммерсбонки Тоҷикистон"	264,7	403,5	138,8	52,4%
ҚСК "Алиф Банк"	196,6	403,1	206,5	105,1%
ҚСП "Халиқ Банк Тоҷикистон"	282,0	237,6	-44,4	-15,7%
ҚСП Бонки "Арванд"	150,2	162,3	12,1	8,0%
КВД БССТ "Саноатсодиротбанк"	4,1	21,3	17,3	426,3%
Шӯъбаи бонки "Тиҷорат"-и ҚИЭ	12,6	17,5	4,9	38,6%
ҚСП "Бонки Рушди Тоҷикистон"	10,6	7,5	-3,1	-29,2%
ҚСК "Тавҳидбанк"	81,7	50,3	-31,4	-38,5%

(млн. сомонӣ)

Ҳисоботи Бонкҳо барои Нимсолаи Якуми Соли 2022			❏ ҶОИДА	
НОМГҶИ БОНКҲО	30.06.2021	30.06.2022	Тағйирот (сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
ҚСК "Ориёнбонк"	115,7	207,9	92,2	79,7%
ҚСК "Бонки Эсхата"	68,1	144,1	76,0	111,6%
ҚСП "Спитамен Бонк"	4,9	93,4	88,5	1824,5%
ҚСК "Коммерсбонки Тоҷикистон"	3,0	50,7	47,6	1563,5%
БДА ҚТ "Амонатбонк"	33,3	42,6	9,3	27,8%
ҚСК "Алиф Бонк"	-1,1	42,0	43,1	-3930,2%
ҚСП "Бонки байналмилалӣ Тоҷикистон"	12,5	28,2	15,6	124,6%
ҚСП Бонки "Арванд"	2,2	24,8	22,6	1027,7%
КВД БССТ "Саноатсодиротбонк"	13,6	16,8	3,2	23,6%
ҚСП "Аввалин бонки молиявии хурд"	11,8	14,8	3,0	25,7%
Шӯъбаи бонки "Тиҷорат"-и ҚИЭ	-1,7	1,0	2,7	-157,9%
ҚСП "Бонки Рушди Тоҷикистон"	-29,6	-0,4	29,2	-98,5%
ҚСП "Халиқ Бонк Тоҷикистон"	0,3	-0,8	-1,1	-399,4%
ҚСК "Тавҳидбонк"	4,4	9,1	4,7	107,5%

Хавфҳо ва масоили актуалии низоми бонкии кишвар

Дар марҳилаи ҷаҳонишавии хизматрасониҳои молиявӣ ба низоми бонкӣ хавфҳои мухталиф, аз ҷумла хавфҳои берунӣ ва ҳам хавфҳои, ки ба фаъолияти низоми бонкӣ бевосита алоқаманд мебошанд, таъсири манфӣ мерасонанд.

■ Сайисмонов Раҳматшо,
Муовини раиси Ассотсиатсияи
Бонкҳои Тоҷикистон,
н.и.и., дотсент.

Фаромӯш набояд кард, ки хавфҳои бонкӣ ҳеҷ гоҳ ба сифр баробар намешаванд! Бонк ҳар қадар амалиётҳои бештар гузаронад, ҳамон қадар эҳтимолияти пайдоиши хавфҳо зиёдтар меша-

ванд.

Тавре дар таҷрибаи муносири байналмиллалӣ дида мешавад, намудҳои асосии хавфҳои низоми бонкӣ ба таври зайл тақсимбандӣ шудаанд.

ҶАДВАЛИ 1. ХАВФҲОИ ПОТЕНСИАЛИИ (ЭҲТИМОЛИИ) НИЗОМИ БОНКӢ

Хавфҳои молиявӣ:	Хавфҳои бозорӣ	Амалиётӣ ва технологӣ:	Ғайриоддӣ:
хавфи қарзӣ	хавфи тиҷоратӣ	хавфи маъмурӣ	хавфи сиёсӣ
хавфи талафи пардохтпазирӣ	хавфи асҷорӣ	хавфи низоми дохилӣ ва амалиётӣ	хавфи бӯҳрони молиявӣ
хавфи ғоизӣ	хавфи молӣ	хавфи хатогӣ дар идоракунӣ ва қаллобӣ	хавфи умумииқтисодӣ
хавфи асҷорӣ	хавфи саҳмдорон	хавфи стратегӣ	хавфи кишвар
хавфи кифоятии сармоя	хавфи фондӣ	хавфи ташкилӣ	хавфи офатҳои табиӣ
хавфи депозитӣ	хавфи меъёрҳои ғоизӣ	хавфи техникӣ	хавфи нуфузу эътибор
хавфи маблағгузорӣ	хавфи азнавбаҳогузорӣ	Хавфи сохторӣ	хавфи бозори асҷор
хавфи диверсификатсия	хавфи пойгоҳӣ	Хавфи сӯистиғода аз мансаб	хавфи самаранокии танзими давлатӣ ва назорат

Хавфҳои асосии бонкӣ

1. Хавфи пардохтпазирӣ.

Арзиши дороиҳо, инчунин уҳдадориҳои ташкилотҳои қарзӣ бояд ба нишондиҳандаи ҷории бозор мувофиқат кунанд. Агар ин тавр набояд, ташкилотҳои қарзӣ метавонанд дар вақти баргардонидани уҳдадориҳои худ ба мушкилоти ҷиддӣ дучор шаванд;

2. Хавфи тағйир додани меъёрҳои қарзӣ. Тағйироти ғайричашмдошт дар ин сегмент имкон доранд, ки ба сохтори дороиҳо ва уҳдадориҳои ташкилотҳои қарзӣ таъсири бевосита расонанд;

3. Хавфи қарзӣ. Ин самт тавозуни доимиро байни сифати қарзҳои додашуда ва омили пардохтпазирӣ талаб мекунад;

4. Кифоятии сармоя. Зарур аст, ки бонк тавонад зарари пайдошударо озодона пӯшонад ва дар марҳилаи ҳолатҳои манфӣ захираҳои кофии молиявӣ дошта бошад.

Мутаассифона, хавфҳо дар ҳама ҳолат, метавонанд ба фаъолияти бонк зарар расонанд. Аз ин рӯ, ба истиснои руҳ додани ҳодисаҳо ва кам кардани таъсири онҳо, ташкилотҳои қарзӣ қоидаҳои дохилро роҳандозӣ ва таҳия мекунанд ва чораҳои заруриро оид ба коҳиш додани

“

Омилҳое, ки ба коҳиш ёфта-ни хавфи қарзӣ дахл доранд. Ҳудудҳои нисбати маблағи умумии қарзҳои додашуда. Ҳадди сандуқи умумии қарзӣ одатан ҳамчун таносуби маблағи сандуқи қарзӣ нисбат ба маблағи пасандозҳо, сармоя ва ё дороиҳои умумӣ ифода карда мешавад.

”

хавфҳои амалӣ менамоянд, аз ҷумла:

- Диверсификатсияи дороиҳо ва уҳдадориҳои бонк аз ҷониби бонкҳо, усулҳои муносири идоракунии хавфҳо, ки намудҳои асосии он, инҳоянд: диверсификатсияи сандуқи бонкӣ, диверсификатсия оид ба ҷалби уҳдадориҳо ва диверсификатсияи пардохти дороиҳои бонк, инчунин, диверсификатсияи ҷуғрофӣ;
- Идоракунии сифати дороиҳо ва уҳдадориҳо, бо мақсади ба даст овардани тавозуни қобили қабул байни хавфҳо ва даромаднокии ташкилоти қарзии молиявӣ;
- Истифодаи самаранокии сармояи худӣ, ки дар қабули қарор оид ба тақсими дороиҳои ташкилотҳои қарзии молиявӣ байни воситаҳои гар-

дон ва уҳдадориҳои кӯтоҳмӯҳлат муайян карда мешавад; • Бартараф кардани омилҳои хатарноки хавфҳо тавассути гузаронидани намудҳои гуногуни таҳлили сифатӣ ва миқдорӣ; • Ҷорӣ намудани амалияи барориши сертификатҳои депозитӣ ва пасандозӣ; • Ташкили идораҳои маҳсус байни мақомоти дохилии бонк, ки ба идоракунии хавфҳо машғул мешаванд; • Таъсиси ҳуҷҷатҳои дохилии бонкӣ, ки фаъолияти кормандон ва раванди меҳнатро ба танзим мебарорад; • Суғуртаи қарзҳо, амонатҳо ва ғайра. Баҳогузориҳои хавфҳои бонкӣ як раванди доимӣ аст, ки дар он тағйироти беруни ва дохилӣ, ҷорӣ кардани равандҳои нав, хизматрасониҳо ва ҳадафҳои стратегӣ ба ҳисоб гирифта мешаванд. Баҳогузориҳои нодурусти хавфҳои бонкӣ метавонад ба талафоти ҷиддӣ ё ҳатто муфлисшавии бонк оварда расонад. Ҳангоми баҳогузориҳои талафоти эҳтимолий, муайян кардани сатҳи иҷозати хавфҳои бонкӣ, ки барои ҳисобу китоби миқдори зарурии фонди пӯшонидани талафоти имконпазир (ФПТИ), зарур аст. Дар вақти муайян кардани андозаи фонди захиравӣ	формулаи зеринро истифода мебаранд: $H = E \cdot P_1 + P_2 + P_3 + \dots + P_n / K$ P_i – хавфҳои хусусӣ барои ҳамаи амалиётҳо; E – тасхеҳи коэффитсиенти таҳдидҳои беруни; K – сармояи ҷамъбасти; H – андозаи зарурии фонди захиравӣ. Дар натиҷаи баҳогузори, мумкин аст, ки хавфҳо ба ҳадафҳои стратегии бонк мувофиқат наkunанд. Пас, онҳо бояд вазифаҳои ҷорӣ, низоми назорати дохилӣ ва ё ҳатто сохтори ташкилиро аз нав дида бароянд. Айни замон, низоми идоракунии универсалӣ вучуд надорад, зеро шароити бозор ва сохтори он дар ҳамаи бонкҳо гуногунанд. Аз ин лиҳоз, барномаи алоҳида барои ҳар як ташкилоти	бонкӣ мутобиқи мақсад ва мушкилоти худ таҳия карда мешавад. Вале, принципҳо ва вазифаҳои низоми идоракунии хавфҳо барои ҳамаи ташкилотҳои қарзӣ бояд якхела бошанд. Бо назардошти хусусиятҳои хавфҳои бонкӣ, дар таҷрибаи байналмиллалӣ усулҳои зеринро истифода мебаранд: Парокандакунӣ – зарари эҳтимолий байни воҳидҳои сохтори бонк тақсим карда мешавад, то зарари онҳо камтар ба назар расад; Ҳудудҳои амалиётҳо – муқаррар кардани ҳудудҳо ба арзиши хавфҳои имконпазир; Диверсификация – истифодаи дороиҳо барои гирифтани фоида аз манбаъҳои гуногун; Ҳечқунонӣ – интиқоли хавф байни иштирокчиёни хавфи молиявӣ, тавассути бастани шартномаҳои нав. Омилҳои, ки ба коҳиш ёфтани хавфи қарзӣ дахлдоранд. Ҳудудҳо нисбати маблағи умумии қарзҳои додашуда. Ҳадди сандуқи умумии қарзӣ одатан ҳамчун таносуби маблағи сандуқи қарзӣ нисбат ба маблағи пасандозҳо, сармоя ва ё дороиҳои умумӣ ифода карда мешавад. Ҳангоми муқаррар кардани ин ҳудудҳо омилҳои зерин, аз қабилҳои талабот ба қарз, тағйирёбии пасандозҳо ва хавфи қарзӣ бояд ба инобат гирифта шаванд. Ҳудудҳои ҷуғрофӣ одатан масъалаи мураккаб ба ҳисоб мераванд. Агар фаъолияти
--	---	--

бонк дар бозорҳои он ба таври хуб таҷаммуъ нашуда бошад ва ё бонк ба таври касбӣ идора карда нашавад, парокандагии ҷуғрофӣ метавонад сабаби тӯл кашидани муҳлати пардохти қарз, яъне дарозмуҳлат шудани он гардад. Кормандони бонк бояд аз ҳудудҳои ҷуғрофии қарздиҳӣ пурра огоҳ бошанд.

Таҷаммуъ аз рӯи бахшҳои иқтисодӣ. Сиёсати қарзӣ бояд гуногунрангии сандуқи қарзиро ҳавасманд намуда, ба баробарандозагии (тавозуни) ҳадди даромад ва хавфи ҳадди ақал кумак расонад. Ҳадди таҷаммуъ одатан ба миқдори ниҳии қарзхое, ки ба як муштарӣ, гурӯҳҳои ба он вобаста ва ё бахши фаъолияти иқтисодӣ (масалан, кишоварзӣ) дода шудаанд, дахл дорад.

Тақсирот тибқи гурӯҳбандӣ. Ҳудудҳои фоизи қарзхое, ки ба бахши тичорат, бахши амволи ғайриманқул, шахсони воқеӣ ва ё ба дигар бахшҳо дода мешаванд, таҷрибаи маъмул аст. Сиёсати қарзӣ дар бораи ин ҳудудҳо бояд баъзе аз меъёрҳои муқарраршударо иҷозат диҳад, ба шарте, ки ин аз ҷониби роҳбарият тасдиқ шуда бошад.

Дигар хавфҳои муҳиме, ки бонкҳо ба ҳисоб мегиранд ва онҳоро идора менамоянд, аз ҷумла: хавфи тичоратӣ - заифшавии мавқеи рақобатпазирии бонк; хавфи нуфузу эътибор - бадшавии эътибори бонк дар назди ҷомеа; хавфи талафи

пардохтпазирӣ - надоштани қобилияти пардохт аз рӯи уҳдадорӣҳои ҷорӣ.

Пардохтпазирӣ чист?

Бонк қобилият дорад, ки уҳдадорӣҳои худро дар вақташ иҷро намояд ва дар бозор бе гузашти нархҳо савдо намояд. Хавфи талафи пардохтпазирӣ ин зарари эҳтимоли аз ҳисоби тағйирёбии пардохтпазириро дар назар дорад.

Омилҳое, ки ба пардохтпазирӣ ташкилотҳои қарзии молиявӣ таъсир мерасонанд, аз ҷумла: вобаста ба фаъолияти бонк: берунӣ ва дохилӣ; дар самти таъсиррасонӣ: манфӣ ва мусбат; аз рӯи мундариҷа: сиёсӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ; аз рӯи давомнокии таъсиррасонӣ: доимӣ ва форс-мажорӣ; аз рӯи имкониятҳои идоракунии танзимшаванда ва танзимнашаванда. Одатан, омилҳое, ки ба пардохтпазирӣ ташкилотҳои қарзӣ таъсир медиҳанд, ба ду самти асосӣ ҷудо мешаванд: берунӣ ва дохилӣ.

Ба омилҳои дохилӣ инҳо

дохил мешаванд: сифати дороиҳои бонк; сифати манбаъҳои ҷалбшуда; таносуби дороиҳо ва уҳдадорӣҳои аз рӯи муҳлаташон; идоракунии ва нуфузу эътибори бонк.

Дар назар бояд дошт, ки сифати дороиҳои бонкро аз рӯи хавфнокӣ, даромаднокӣ ва диверсификатсия муайян мекунанд. Дараҷаи пардохтпазирӣ дороиҳо аз ҳадафи онҳо вобаста аст ва асосан аз рӯи суръати гардиши онҳо муайян карда мешавад.

Сифати манбаъҳои ҷалбшуда, аз рӯи қоида, ба сохтори пасандозҳои мутобиқи маблағҳои ҷалбшуда ва суръати хориҷшавии онҳо алоқаманд аст. Ҳиссаи пасандозҳои устувор, пардохтпазирӣ бонкро баландтар мекунад.

Таносуби дороиҳо ва уҳдадорӣҳои аз рӯи маблағ ва муҳлати онҳо ба пардохтпазирӣ бонк таъсири ҷиддӣ мерасонад. Бо назардошти он, ки 80-90% тамоми манбаъҳои захираҳои молиявӣ ҳар як ташкилоти қарзӣ, маблағҳои ҷалбшударо дар

бар мегирад, сарфи назари ин қоида, ба он оварда мера-сонад, ки бонк уҳдадориҳои худро дар назди мизочон сари вақт иҷро карда наметавонад.

Нуфузу эътибори бонк имкон медиҳад, ки нисбат ба дигар бонкҳо бартариҳои худро истифода барад ва ба ин тартиб норасоии пайдошударо тезтар бартараф кунад. Бонк метавонад бо нуфузи хуб таъмин намудани устувории пойгоҳи амонатии худро осонтар кунад. Омилҳои берунӣ характери объективӣ доранд ва бонк бояд сиёсати қарзии худро то ҳадди имкон мутобиқ кунад.

Ҳамин тариқ, қобилияти пардохткунӣ надохтан ва талафи пардохтпазирӣ мавҳумҳои асосӣ дар идоракунии хавфҳо ба шумор мераванд. Бонк қобилияти пардохткунӣ надорад, яъне дороиҳо аз уҳдадориҳо кам мебошанд, ба ибораи дигар, сармояи худӣ манфӣ аст ва ё ба сифр баробар аст. Аммо, ин маънои онро надорад, ки бонк уҳдадориҳои худро пардохта наметавонад. Талафи пардохтпазирӣ нишон медиҳад, ки бонк дар назди мизочон уҳдадориҳои худро иҷро карда наметавонад ва тибқи шартнома ҳуқуқи ҷалб кардани воситаҳоро надорад. Пардохтпазирӣ нокифоя баробар аст ба бухрони пардохтпазирӣ, яъне бонк депозитро ҷалб карда наметавонад ва сари вақт депозитҳоро баргардонидани наметавонад ва ё наметавонад

ба мизочон сари вақт қарз ҷудо намояд.

Аз бухрони талафи пардохтпазирӣ то воҳимаи бонкӣ. Вақте овоза мешавад, ки як бонк маблағи нокифоя дорад, ҳодисаҳои зерин рух медиҳанд - амонатгузори бонк фавран депозитҳои худро пеш аз муҳлат талаб мекунад. Рӯ ба гузешти ниҳодани амонатгузори маънои онро дорад, ки амонатгузори як бонк ҳамзамон депозитҳои худро аз бонк бозпас мегиранд. Воҳимаи бонкӣ бошад, маънои онро дорад, ки амонатгузори якчанд бонк ҳамзамон талаб мекунад, ки пасандозҳои онҳо фавран баргардонидани шаванд.

Муаммои мақомоти танзимкунада. Мақомоти танзимкунада, ҳама вақт дар ташвиши он ҳастанд, ки рӯ ба гузешти ниҳодани амонатгузори як бонк ба воҳимаи низоми бонкӣ бурда нарасонад.

Танзимкунада диққати худро ба бозътимодӣ ва амнияти бонк равона мекунад. Вақте, ки бонк бехатар ва ором кор намекунад, дар ин ҳолат муаммо пайдо мешавад. Ин муаммоҳо ба низоми бонкӣ таъсири манфӣ мерасонанд ва ташвишҳои низомиро пайдо менамоянд. Муфлисшавии бонкҳои калони монополист, ба муқовимати силсилавии низоми бонкии ҷаҳонӣ низ таъсир мерасонад. Аз ин лиҳоз, вазифаи асосии мақомоти танзимкунада ин то ҳадди имкон паст наму-

дани хавфҳои низоми бонкӣ мебошад.

Дар маҷмӯъ муаммоҳои асосии ноустувории хавфҳои бонкҳои кишвар инҳоянд: дараҷаи нокифояи капитализатсияи низоми бонкӣ; зиёдшавии миқдори бонкҳои, ки нишондиҳандаи пасти сармояи нокифоя доранд; сиёсати қарзии шадиди ташкилотҳои қарзии молиявӣ дар бозори қарзӣ; норасоии пардохтпазирӣ дар ташкилотҳои қарзии молиявӣ; камшавии қарздиҳӣ ба соҳаи иқтисодиёти воқеӣ; дараҷаи баланди қарзҳои ғайриқолабӣ ва бозътимод ва ғайра.

Дараҷаи нокифояи капитализатсияи низоми бонкӣ. Мутаассифона, дар давраҳои фаъолияти худ низоми бонкии кишвари мо якчанд бухрони молиявиро аз саргузаштӣ, ки ба муфлисшавӣ ва талафи зиёди дороиҳои молиявии онҳо бурда расонид.

Аз ин лиҳоз, барои давлат муаммои асосӣ ин аз байн бурдани хавфҳои низом ва дида баромадани чораҳои зиддибухронӣ дар иқтисодиёт мебошад.

Ба андешаи мо, дар шароити имрӯзаи бухрони иқтисодиву молиявӣ, ба ҷорӣ намудани механизми иловагӣ ҷиҳати устувор гардонидани пойгоҳи сармоявии низоми бонкӣ, яъне зарурияти тартиб додани нақшаи мақсадноки бозтамвил бо иштироки бевоситаи Бонки милли, институтҳои молиявии байналмиллалӣ ва

ташкilotҳои хориҷии шарик, пайдо шудааст.

Зиёдшавии миқдори бонкҳои, ки нишондиҳандаи пасти сармояи нокифоя доранд. Мутаассифона, даромаднокии дороиҳои бонкҳои алоҳида дар дараҷаи паст қарор дорад. Аз ҳамин сабаб, онҳо имконияти зиёд намулдани капитализатсияи худро надоранд, албатта дар ин вазъият кифоянокии сармояи ин бонкҳо хело ҳам паст мебошад.

Сиёсати қарзии шадиди ташкilotҳои қарзии молиявии монополист дар бозори қарзӣ. Сиёсати беандозаи бадқасдонаи баъзе аз бонкҳои калон дар бозори қарзӣ, нафақат таъсири манфӣ ба иқтисодиёт, балки таъсири хавфноки иҷтимоӣ низ мерасонанд. Дар натиҷаи бо ғоизии баланд додани қарз ба мизочони чаканаи калон, даромаднокии сандуқи қарзӣ якдараҷа меафзояд, вале агар як мизочи калон муфлис шавад, ба ҳолати молиявии бонк таъсири ҷиддӣ расонида мешавад.

Норасоии пардохтпазирӣ дар ташкilotҳои қарзӣ. Дар натиҷаи талафи пардохтпазирӣ бонкӣ - ҳаҷми қарзҳо афзуда, меъёри ғоизии байнибонкӣ баланд мешавад, инчунин, бо сабаби надоштани имконият барои даромадан ба бозори сармояи байналмиллалӣ, аксарияти бонкҳои мо маҷбур мешаванд, ки меъёрҳои амалиёти худро баланд бардоранд.

Камшавии қарздиҳӣ ба

соҳаи иқтисодиёти воқеӣ.

Камбудии асосии низомии бонкии кишвар дар он мебошад, ки бонкҳо тамоман пули “дуру дароз” надоранд, ки айна ҳол, соҳаи воқеии иқтисодиёт ба он эҳтиёҷ дорад, албатта ин муаммо сари роҳи ғайриқолабӣ инвеститсионии корхонахоро бозмедорад. Бинобар ин сабаб, дар кишвари мо зарурияти ташкил намудани бозори дохилии пулҳои “дуру дароз” пайдо шудааст, ки ин дар асоси ба қарз довардани фишангҳои нави молиявӣ (пасандозҳои депозитии бебозгашт, сертификатҳои депозитӣ, ба мисли депозитҳои муҳлатнок ва ё депозитҳои дарозмуҳлат) амалӣ шуда метавонад.

Дараҷаи баланди қарзҳои ғайриқолабӣ ва беэътимод. Айна замон, дараҷаи беҳад баланди ҳаҷми қарзҳои батаъхирарфта, депозитҳо ва дигар воситаҳои дар бонк ҷалбшуда вучуд доранд. Ҳиссаи қарзҳои ғайриқолабӣ ва беэътимод дар сандуқи қарзӣ, нисбат ба давраи тобухронӣ хело ҳам зиёд мебошад, махсусан дар соҳаи сохтмон, савдо ва хоҷагии қишлоқ. Масалан: то санаи 30 июни соли 2022 вазни қиёсии қарзҳои ғайриқолабӣ дар таркиби сандуқи қарзии маҷмӯӣ – 13,2%-ро ташкил намуд.

Ҷорӣ намудани механизми муқовимат нисбати хавфҳои низомӣ дар бозори молиявӣ. Сари вақт муқовимат намудан ба хавфҳои низом дар бо-

зори молиявӣ ва амалӣ намулдани чораҳои зиддибухронӣ яке аз вазифаҳои асосии сиёсати давлат ба шумор меравад. Ин чораҳо фақат дар вақте амалӣ мегарданд, ки агар пешаки сабаби ноустувории молиявӣ ошкор гардида, ҳал карда шавад. Мутаассифона, айна замон, на дар таҷрибаи мо ва на дар таҷрибаи давлатҳои хориҷӣ ягон низомии босифати огоҳӣ ва танзимкунандаи зиддибухронии молиявӣ вучуд надорад.

Аз ин лиҳоз, зарурияти баррасӣ намудани чораҳои зерин пайдо шудааст, аз ҷумла: муайян намудани сценарияҳои хавфҳои низом, ки дар давраҳои гузашта пайдо шуда буданд; баҳо додани хавфҳо ва таҳлили онҳо, яъне то кадом дараҷа ба устувории иқтисодиёт таъсири онҳо мерасад; ҷорӣ намудани чораҳои мушаххас, ки ба пастшавии хавфҳои низом равона карда шудаанд. Дар ин раванд, зарурияти тартиб додан ба амалӣ намудани низомии босифати миллии мониторинг, баҳодиҳӣ ва огоҳии хавфҳои низом ба миён омадааст.

Ҳамин тариқ, пайдошавии хавфҳои метавонанд, аз як тараф ба талафоти ҷиддӣ бурда расонанд, аз ҷониби дигар, ба гирифтани ғоидаи калон низ сабаб шаванд. Аз ин рӯ, ташкilotҳои қарзӣ бояд хавфҳои эҳтимолиро ҳаматарафа ва мунтазам баҳогузорӣ ва таҳлил намо-янд.

Рушди устувори бозори суғуртаи мамлакат дар ҳамбастагӣ таъмин мегардад

Дар ҷаласае, ки 21 июли соли равон таҳти сарварию муовини раиси Бонки миллии Тоҷикистон Фирдавс Толибзода бо иштироки роҳбарони ташкилотҳои суғуртавии кишвар ва воҳидҳои сохтории БМТ доир шуд, чамъбасти фаъолияти бозори суғурта дар нимсолаи якуми соли 2022 баррасӣ гардид.

Дар оғози ҷаласа Фирдавс Толибзода ибраз намуд, ки соли 2022 вазъи геосиёсии ҷаҳон ва минтақа тағйир ёфт ва тавре дида мешавад, таъсири бевоситаи худро то андозае ба иқтисодиёти миллии расонида истодааст. Дар робита ба ин, Бонки миллии Тоҷикистон ҷиҳати коҳиш додани таъсири манфии ин омилҳо ба низоми молиявии кишвар пайвасти чораҳои зарурӣ андешида истодааст.

Номбурда дар идомаи суҳбатиаш қайд кард, ки суғурта дар ҷаҳони муосир яке аз сохторҳои муҳими низоми молиявӣ маҳсуб ёфта, барои ҷимоя ва дастгирии манфиатҳои

“

Муовини раиси Бонки миллии Тоҷикистон Фирдавс Толибзода таъкид кард, ки сарфи назар аз ноил шудан ба натиҷаҳои мусбӣ, ташкилотҳои суғуртавию зарур аст, саҳми худро ҳамчун узви пайвасти низоми молиявии кишвар ба рушди иқтисодиёти мамлакат бо роҳи эҳтиёткорона ҷойгир намудани маблағҳои озоди худ дар шакли пасандоз, сармоягузорӣ ва қоғазҳои қиматнок амалӣ гардонанд.

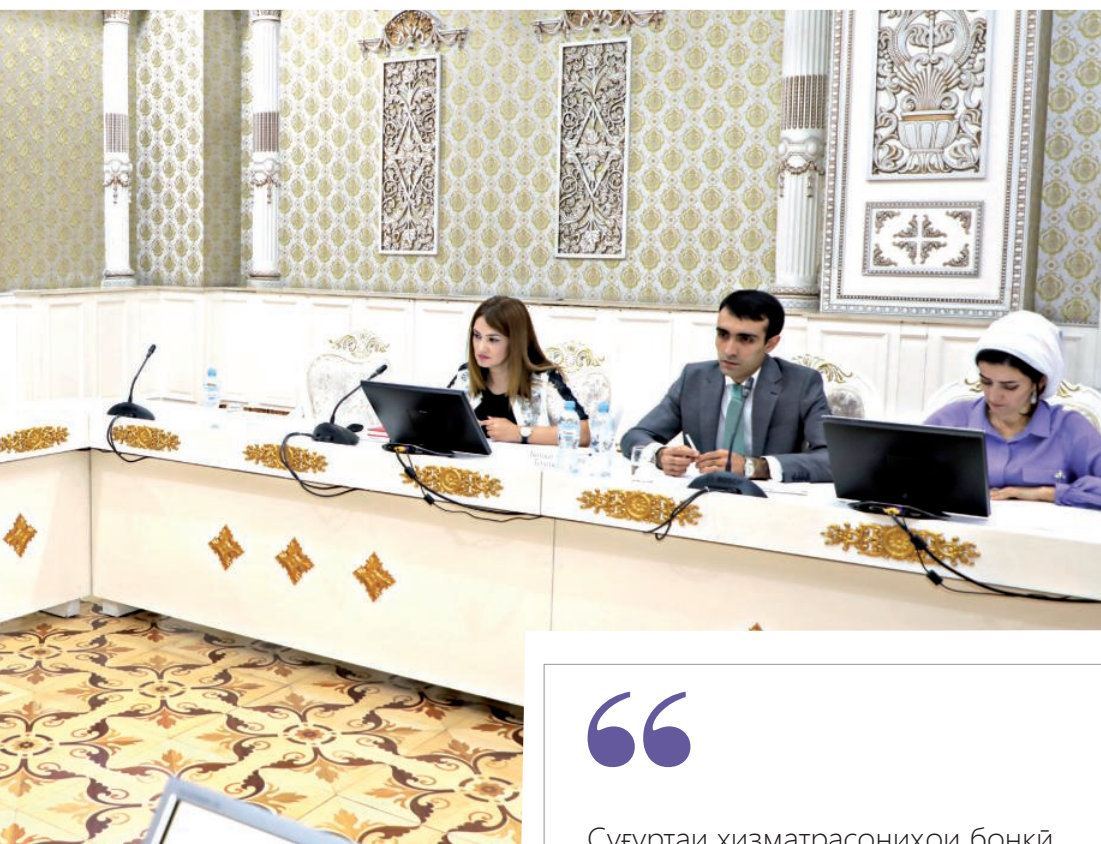
”

шахсони ҳуқуқӣ ва воқеӣ дар самти таъмини бехатарии ҳаёт, саломатӣ ва молу мулк муҳим арзёбӣ мегардад. Ва тавре маълум аст,

имрӯз он бо саъю кӯшишҳои бевоситаи ҳар як ташкилоти суғуртавии кишвар рушд намуда, зери назорати доимии мақоми назорати суғуртавӣ қарор дорад. Барои расидан ба ҳадафҳои гузошташуда дар соҳаи суғурта, ҷиҳати ноил шудан ба пешрафти фаъолияти он, Бонки миллии Тоҷикистон дар доираи ваколатҳои худ тадбирҳои саривақтӣ ва самаранок андешида истодааст.

Маҳз самараи тадбирҳои андешидашуда буданд, ки натиҷаи

фаъолияти низоми суғурта дар нимсолаи якуми соли 2022 бо нишондиҳандаҳои хуб чамъбаст шуданд. Аз ҷумла, тибқи маълумотҳои мавҷуда дороиҳои низоми дар нимсолаи якуми соли 2022 нисбат ба нимсолаи якуми соли қаблӣ 12,3 фоиз, сармояи умумӣ 17,3 фоиз, сармоягузориҳо ба низоми бонкӣ 16,6 фоиз ва даромад аз онҳо 82,0 фоиз зиёд гардиданд. Қайд гардид, ки дар давраи ҳисоботӣ дороиҳои низоми суғурта нисбат ба дороиҳои

“

Суғуртаи хизматрасониҳои бонкӣ, - гуфт Фирдавс Толибзода, - аз як тараф ба сатҳи пардохтпазирии низоми бонкӣ таъсири мусбӣ расонад, аз тарафи дигар фаъолнокии ташкилотҳои суғуртавино афзун менамояд. Зеро, низоми бонкӣ дар низоми молиявии кишвар мавқеи назаррас дорад, ки ин дар навбати худ, барои ҷорӣ намудани хизматрасониҳои суғуртавӣ шароити мусоид фароҳам меорад.

”

низоми молиявӣ ба нишондиҳандаи назаррас расида, 2,1 фоизро ташкил намуд. Пардохту ҷуброни суғуртавӣ бошад, дар муқоиса ба

нимсолаи якуми соли 2021 ба андозаи 30,4 фоиз афзоиш ёфта, ба 10,1 млн. сомонӣ баробар шуд.

Дар робита ба ин, муовини раиси Бонки миллии Тоҷикистон Фирдавс Толибзода таъкид кард, ки сарфи назар аз ноил шудан ба натиҷаҳои мусбӣ, ташкилотҳои суғуртавино зарур аст, саҳми худро ҳамчун узви пайвастаи низоми молиявии кишвар ба рушди иқтисодии мамлакат бо роҳи эҳтиёткорона ҷойгир намудани маблағҳои озоди худ дар шакли пасандоз, сармоягузорӣ ва қоғазҳои қиматнок амалӣ гардонанд. Зеро ин иқдом ҳамчун сарчашмаи иловагии маблағгузорӣ ба соҳаҳои иқтисодии мамлакат ҷиҳати расидан ба ҳадафҳои миллии ва дастовардҳои натиҷабахш мусоидат менамояд.

Дар ҷараёни маҷлис диққати ташкилотҳои суғуртавӣ ба бехтар намудани сифати хизматрасониҳо ба аҳоли, ҷорӣ намудани хизматрасониҳои муосир, вусъат додани корҳои табиғотию ташвиқотӣ дар байни аҳоли ва махсусан устувор намудани вазъии молиявии худ равона карда шуд.

Масъалаи дигаре, ки мавриди таваҷҷӯҳи ҳамагон қарор гирифт, ин вусъат додани ҳамкориҳои ташкилотҳои суғуртавӣ бо ташкилотҳои қарзӣю молиявӣ ба шумор меравад ва дар ин самт имкониятҳои васеъ дар бозор вучуд доранд.

Суғуртаи хизматрасониҳои бонкӣ, - гуфт Фирдавс Толибзода, - аз як тараф ба сатҳи пардохтпазирии низомии бонкӣ таъсири мусбӣ расонад, аз тарафи дигар фаъолнокии ташкилотҳои суғуртавиرو афзун менамояд. Зеро, низомии бонкӣ дар низо-

“

Қайд гардид, ки дар давраи ҳисоботӣ дороиҳои низомии суғурта нисбат ба дороиҳои низомии молиявӣ ба нишондиҳандаи назаррас расида, 2,1 фоизро ташкил намуд. Пардохту ҷуброни суғуртавӣ бошад, дар муқоиса ба нимсолаи якуми соли 2021 ба андозаи 30,4 фоиз ...

”

ми молиявии кишвар мавқеи назаррас дорад, ки ин дар навбати худ, барои ҷорӣ намудани хизматрасониҳои суғуртавӣ шароити му-

соид фароҳам меорад. Илова бар ин, қайд шуд, ки ҳамкориҳои низомии бонкӣ бо низомии суғурта омили зиёд намудани талабот ва таклифотро ба маҳсулотҳои бонкию суғуртавӣ ба вучуд меорад, ки бештари онҳо бо соҳаи соҳибкорӣ алоқаманд мебошанд.

Сипас, дар назди ҳозирин Дилбар Хусейнова, сардори Идораи назорати суғуртавии БМТ оид ба «Вазъи бозори суғурта дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар нимсолаи якуми соли 2022» бо рӯнамои муфассал суханронӣ намуд. Мавсуф дар рӯнамо

нишондиҳандаҳои асосии вазъи бозори суғуртаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва таҳлили вазъи ҷории онро ба-рои нимсолаи якуми соли ҳисоботӣ ба ҳозирин пешниҳод кард. Роҳбарони ташкилотҳои суғуртавӣ дар бораи сохтори бозори суғурта, дороиҳо, уҳдадориҳо, сармояи худӣ, сармояи оинномавӣ, воридоти мукофоти (ҳаққи) суғуртавӣ аз рӯи шаклҳои суғурта, пардохту ҷуброни суғуртавӣ ва таносуби пардохти (ҷуброни) суғуртавӣ нисбат ба воридоти (ҳаққи) суғуртавӣ, тағйирёбии пардохти (ҷуброни) суғуртавӣ аз рӯи шаклҳои суғурта ва ғайра маълумоти муфас-сали таҳлилий гирифтанд.

Ҳамзамон, дар қараёни манзур на-мудани рӯнамо ба ташкилотҳои суғуртавӣ харитаи хавфҳои, ки дар натиҷаи санҷишҳои гузаронидашудаи ташкилотҳои суғуртавӣ омода карда шуда-анд, нишон доданд ва ҳамаи мушкилиҳо ва камбудҳои ҷойдоштаи ташкилотҳо мавриди баррасӣ қарор гирифт-танд.

Дар қисмати муҳоки-маронии ҷаласа роҳ-барони ташкилотҳои суғуртавии кишвар

“

Маҳз самараи тадбирҳои андешида-шуда буданд, ки натиҷаи фаъолияти низоми суғурта дар нимсолаи якуми соли 2022 бо нишондиҳандаҳои хуб чамъбаст шуданд. Аз ҷумла, тибқи маълумоти мавҷуда дороиҳои ни-зом дар нимсолаи якуми соли 2022 нисбат ба нимсолаи якуми соли 2021 қаблӣ 12,3 фоиз, сармояи умумӣ 17,3 фоиз, сармоягузориҳо ба низо-ми бонкӣ 16,6 фоиз ва даромад аз онҳо 82,0 фоиз зиёд гардиданд.

”

баромад карда, пешниҳод намуданд, ки ба масъа-лаи тавсиа бахшидани таблиғоти ташвиқот дар байни аҳоли аҳамияти калон дода шавад. Таъкид карда шуд, ки агар ин кор на аз ҷониби як ё ду, балки аз тара-фи ҳамаи ташкилотҳои суғуртавӣ дар мактабҳо, донишгоҳҳо оид ба аҳамияти суғурта ва суғуртакунӣ семинарҳо гузаронида шавад, дар шабакаҳои иҷтимоӣ телевизионӣ таблиғоти ташвиқотҳо гузаронида шаванд, он гоҳ огоҳии мардум ва фарҳанги молиявӣ суғуртавии аҳоли зиёд мешавад ва

дар натиҷа фарогирии молиявӣ низ меафзояд. Инчунин, боварии аҳоли нисбат ба ташкилотҳои суғуртавӣ зиёд мегар-дад.

Дар интиҳои вохӯри меҳодам қайд на-моям, гуфт муовини раиси Бонки миллии Тоҷикистон Фирдавс Толибзода, ки ташки-лотҳои суғуртавӣ бояд тамоми имкониятҳои худро баҳри баланд намудани саводнокии суғуртавии аҳоли равона намоянд.

Ҳамзамон, бо мақсади амалӣ на-мудани нақшаҳо ва вазифаҳои гузошташуда ҳамаи моро ҳамчун узви ҷудонашавандаи ин низом зарур аст, ки ҷиҳати беҳтар намудани сифати хизматрасониҳо ба аҳоли, ҷорӣ намуда-ни хизматрасониҳои муосир, вусъат дода-ни корҳои таблиғотию ташвиқотӣ ва устувор намудани вазъи мо-лиявии ташкилотҳои суғуртавӣ дар ҳам-бастагӣ рушди бозори суғуртаи мамлакатро таъмин намоем.

Нигориши
Муаззама Умадуллоева,
Ҳаётулло Муҷебуллоев,
«БТЧ».

ҶСК “ДУШАНБЕ СИТИ БОНК”

ягона бонке мебошад, ки зиёда аз

1500 терминал ва
540 банкомат дорад

ҚСП “Душанбе Сити Бонк” ягона бонке мебошад, ки зиёда аз 1500 терминал ва 540 банкомат дорад

Ин ва дигар нишондодҳо ба бонки навтаъсис имкон медиҳад, ки дар бозори бонкӣ, бахусус дар самти қабули пардохтҳо пешсаф бошад.

Бо қарори Раёсати Бонки миллии Тоҷикистон аз 9 июни соли 2022 Ташкилоти амонатии қарзии хурди “Душанбе Сити” ба Ҷамъияти саҳомии пӯшидаи “Душанбе Сити Бонк” таъдир ёфт ва ба он барои анҷом додани амалиёти бонкӣ бо пули миллий ва асъори хориҷӣ иҷозатнома дода шуд. Маҷаллаи “Бонкдорӣ Тараққиёт Ҷаҳонишавӣ” дар робита ба ин, дар бораи комёбиҳои ҚСП «Душанбе Сити Бонк», рушди бозори қарзӣ ва хизматрасониҳои бонкӣ, саҳми ташкилотҳои қарзии молиявӣ дар рушди иқтисодиёти миллий, афзоиши пасандозҳо, ҷалби сармоягузориҳои дохилию хориҷӣ, баланд бардоштани сатҳи маърифати молиявии аҳоли, иштироки бонкҳо дар ҳаёти ҷамъиятии ҷумҳурий ва нақшаҳои ояндаи бонки нав бо И.в. раиси раёсати ҚСП «Душанбе Сити Бонк» Хуршед Ақдодов мусоҳибае анҷом дод ва онро ба хонандагони гиромӣ пешниҳод менамояд.

• “Душанбе Сити Бонк” дар як муддати кӯтоҳ аз ташкилоти амонатии қарзии хурд ба бонк таъдир ёфт. Шумо сабаби ин комёбиро дар чӣ мебинед? Кадом омилҳо барои пешрафти кори шумо мусоидат намуданд?

- Нахуст бояд бигӯем, ки дар асоси Қарори ҷаласаи ғайринавбатии иштирокдорон аз санаи 25 майи соли ҷорӣ ҚДММ ТАҚХ “Душанбе Сити” ба ҚСП “Душанбе Сити Бонк” таъдир дода шуда, Иҷозатномаи Бонки миллии Тоҷикистонро барои анҷомдиҳии фаъолияти бонкӣ дастрас намудааст. Дуруст муайян намудани самти фаъолият, самаранок ҷобачогузорию захираҳои кадрӣ, истифодаи манбаҳои молиявӣ ва қабули саривақтии санадҳои дахлдор имкон

доданд, ки мо дар муддати кӯтоҳ ба Бонк табдил ёбем. Қобили қайд аст, ки аз ташкилоти қарзии амонати хурд ба Бонк табдилёбии мо агарчанде дар муддати хеле кӯтоҳ ба амал омада бошад ҳам, аз рӯйи ҳаҷм ва иҷроиши кор хеле калон ва мушkil буд.

• **Дар айни замон вазъи молиявӣ ва нишондиҳандаҳои нимсолаи ташкилот дар кадом сатҳ қарор доранд? Дар сандуқи қарзии “Душанбе Сити Бонк” ҳаҷми пасандозҳо зиёданд ё қарзҳо?**

- ҚСП “Душанбе Сити Бонк” новобаста аз таъсири омилҳои берунӣ ва маҳдудиятҳои нисбати бонкҳои хориҷие, ки мо бо онҳо ҳамкориҳои зич доштем, нимсолаи аввали соли 2022-ро бо нишондиҳандаҳои мусбат ҷамъбаст намуд. Дар нимсолаи аввали соли 2022 сармояи умумии Бонк маблағи 159,8 миллион сомони ро ташкил дод, ки ин нисбат ба соли гузашта 85,2 миллион сомонӣ ё 214% зиёд мебошад. Дигар нишондиҳандаҳои молиявии ташкилоти қарзии молиявӣ низ рӯ ба афзоиш дорад. Барои мисол, ҳаҷми пасандозҳо нисбат ба солҳои гузашта хеле зиёд гаштааст. Ин нишондиҳанда, ба андешаи мо, аз баландшавии сатҳи боварии аҳолии ба низоми бонкӣ шаҳодат медиҳад.

• **Бигӯед, ки имрӯз “Душанбе Сити Бонк” асосан кадом самтҳоро барои фаъолият интихоб намудааст ва ҳангоми хизматрасонӣ ба кадом соҳаҳо бартарият медиҳад?**

- “Душанбе Сити Бонк” дар асоси Иҷозатномаи Бонки миллии Тоҷикистон ҳуқуқи анҷом додани якчанд амалиёти бонкиро дорад. Вале самти қабули пардохтҳо тавассути терминалҳои худкор, ки солҳои тулонӣ ҳамчун самти асосии фаъолияти ташкилоти қарзии молиявӣ ба ҳисоб меравад, айни замон низ яке аз самтҳои авлабиятноки роҳбарияти Бонк мебошад. Ташкилоти мо бо мақсади таъмини дастрасии аҳолии ба хизматрасониҳои бонкӣ дар тамоми қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон

терминалҳои худкор ва банкоматҳо васл намудааст.

• **Ба назар мерасад, ки ташкилоти Шумо дар бозори бонкӣ аз ҷиҳати қабули пардохтҳои мизоҷон дар қатори ташкилотҳои қарзии молиявии пешсаф қарор дорад. Оё дар ин замина, барои ҷалби мизоҷон ягон барномаи хос доред?**

- ҚСП “Душанбе Сити Бонк” ягона бонке мебошад, ки зиёда аз 1500 терминал ва 540 банкомат дорад. Ин нишондиҳанда имкон медиҳад, ки ташкилоти мо дар бозори бонкӣ, дар самти қабули пардохтҳо пешсаф бошад. Зиёда аз 200 ташкилот ва ширкатҳои дохилию хориҷӣ оид ба қабули пардохтҳо бо мо шартномаи ҳамкорӣ ба имзо расонидаанд, ки ин ба аҳолии имкон медиҳад саривақт ва осон амалиётҳои интиқолии худро ба анҷом расонанд. Барномасозони эҷодкори мо ҳамеша саъю кӯшиши худро ба он равона месозанд, ки барномаҳои муосир ва пешрафта ро таҳия сохта, дар амал татбиқ намоянд.

• **Оё минтақаи фаъолияти бонк, тавре аз номаш бармеояд, танҳо шаҳри Душанбе аст? Дар кадом ноҳияҳо филиалҳои «Ду-**

шанбе Сити Бонк» ба пешниҳоди хизматрасониҳои бонкӣ машғул ҳастанд?

- Новобаста аз он, ки тавассути терминалҳо ва барномаҳои мо муштариёни мо метавонанд аз тамоми гушаву канори ҷумҳурӣ амалиётҳои худро анҷом диҳанд, роҳбарияти бонк вазифагузорӣ намудааст, ки воҳидҳои сохтории худро зиёд намуда, хизматрасониҳои босифатро ба аҳолии минтақаҳои дурдаст таъмин намояд. Айни замон дар 7 ноҳияи ҷумҳурӣ воҳидҳои сохтории мавҷуданд, ки ба аҳоли хизматрасонӣ карда истодаанд. Инчунин хизматрасониҳои “Душанбе Сити Бонк” дар берун аз ҷумҳурӣ низ дастрас мебошад.

• Лоиҳаи “Сити корт”-и бонки Шумо барои осон намудани тарзи пардохти роҳқиро дар нақлиёти ҷамъиятии шаҳри Душанбе мӯсоидат намуд. Оё ният доред, ки дар дигар шаҳрҳои ҷумҳурӣ низ чунин барномаҳоро ҷорӣ намоед?

- Яке аз вазифаҳои муҳиме, ки дар назди низоми бонкӣ истодааст, ин вусъат додани ҳисоббаробаркуниҳои ғайринақдӣ мебошад. Рушди ин самтро ташкилоти мо низ яке аз вазифаҳои асосӣ шуморида, тақрибан 5 сол пеш тасмим гирифт, ки барномаи пардохти роҳқироро тавассути кортҳои нақлиётӣ амалӣ намояд. Маҳз бо ҳамин мақсад лоиҳаи “Сити корт”-ро мавриди амал қарор дод. Айни замон зиёда аз 90% сокинон ва меҳмонони ш.Душанбе дорои корти нақлиётӣ мебошанд. Ҳамзамон чунин лоиҳа дар нақлиётҳои мусофиркашони ш.Хуҷанд ва ш. Бохтар татбиқ карда шудааст. Ташкилоти қарзии мо ҷиҳати иҷрои дархости муштариён кортҳои нақлиётиро бо кортҳои бонкӣ мувофиқ намудааст, ки ин ба дорандагони кортҳои бонкӣ низ имконият медиҳад, пардохти ҳаққи роҳқироро тавассути кортҳои бонкӣ анҷом диҳанд.

• Чанде пеш ҳамёни рақамии бонки шумо бо номи DC NEXT ба мизоҷон пешниҳод шуд. Ҳамёни «Душанбе Сити Бонк» аз ҳамёнҳои дигар, ки ташкилотҳои қарзии молиявии кишвар ба мизоҷон пешниҳод кардаанд, чӣ фарқ ва ё чӣ бартарӣ дорад?

- Тарақиёти технологияҳои муосир аз низоми бонкӣ талаб менамояд, ки ҳамқадами замон бошад ва барномаҳои муосири ҳисоббаробаркуниро ҷорӣ намоёнд. Бо ин мақсад аз тарафи Бонк ҳамёни мобилии DC NEXT ба муштариён пешкаш карда шуд. Барномаи мазкур дар натиҷаи омӯзиши тарҷибаи пешрафтаи бонкҳои ҷаҳонӣ таҳия карда шуда, бартарияти он нисбат ба ҳамёнҳои дигар бонкҳо дар он аст, ки ба воситаи он муштариён метавонанд тамоми амалиётҳои бонкиро, аз ҷумла пардохти ҳамаи хизматрасониҳо, гузоштани амонат, гирифтани кортҳои тарикӣ онлайн тавассути сомонаи ташкилоти қарзӣ, амалӣ намоёнд. Қайд кардан бамаврид аст, ки ҳамёни мобилии мо ягона ҳамёне мебошад, ки дар он ҳамаи ташкилотҳои қарзӣ равозанаи худро доранд ва инчунин муштариён тавассути он метавонанд ба Ҷумҳурии Ёзбекистон, Хитой, Туркия ва дигар давлатҳои амалиётҳои интиқолии фаромарзиро анҷом диҳанд.

Эълон гаштани солҳои 2022-2026 “Солҳои рушди саноат”, ба фикр мо, ин як заминае барои рушди соҳаи бонкӣ низ хоҳад гашт. Зеро саноат ва бонк ин соҳаҳои муҳим ва ҷудонапазири ҳар як кишвар ба шумор мераванд. Дар робита ба ин, аз ҷониби Бонк якчанд лоиҳаҳо ва барномаҳо омода карда шудаанд, ки бояд дар рушди ин соҳаи муҳим саҳмгузор бошанд.

• **Ташкилоти шумо ҷиҳати иҷро намудани дастури супоришҳои Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми имсолашон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ба соҳаи бонкдорӣ кишвар ироа шудаанд, хусусан оид ба паст кардани фоизи қарзҳо ва зиёд намудани маблағи қарзҳои дарозмӯҳлат ба соҳаҳои иқтисодиёт чӣ гуна корҳоро анҷом дода истодааст?**

- ҚСП “Душанбе Сити Бонк” дар ҷаъолияти хеш дастури супоришҳои Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмонро раҳнамои худ қарор дода дар иҷрои он кушиш ба харҷ дода истодааст. Яке аз вазифаҳои асосие, ки роҳбарияти бонк ҷиҳати иҷрои он тасмим гирифтааст, ин зиёд намудани маблағи қарзҳо, паст намудани фоизи қарз ва ҷалби маблағҳои озод ҳамчун пасандоз ва саҳмгузорӣ дар рушди иқтисодиёти ватанамон мебошад.

• **Яке аз масъалаҳои муҳими соҳаи бонкӣ имрӯз ҷалби ҳарчӣ бештар ва зиёд намудани ҳаҷми пасандозу амонатҳои шахрвандон мебошад. Дар ин самти муҳим “Душанбе Сити Бонк” кадом корҳоро анҷом дода истодааст?**

- Дар робита ба ин, метавон гуфт, ки ҷиҳати зиёд намудани ҳаҷми пасандозҳо

ва ҷалби маблағҳои озод “Душанбе Сити Бонк” аз барномаҳои муосир истифода намуда, корҳои зиёдеро ба анҷом расонида истодааст. Аз тарафи бонк маҳсулотҳои амонатӣ мавриди амал қарор дода шудааст, ки муштарӣ ён метавонанд, аз ҳамаи мобилиашон дар вақти барояшон мувофиқ маблағи худро ҳамчун пасандоз гузоранд ва дар вақти зарурӣ бе ягон мамоният онро тариқи онлайн гиранд. Бешубҳа, ба роҳ мондани чунин тарзи кор бо вазирӣ аҳолиро ба низоми бонкӣ афзун менамояд.

• **Ташкилоти Шумо барои ҷалб кардани сармояи хориҷӣ, бахусус, сармояи мустақим чӣ иқдомро пеш гирифтааст?**

- Бояд қайд кард, ки “Душанбе Сити Бонк” дар айни замон бо якчанд ташкилотҳои молиявии бонуфузи хориҷӣ гуфтушунидро оид ба ҷалби сармояи хориҷӣ идома дода истодааст. Илова бар ин, Бонк дар якчанд лоиҳаҳои ҳаётан муҳим, аз ҷумла биллинги Барқ, лоиҳаи Сити Корт ва ғайраҳо ҳамчун бонки ҳисоббаробаркунанда иштирок дорад. Сармоягузориҳои хориҷӣ ба чунин лоиҳаҳо таваҷҷӯҳи махсус зоҳир кардаанд ва айни замон “Душанбе Сити Бонк” бо онҳо ҳамкории зич дорад.

• **Оё бонки Шумо дар ҳаёти ҷамъиятии ҷумҳурӣ ҳамчун сармоягузор ё шарик иштирок мекунанд? Дар ин маврид ширкат дар чорабиниҳои ҷамъиятию фарҳангӣ ба ҳайси сарпараст дар назар дошта шудааст.**

- Роҳбарияти Бонк иштирок дар ҳаёти ҷамъиятии ҷумҳурӣ, беҳтар намудани ҷаъои чорабиниҳои ҷамъиятӣ ва фарҳангии кишварро яке аз вазифаҳои муҳими худ ҳисобида, ба он аҳамияти ҷиддӣ медиҳад. Бо ин мақсад бонк дар ҷаъонин чорабиниҳо, аз он ҷумла Фестивали тобигона, “Ҳафтаи муди Тоҷикистон” ва дигар чорабиниҳои фарҳангӣ ҳамчун сарпараст иштирок ва саҳм гузоштааст.

• **Дар айни замон баланд бардоштани сатҳи саводнокии молиявии аҳоли яке аз масъалаҳои муҳим махсуб меёбад. Бонки шумо барои баланд бардоштани саводнокии молиявии аҳоли чӣ кор карданист?**

- ҚСП “Душанбе Сити Бонк” аз ҷумлаи бонкҳои мебошад, ки фаъолияти худро асосан дар самти рушди хизматрасониҳои муосир ба роҳ мондааст. Таҳия ва татбиқи ин хизматрасониҳои муосир, аз ҷумла барориши қортҳои бонкӣ, гузаронидани ҳисоббаробаркуниҳои ғайринақдӣ, ба роҳ мондани амалиётҳои тавассути QR-рамзҳо дар як вақт бонкро вазифадор менамояд, ки дар масъалаҳои фаҳмондадиҳии моҳияти ин амалиётҳо ва баланд бардоштани сатҳи саводнокии молиявии аҳоли саҳмгузор бошад. Бояд тазаққур дод, ки тақрибан як ё ду сол пеш қисми ками аҳолии кишвар хоҳиш доштанд, ки ҳисоббаробаркуниро тавассути қортҳои бонкӣ анҷом диҳанд. Имрӯз бошад, қариб ҳар як шаҳрванди ҷумҳурии қортҳои бонкии худро дорад ва озодона бо онҳо кор карда метавонад. Дар ин самт мутахассисони бонк дар ҷамоату деҳотҳо бо аҳоли воҳурии гузаронида, қорҳои фаҳмондадиҳиро пеш бурда истодаанд. Бо донишҷуён, кормандони соҳаҳои гуногун дар ҷойи қору таҳлили онҳо семинарҳо ташкил карда истодаем.

“

Дар робита ба ин, метавон гуфт, ки чиҳати зиёд намудани ҳаҷми пасандозҳо ва ҷалби маблағҳои озод “Душанбе Сити Бонк” аз барномаҳои муосир истифода намуда, қорҳои зиёдеро ба анҷом расонида истодааст. Аз тарафи бонк маҳсулотҳои амонатӣ мавриди амал қарор дода шудааст, ки муштарӣ метавонанд, аз ҳамаи мобилиашон дар вақти барояшон мувофиқ маблағи худро ҳамчун пасандоз гузоранд ва дар вақти зарурӣ бе ягон мамоният онро тариқи онлайн гиранд.

”

Дар шаҳрҳои Душанбе, Хуҷанд, Бӯстон, ноҳияи Б.Ғафуров марказҳои иттилоотӣ кушодемо, ки фаъолияти онҳо барои баланд бардоштани сатҳи саводнокии молиявии аҳоли равона карда шудааст.

• **Оё “Душанбе Сити Бонк” бахшида ба “Солҳои рушди саноат” эълон шудани солҳои 2022-2026 ягон барномаеро таҳия кардааст, ки ба рушди соҳаи мазкур мусоидат намояд?**

- Эълон гаштани солҳои 2022-2026 “Солҳои рушди саноат”, ба фикр мо, ин як заминае барои рушди соҳаи бонкӣ низ хоҳад гашт. Зеро саноат ва бонк ин соҳаҳои муҳим ва ҷудонопазири ҳар як кишвар ба шумор мераванд. Дар робита ба ин, аз ҷониби Бонк якҷанд лоиҳаҳо ва барномаҳо омода карда шудаанд, ки бояд дар рушди ин соҳаи муҳим саҳмгузор бошанд. Инчунин, дар Дурномаи бонк ба ин масъала диққати махсус дода шуда, зиёд намудани маблағгузориҳоро ба ин соҳа пешбинӣ кардааст.

• **Ташкилоти Шумо ҳамчун бонки наву ояндадор дар дурномаи наздик барои рушди иқтисоди кишвар чӣ нақшаҳо дорад?**

- ҚСП “Душанбе Сити Бонк” ҳангоми муайян намудани самти рушди худ ба самти ТИ хизматрасониҳои молиявӣ таваҷҷуҳи хосса зоҳир менамояд, ки ин фарқияти бонки моро аз дигар бонкҳо нишон медиҳад. Чиҳати иҷрои дастури супоришҳои Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон оид ба рушди технологияи муосир ва рақамикунӣ кишвар, ки дар маҷмӯъ ба рушди назарраси иқтисоди кишвар оварда мерасонад, Бонк тасмим гирифтааст, ки дар ин раванди муҳим иштироки худро фаъол намуда, саҳми босазо гузорад.

• **Ҷаҳони сипос барои суҳбати ҷолиб.**

Мусоҳибон:
А. Курбонов,
А. Мӯминов,
“БТҶ”.

*Хушвахтзода Қобилҷон Хушвахт,
доктори илмҳои иқтисодӣ,
профессор, ректори Донишгоҳи
миллии Тоҷикистон*

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон – маркази омодаонамоии мутахассисони соҳаи иқтисодӣ

Дар самти омодаонамоии мутахассисони соҳаи иқтисодӣ бе муҳобот, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон таҷрибаи бештар дорад ва чӣ дар замони собиқ Иттиҳоди Шуравӣ ва чӣ дар даври соҳибистиклол ҳамчун маркази асосии тайёр намудани мутахассисони варзидаи ин самт шинохта мешавад ва мақоми хоса дорад.

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон – маркази омода намоеи мутахассисони соҳаи иқтисодӣ

Иқтисодиёти миллии меҳвари асосии таъмини шароити некуаҳволии миллат буда, тамоми паҳлуҳои дигари зиндагӣ, чи сиёсӣ, чи иқтисодӣ ва чи фарҳангӣ ба он вобастагии зич дорад. Ҳамин аст, ки тамоми саъю талоши давлатҳо ба беҳтарнамоеи вазъи иқтисодӣ ва баланд бардоштани иқтисодиёти миллиашон равона шудааст. Тоҷикистон ҳамчун қузъи қудунопазири қомеаи қаҳонӣ аз ин раванд берун нест.

Тавре Асосгузори сулҳу ваҳдати миллии – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон иброз доштаанд: “Давраи навини давлатсозӣю давлатдорӣю мустақилона моро водор сохт, ки роҳи ислоҳоти иқтисодӣ, дигаргун сохтани шакли моликият, ташаккули иқтисодиёти миллии ва сохторҳои нави идоракунии онро пеш гирифта, ба густариши муносибатҳои бозоргонӣ ва пайвастанӣ низомии иқтисоди Тоҷикистон ба набзи иқтисоди қаҳонӣ роҳ кушоем.”

Пӯшида нест, ки пешрафти ҳама самтҳо, пеш аз ҳама, аз сатҳи дониш, касбият ва кордонии мутахассис вобаста аст. Ҳамин аст, ки аз қониби Ҳукумати ҷумҳурӣ, хусусан Пешвои муаззами миллат ҳамеша барои омода намудани кадрҳои баландихтисос ва ба бозори меҳнат қавобғу таваҷҷуҳи хоса зоҳир намуда, дар ин самт тамоми заминаҳои моддию маънавӣ фароҳам оварда шудаанд. Масъулияти омода намоеи кадрҳо бошад, ба дӯши муассисаҳои таҳсилоти олии кишвар, аз ҷумла Донишгоҳи миллии Тоҷикистон вогузор карда шудааст. Дар робита ба ин мавзӯи муҳими рӯз, паҳлуҳои муҳталифи омода намудани кадрҳои баландихтисос ва таъмин намудани бозори меҳнати кишвар бо онҳо маҷаллаи “Бонқдорӣ Тараққиёт Қаҳонишавӣ” бо ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Хушвахтзода Қобилҷон Хушвахт суҳбати тахассусе ороост, ки муҳтавои онро манзури хонандагон мегардонем.

■ **Тавре маълум аст, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон чандин даҳсолаҳост, ки яке аз муассисаҳои номдори таҳсилоти олии кишвар ба ҳисоб меравад ва дар рушду нумуи иқтисоди ҷумҳурӣ нақши босазо гузоштааст. Лутфан бигӯед, ки имрӯз мақоми донишгоҳ дар кадом сатҳ қарор дорад ва омода намудани мутахассисони соҳаи иқтисодӣ дар он чӣ гуна ба роҳ монда шудааст?**

– Мавриди зикр аст, ки Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз донишгоҳҳои классикии ҷумҳурӣ ба шумор рафта, дар он аз рӯйи бештари ихтисосҳои баъроӣ қомеаи шаҳрвандӣ ва баъарӣ зарур кадрҳо омода карда мешаванд. Дар самти омода намоеи мутахас-

“

Татбиқи дониши назариявӣ дар амалия ва омода намудани мутахассис ба ин ду роҳ аз ӯҳдадорӣҳои асосии муассисаҳои таҳсилоти олий мебошад. Қиҳати амалӣ намудани ин раванд, дар баъробари дарсҳои амалӣ боз дар нақшаи таълимӣ соатҳои муайяне дар ҳар курс барои таҷрибаомӯзӣ қудо шуда, вобаста ба чигунагии ихтисос дар ниҳодҳои гуногуни илмӣ, вазорату корхонаҳо ва бонқҳо гузаронида мешавад.

”

сисони соҳаи иқтисодӣ бе муҳобот, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон таҷрибаи бештар дорад ва қӣ дар замони собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ ва қӣ дар даврони соҳибистиқлол ҳамчун маркази асосии тайёр намудани мутахассисони варзидаи ин самт шинохта мешавад ва мақоми хоса дорад. Илова бар ин, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар таъсис ва рушду пешрафти дигар муассисаҳои таҳсилоти олии кишвар, ки фаъолиятҳои имрӯз танҳо ба омода намоеи мутахассисони иқтисодӣ равона шудааст, нақши калидӣ дорад.

■ **Яқин аст, ки дониши назариявӣ бе таҷрибаи амалӣ натиҷаи дилхоҳ наредихад.**

Дар робита ба ин, донишҷӯёни Донишгоҳи миллӣ, бахусус риштаи иқтисодӣ ҷиҳати ғанӣ гардонидани таҷрибаи худ ба кадом ташкилотҳои қарзии молиявии дар кишвар фаъолияткунанда равон карда мешаванд?

- Нахуст бояд бигӯям, ки дар айни замон дар Донишгоҳи миллӣ се факултети равияи иқтисодӣ: молиявию иқтисодӣ, иқтисод ва идора ва баҳисобгирӣ ва иқтисоди рақамӣ бо фарогирии наздик ба 30 ихтисос фаъолият карда, ҳамасола аз 500 то 1000 нафар мутахассисони иқтисодӣ онро хатм менамояд. Барои мисол, соли 2020-2021 теъдоди умумии хатмкунандагони равияҳои иқтисодӣ ба 980 нафар (306 нафар тариқи таҳсили бучавӣ ва 674 нафар тариқи таҳсили шартномавӣ) баробар шуд. Соли 2021-2022 бошад, ин рақам теъдоди 880 нафар (300 нафар тариқи таҳсили бучавӣ ва 580 нафар тариқи таҳсили шартномавӣ) – ро ташкил намуд.

Татбиқи дониши назариявӣ дар амалия ва омода намудани мутахассис ба ин ду роҳ аз ӯҳдадорихои асосии муассисаҳои таҳсилоти олӣ мебошад. Ҷиҳати амалӣ намудани ин раванд, дар баробари дарсҳои амалӣ боз дар нақшаи таълимӣ соатҳои муайяне дар ҳар курс барои таҷрибаомӯзӣ ҷудо шуда, вобаста ба ҷиғунагии ихтисос дар ниҳодҳои гуногуни илмӣ, вазорату корхонаҳо ва бонкҳо гузаронида ме-

“

Дар самти омодамоии мутахассисони соҳаи иқтисодӣ бе муҳобот, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон таҷрибаи бештар дорад ва ҷӣ дар замони собиқ Иттиҳоди Шуравӣ ва ҷӣ дар даврони соҳибистиклол ҳамчун маркази асосии тайёр намудани мутахассисони варзидаи ин самт шинохта мешавад ва мақоми хоса дорад.

”

шавад. Бояд тазаккур намоем, ки саҳми Бонки миллии Тоҷикистон, бонкҳои тиҷоратӣ ва ташкилотҳои қарзии хурд дар омода намудани мутахассисони равияи иқтисодӣ дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон хеле назаррас буда, 35-40 фоизи донишҷӯёни факултетҳои иқтисодӣ ҳангоми таҷрибаомӯзӣ ба ин ниҳодҳо ҷалб карда мешаванд. Донишҷӯёни шуъбаҳои рӯзона ва ғоибона таҷрибаомӯзӣҳои худро дар Бонки миллии Тоҷикистон, БДА ҚТ “Амонатбонк”, ҚСК “Ориёнбонк”, ҚСП “Спитамен Бонк”, ҚСК “Бонки Эсхата”, ҚСК “Алиф Бонк”, ҚСП ТАҚХ “Ҳумо”, ҚСП ТАҚХ

“Имон Интернешнл”, ҚДММ ТАҚХ “Матин” мегузаронанд.

Илова бар ин, ҳамасола зиёда аз 90 фоизи донишҷӯёни ихтисоси кори бонкӣ таҷрибаомӯзӣҳои худро дар бонкҳои тиҷоратӣ ва ташкилотҳои қарзии хурд мегузаронанд. Қайд кардан бамаврид аст, ки дар факултети молиявию иқтисодӣ кафедраи кори бонкӣ фаъолият мекунад, ки зиёда аз 10 нафар омӯзгорони соҳибтаҷриба ба донишҷӯён таълим медиҳанд. Аз ҷумла, 1 нафар академики АМИТ, 2 нафар д.и.и., профессор, 4 нафар н.и.и., дотсент, 1 нафар муаллими калон ва 3 нафар ассистент. Дар ихтисоси кори бонкӣ 108 нафар донишҷӯён дар шуъбаҳои рӯзона ва 54 нафар донишҷӯён дар шуъбаҳои ғоибона таҳсил менамоянд. Аксарияти донишҷӯёни ихтисосҳои молия, кори бонкӣ ва суғуртаи шуъбаи рӯзона ба ҳайси волонтер дар филиалҳои ҚСП «Спитамен Бонк», ҚСК «Алиф Бонк», ҚДММ ТАҚХ «Матин», ҚДММ ТСА «Спитамен Иншуренс» ва дигар ташкилотҳои молиявӣ фаъолият намуда истодаанд. Инчунин донишҷӯёни ихтисосҳои ғоибонаи факултетҳои иқтисодӣ ба ҳайси кормандони ташкилотҳои қарзии молиявӣ ва вазорату идораҳои равияи иқтисодӣ кор мекунанд.

Боиси хушнудист, ки дар даврони соҳибистиклолӣ на танҳо шакл, балки мазмуни муҳтавои таҷрибаомӯзӣ

тахаввул ёфта, шумораи корхонаву ташкилотҳо барои такмили малакаи касбии мутахассисон ба маротиб афзоиш ёфтааст. Айни замон раёсати донишгоҳ бо 147 корхонаву ташкилот, бонкҳо ва ташкилотҳои қарзии хурд новобаста аз шакли моликият ва ташкилшавиш, инчунин, бо чандин вазорату ниҳодҳои давлатӣ созишномаҳои ҳамкорӣ бастааст. Аз ҷумла, дар самти ташкили ҳамкориҳои таҷрибаомӯзӣ аз рӯи равияи иқтисодӣ Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қорҳои назаррасеро анҷом дода, бо ҳама вазорату идораҳо,

“

... дар айни замон дар Донишгоҳи миллии се факултети равияи иқтисодӣ: молиявӣ, иқтисод ва идора ва баҳисобгирӣ ва иқтисоди рақамӣ бо фарогирии наздик ба 30 ихтисос фаъолият карда, ҳамаасола аз 500 то 1000 нафар мутахассисони иқтисодӣ онро хатм менамояд. Барои мисол, соли 2020-2021 теъдоди умумии хатмкунандагони равияҳои иқтисодӣ ...

”

бонкҳо, ширкатҳои суғуртавӣ ва ташкилотҳои қарзии хурд созишнома ба имзо расонидааст.

❑ **Мусаллам аст, ки бо ҷойҳои қорӣ таъмин намудани хатмкунандагони макотиби оӣ имрӯз аз масоили мубрами рӯз ба шумор меравад. Вобаста ба ин, бигӯед, ки оё хатмкунандагони донишгоҳ то ӣ андоза бо қор таъмин мегарданд ва ҷиҳати амалӣ намудани ин мақсад қадом тадбирҳо андешида мешаванд?**

– Бояд зикр намуд, ки яке аз самтҳои дигари фаъолияти Донишгоҳ бо ҷойи қор таъмин намудани хатмкунандагони шуъбаи рӯзонае, ки гурӯҳҳои буҷавиро хатм намудаанд, ба ҳисоб меравад. Бо беҳтар шудани вазъи иқтисодиву иҷтимоӣ, таъсиси қорхонаҳои нави саноатӣ, ба вучуд омадани шароити мусоиди қору фаъолият ҳамаи хатмкунандагони гурӯҳҳои буҷавӣ бо ҷойи қор таъмин қарда мешаванд. Ҷиҳати дар амал татбиқ намудани уҳдадориҳои худ мо анъанаи неқеро рӯи даст гирифтаем, ки дар асоси “Низомномаи тақсимои ва бо ҷойи қор таъмин намудани мутахассисони ҷавон” ҳамаасола дар охири соли таҳсил дар Донишгоҳ тақсимои хатмкунандагон сурат мегирад ва мутобиқи моддаи 33-и Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи маориф” бо мақсади таъмин намудани муассисаҳои таълимии шаҳру

ноҳияҳои ҷумҳурий ва дигар ташкилоту идораҳо, бо ҷойи қор таъмин намудани мутахассисони ҷавон ин қорабинӣ гузаронида мешавад. Таъри таҳлилҳо нишон медиҳанд, дар ин гуна вохӯриҳо, ки намоёндагони ташкилотҳои қарзии молиявӣ, ниҳодҳои бузурги иқтисодии кишвар иштирок менамоянд, қариб 90 дар сади хатмкунандагони риштаи иқтисодии Донишгоҳ соҳиби ҷойи қор мешаванд. Масалан, дар соли таҳсили қорӣ намоёндагони 30 ниҳоди иқтисодии ҷумҳурий дар тақсимои ба ҷойи қор таъминномаи хатмкунандагони риштаи иқтисодӣ иштирок ва 100 нафарро ба қор даъват намуданд. Илова бар ин, то ин вақт аз қониби қорхонаҳои гуногун боз чандин мактуби дархостӣ ҷиҳати пешниҳоди мутахассиси иқтисодӣ ба унвони Донишгоҳ ворид шудааст.

❑ **Ба ғайр аз он қорҳо, ки номбар қардед, боз қадом ҳамкориҳои судмандро бо сохторҳои давлатӣ ва ташкилотҳои қарзии молиявӣ ба роҳ мондаед ва онҳо дар ӣ зоҳир мешаванд?**

– Ҳамаасола дар доираи баргузор намудани семинару мизҳои мунаввар ва конференсияҳои сатҳи ҷумҳуриявӣ байналхалқӣ мутахассисони соҳибтаҷриба аз Бонки миллии Тоҷикистон, ташкилотҳои қарзии молиявӣ, аз қабилӣ ҚСП “Спитамен Бонк”, ҚСК “Бонки Эсхата”, БДА ҚТ “Амонат-

бонк” ва ҶСП “Аввалин бонки молиявии хурд” иштирок ва суҳанронӣ менамоянд. Масалан, дар ибтидои соли 2022 бори нахуст бо иштироки муовини аввали раиси Бонки миллии Тоҷикистон Нуралиев Ҷамолиддин Камолович семинари илмӣ оид ба “Татбиқи сиёсати пулию қарзӣ дар шароити муосир дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон” баргузор гардид. Тайи чанд соли охир, маротибаи чандум аст, ки бо иштироки муовини аввали раиси ҶСП “Спитамен Бонк” д.и.и., профессор Ҳикматов У.С., семинарҳои илмӣ доир ба тақвият бахшидани маърифати молия-

“

... дар соли таҳсили қорӣ намояндагони 30 ниҳоди иқтисодии ҷумҳурӣ дар тақсими ба қойи қор таъминномаи хатмкунандагони риштаи иқтисодӣ иштирок ва 100 нафарро ба қор даъват намуданд. Илова бар ин, то ин вақт аз қониби қорхонаҳои гуногун боз чандин мактуби дархостӣ ҷиҳати пешниҳоди мутахассиси иқтисодӣ ба унвони Донишгоҳ ворид шудааст.

”

вии шаҳрвандон баргузор мегарданд. Иштироки фаъоли мутахассисони Бонки миллии ва бонкҳои тиҷоратӣ дар конференсияҳои сатҳи ҷумҳуриявӣ ва байналхалқӣ мушоҳида мешавад. Масалан, бо ибтикори кафедраи молия ва суғурта бахшида ба рӯзи молиячиён конференсияи ҷумҳуриявӣ барпо гардид, ки дар он мутахассисон аз Бонки миллии Тоҷикистон, БДА ҚТ “Амонатбонк”, Ассотсиатсияи ширкатҳои суғуртавии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қумитаи андозии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Хадамоти гумруки назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирок ва суҳанронӣ намуданд. Баҳри муфассалтар шинос намудани донишҷӯён ва баланд бардоштани таҷрибаи омӯзгорони факултет дар доираи конференсияи ҷумҳуриявӣ, ки соли 2022 бо ибтикори кафедраи идоракунии молияи давлатӣ баргузор гардид, мутахассисони соҳибтаҷриба аз Бонки миллии Тоҷикистон ва БДА ҚТ “Амонатбонк” даъват гардида буданд, ки дар самти амалӣ намудани пардохтҳои ғайринақдӣ ва раванқ бахшидани хизматрасонии рақамии бонкӣ маърузаҳои қолиб ва пурмӯхтаво намуданд.

■ **Сӯҳбатро дар бораи ҳамкорию кумакҳои бонкҳои дигар ташкилотҳои ҷумҳурӣ идома медиҳем. Ташкилотҳои қарзии молиявии кишвар донишҷӯёнро барои боз**

ҳам сайқал додани дониши молиявиашон чӣ гуна ҳавасманд менамоянд?

– Дар доираи ҳамкориҳои илмӣ дучониба ва дастгирии Бонки миллии Тоҷикистон дар назди кафедраи молия ва суғуртаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон Лабораторияи суғурта ва молияи таълимӣ таъсис дода шуд. Дар лабораторияи таълимӣ бо дастгирии Бонки миллии Тоҷикистон 13 компютер, 3 принтер, як комутатор барои донишҷӯён аспирантон ва устодони кафедра ва аз қониби Донишгоҳ дастгоҳи интернеттаъминкунӣ, шабакаи локалӣ фароҳам оварда шуд, ки барои пешбурди қорҳои илмӣ-тадқиқотии устодону донишҷӯён заминаи хуби қор фароҳам оварда шуд. Инчунин, дар доираи ҳамкориҳо бо Вазорати молияи ҚТ, шабеҳи барномаи автоматикунонишудаи SGBNET дар компютерҳои ташкил қарда шуд, ки барои пайвастании донишҳои назариявии донишҷӯён ихтисосҳои гуногуни кафедраҳо ба амалия самараи хуб медиҳад.

Илова бар ин, дар самти ҳамкориҳо бо ташаббуси Раёсати Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз қониби БДА ҚТ “Амонатбонк” дар факултети молиявию иқтисодӣ қушодани лабораторияи таълимӣ - Бонки таълимӣ ба нақша гирифта шудааст, ки барои гузаронидани дарсҳои амалӣ ва таҷрибаомӯзии таълимии ихтисоси қори бонкӣ

ва ихтисосҳои иқтисодӣ заминаи хубе фароҳам меоварад.

☐ **Тавре маълум аст, тарбияи олимони ҷавон ва ба ин тариқ пешбурди корҳои илмӣ, яке аз вазифаҳои Донишгоҳи милли ба ҳисоб меравад. Дар робита ба ин, омода ва ҷимояи рисолаҳои номзадӣ ва докторӣ аз ҷониби мутахассисони риштаи иқтисодӣ дар ДМТ чӣ гуна сурат мегиранд?**

– Дар Донишгоҳи милли бо дастгирии КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз аввали таъсисёбӣ, яъне шурӯъ аз соли 2018-2022 зиёда аз 15 Шӯроҳои диссертационӣ аз рӯйи бештар аз 75 ихтисос таъсис дода шуда, зиёда аз 100 нафар рисолаҳои номзоди докторӣ ҷимоя намуда, соҳиби дипломҳои номзоди докторӣ гардиданд. Аз ҷумла, дар риштаи иқтисодӣ низ ду Шӯрои диссертационӣ дар факултетҳои иқтисодӣ солҳои 2018-2021 аз рӯйи 8 ихтисос фаъолият намуданд, ки зиёда аз 50 рисолаҳои илмӣ дар бахши молия, фаъолияти бонкӣ, баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит, таҳлил ва омор, менеҷмент, назарияи иқтисодӣ, иқтисоди ҷаҳонӣ, иқтисод ва идораи хоҷагии халқ ҷимоя шуданд. Аз он ҷумла, 17 нафар дар мавзӯҳои низомии бонкӣ рисолаҳои илмӣ худро дифоъ намуданд, ки аз 3 нафарашон рисолаҳои докторӣ ва 14 нафарашон рисолаҳои номзодӣ мебошанд. Аз ҷумла, 1 нафар рисолаи докторӣ ва 3 нафари онҳо

“

Дар доираи ҳамкориҳои илмӣ дучониба ва дастгирии Бонки миллии Тоҷикистон дар назди кафедраи молия ва суғуртаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон Лабораторияи суғурта ва молияи таълимӣ таъсис дода шуд. Дар лабораторияи таълимӣ бо дастгирии Бонки миллии Тоҷикистон 13 компютер, 3 принтер, як комутатор барои донишҷӯёну аспирантон ва устодони кафедра ва аз ҷониби Донишгоҳ дастгоҳи интернеттаъминкунӣ, шабакаи локалӣ фароҳам оварда ...

”

кормандони низомии бонкӣ – намоёндагони Ассотсиатсияи ташкилотҳои қарзӣ, Бонки рушди Тоҷикистон ва ҶСП “Спитамен Бонк” мебошанд.

Тавре зикр намудем, аини замон дар факултетҳои иқтисодӣ ду Шӯрои диссертационӣ аз рӯйи 6 равия – назарияи иқтисодӣ, менеҷмент, иқтисоди ҷаҳонӣ, баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит, омор ва молия фаъолият намуда истодаанд. Махсусан қайд кардан зарур аст, ки Раёсати Донишгоҳ дар

самти тайёр кардани кадрҳои илмӣ кормандони соҳаи бонкӣ ҳамеша омода буда, дар аини замон 6 корманди соҳаи бонк дар Донишгоҳ ба ҳайси унвонҷӯ ва ду нафар докторанти PhD таҳсил намуда истодаанд. Аз ҷумлаи онҳо дар Шӯроҳои амалкунанда 1 нафар докторанти PhD ва 1 нафар унвонҷӯ муҳокимаи кафедравиро гузашта, дар арафаи баромадан ба Шӯрои диссертационӣ ҷиҳати дифоъ қарор доранд.

Дар фароварди суҳбат гуфтаниам, ки Донишгоҳи миллии Тоҷикистон тамоми саъю кӯшиш ва талоши худро барои дар амал татбиқ намудани дастури ҳидоятҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар самти тайёр кардани мутахассисони варзида ва ба бозори меҳнат рақобатпазир равона менамояд, то ки бо ин амали хеш дар пешрафту таҳкими иқтисодиёти миллӣ саҳми босазо гузорад.

Мусоҳиб:
Муаззама Умадуллоева,
“БТЧ”.

ҲИСОБОТИ ТАШКИЛОТҲОИ СУҒУРТАВИИ КИШВАР ДАР НИМСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2022 (ҲАЗОР СОМОНӢ)			❑ ДОРОИҶО	
НОМӢИ ТАШКИЛОТҲОИ СУҒУРТАВӢ	II/2022	II/2021	Тағйирот (сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
ҚСП ТС "Суғуртаи аввалини милӣ"	248 970,6	212 045,8	36 924,8	17,4%
ЧДММ ТСА "Спитамен Иншуренс"	106 889,1	101 473,7	5 415,4	5,3%
КВД "Тоҷиксуғурта"	53 951,2	51 675,2	2 276,0	4,4%
ЧДММ ТС "Бима"	53 916,7	38 683,0	15 233,7	39,4%
ҚСП ТС "Паймон Иншуренс"	47 595,8	15 411,2	32 184,6	3,1 мар.
ЧДММ ТС "Муин"	16 848,0	16 496,4	351,6	2,1%
ЧДММ "ДС суғурта"	11 767,0	10 160,6	1 606,4	15,8%
ЧДММ ТС "Боварӣ"	8 211,3	5 973,5	2 237,8	37,5%
ЧДММ ТС "Меҳнат"	5 976,0	4 340,4	1 635,6	37,7%
ЧДММ "Суғуртаи асри 21"	3 274,0	4 469,0	-1 195,0	-26,7%
ЧДММ "Эсхата Суғурта"	2 955,0	3 586,2	-631,2	-17,6%
ЧДММ ТС "Итминон"	2 689,9	2 922,3	-232,4	-8,0%
ЧДММ ТС "Меҳрубон"	2 633,3	2 404,2	229,1	9,5%
ЧДММ "Суғуртаи Шарқ"	2 164,2	2 955,0	-790,8	-26,8%
ЧДММ ТС "Такаффул"	2 055,0	508,3	1 546,7	4 мар.
ҚСП ТС "Кафил"	2 047,0	2 134,0	-87,0	-4,1%
ЧДММ "Суғуртаи Тоҷик ва Чин"	1 767,3	2 375,9	-608,6	-25,6%
ЧДММ ТС "Сипаҳр"	1 575,5	1 839,9	-264,4	-14,4%
КВДС "Тоҷиксармоягузор" *	0,0	32 783,2	-32 783,2	-100,0%
Ҳамагӣ	575 286,9	512 237,8	63 049,1	12,3%

* Бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 июни соли 2022 барҳам дода шудааст.

ҲИСОБОТИ ТАШКИЛОТҲОИ СУҒУРТАВИИ КИШВАР ДАР НИМСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2022 (ҲАЗОР СОМОНӢ)			УҲДАДОРИҶО	
НОМГӢИ ТАШКИЛОТҲОИ СУҒУРТАВӢ	II/2022	II/2021	Тағйирот (сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
ҚСП ТС "Суғуртаи аввалини миллӣ"	87 516,8	93 316,2	-5 799,4	-6,2%
КВД "Тоҷиксуғурта"	45 735,7	45 101,8	633,9	1,4%
ҚДММ ТС "Бима"	40 574,5	32 991,6	7 582,9	23,0%
ҚСП ТС "Паймон Иншуренс"	20 599,4	3 348,4	17 251,0	6,1 мар.
ҚДММ ТСА "Спитамен Иншуренс"	8 107,7	4 932,9	3 174,8	64,4%
ҚДММ ТС "Муин"	4 776,9	4 994,2	-217,3	-4,4%
ҚДММ ТС "Боварӣ"	3 125,3	3 953,1	-827,8	-20,9%
ҚДММ ТС "Меҳнат"	3 062,2	1 653,0	1 409,2	85,3%
ҚДММ "ДС суғурта"	1 575,0	224,4	1 350,6	7,0 мар.
ҚДММ "Эсхата Суғурта"	644,4	1 372,8	-728,4	-53,1%
ҚДММ ТС "Итминон"	454,5	561,3	-106,8	-19,0%
ҚДММ "Суғуртаи асри 21"	237,0	125,2	111,8	89,3%
ҚДММ "Суғуртаи Шарқ"	52,9	674,0	-621,1	-92,2%
ҚДММ ТС "Сипаҳр"	51,6	17,1	34,5	3,0 мар.
ҚСП ТС "Кафил"	47,0	0,0	47,0	100,0%
ҚДММ ТС "Такаффул"	28,0	9,6	18,4	2,9 мар.
ҚДММ ТС "Меҳрубон"	26,3	0,0	26,3	100,0%
ҚДММ "Суғуртаи Тоҷик ва Чин"	17,5	375,9	-358,4	-95,3%
КВДС "Тоҷиксармоягузор" *	0,0	12 874,1	-12 874,1	-100,0%
Ҳамагӣ	216 632,7	206 525,6	10 107,1	4,9%

* Бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 июни соли 2022 барҳам дода шудааст.

ҲИСОБОТИ ТАШКИЛОТҲОИ СУҒУРТАВИИ КИШВАР ДАР НИМСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2022 (ҲАЗОР СОМОНӢ)			☐ САРМОЯ	
НОМӢИ ТАШКИЛОТҲОИ СУҒУРТАВӢ	II/2022	II/2021	Тағйирот (сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
ҚСП ТС "Суғуртаи аввалини милӣ"	161 453,8	118 729,6	42 724,2	36,0%
ЧДММ ТСА "Спитамен Иншуренс"	98 781,4	96 540,8	2 240,6	2,3%
ҚСП ТС "Паймон Иншуренс"	26 996,4	12 062,8	14 933,6	2,2 мар.
ЧДММ ТС "Бима"	13 342,2	5 691,4	7 650,8	2,3 мар.
ЧДММ ТС "Муин"	12 071,1	11 502,2	568,9	4,9%
ЧДММ "ДС суғурта"	10 192,0	9 936,2	255,8	2,6%
КВД "Тоҷиксуғурта"	8 215,5	6 573,4	1 642,1	25,0%
ЧДММ ТС "Боварӣ"	5 086,0	2 020,4	3 065,6	2,5 мар.
ЧДММ "Суғуртаи асри 21"	3 037,0	4 343,8	-1 306,8	-30,1%
ЧДММ ТС "Меҳнат"	2 913,8	2 687,4	226,4	8,4%
ЧДММ ТС "Меҳрубон"	2 607,0	2 404,2	202,8	8,4%
ЧДММ "Эсхата Суғурта"	2 310,6	2 213,4	97,2	4,4%
ЧДММ ТС "Итминон"	2 235,4	2 361,0	-125,6	-5,3%
ЧДММ "Суғуртаи Шарқ"	2 111,3	2 281,0	-169,7	-7,4%
ЧДММ ТС "Такаффул"	2 027,0	498,7	1 528,3	4,1 мар.
ҚСП ТС "Кафил"	2 000,0	2 134,0	-134,0	-6,3%
ЧДММ "Суғуртаи Тоҷик ва Чин"	1 749,8	2 000,0	-250,2	-12,5%
ЧДММ ТС "Сипаҳр"	1 523,9	1 822,8	-298,9	-16,4%
КВДС "Тоҷиксармоягузор" *	0,0	19 909,1	-19 909,1	-100,0%
Ҳамагӣ	358 654,2	305 712,2	52 942,0	17,3%

* Бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 июни соли 2022 барҳам дода шудааст.

ҲИСОБОТИ ТАШКИЛОТҲОИ СУҒУРТАВИИ КИШВАР ДАР НИМСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2022 (ҲАЗОР СОМОНӢ)			❑ ВОРИДОТИ МУКОФОТ	
НОМӢИ ТАШКИЛОТҲОИ СУҒУРТАВИЙ	II/2022	II/2021	Тағйирот (сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
ЧДММ ТС "Бима"	65 699,7	83 645,6	-17 945,9	-21,5%
ҚСП ТС "Суғуртаи аввалини миллӣ"	35 303,2	47 942,1	-12 638,9	-26,4%
КВД "Тоҷиксуғурта"	22 212,3	17 023,6	5 188,7	30,5%
ҚСП ТС "Паймон Иншуренс"	21 209,4	3 758,3	17 451,1	5,6 мар.
ЧДММ ТСА "Спитамен Иншуренс"	7 006,5	1 628,6	5 377,9	4,3 мар.
ЧДММ ТС "Меҳнат"	4 411,5	2 543,8	1 867,7	73,4%
ЧДММ ТС "Меҳрубон"	3 906,6	936,6	2 970,0	4,2 мар.
ЧДММ ТС "Муин"	2 870,3	2 290,3	580,0	25,3%
ЧДММ "ДС суғурта"	2 186,4	332,8	1 853,6	6,6 мар.
ЧДММ ТС "Итминон"	715,3	855,0	-139,7	-16,3%
ЧДММ "Суғуртаи асри 21"	296,4	256,2	40,2	15,7%
ЧДММ "Суғуртаи Тоҷик ва Чин"	150,0	541,0	-391,0	-72,3%
ЧДММ "Эсхата Суғурта"	143,5	236,1	-92,6	-39,2%
ЧДММ ТС "Боварӣ"	100,0	3 371,2	-3 271,2	-97,0%
ЧДММ "Суғуртаи Шарқ"	94,6	219,4	-124,8	-56,9%
ЧДММ ТС "Сипаҳр"	48,0	33,9	14,1	41,6%
ҚСП ТС "Кафил"	0,0	319,0	-319,0	-100,0%
ЧДММ ТС "Такаффул"	0,0	0,0	0,0	0,0%
КВДС "Тоҷиксармоягузор" *	0,0	1 966,1	-1 966,1	-100,0%
Ҳамагӣ	166 353,7	167 899,6	-1 545,9	-0,9%

* Бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 июни соли 2022 барҳам дода шудааст.

ҲИСОБОТИ ТАШКИЛОТҲОИ СУҒУРТАВИИ КИШВАР ДАР НИМСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2022 (ҲАЗОР СОМОНӢ)			▣ ПАРДОХТ	
НОМӢИ ТАШКИЛОТҲОИ СУҒУРТАВӢ	II/2022	II/2021	Тағйирот (сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
ЧДММ ТС "Бима"	4 822,6	2 734,6	2 088,0	76,4%
КВД "Тоҷиксуғурта"	3 097,2	3 129,5	-32,3	-1,0%
ҚСП ТС "Суғуртаи аввалини миллӣ"	963,3	1 138,3	-175,0	-15,4%
ЧДММ "ДС суғурта"	592,0	0,0	0,0	100,0%
ЧДММ ТС "Муин"	225,4	341,2	-115,8	-33,9%
ҚСП ТС "Паймон Иншуренс"	112,2	0,0	0,0	100,0%
ЧДММ ТСА "Спитамен Иншуренс"	73,6	53,8	19,8	36,8%
ЧДММ ТС "Меҳнат"	70,5	78,6	-8,1	-10,3%
ЧДММ ТС "Итминон"	70,2	25,8	44,4	2,7 мар.
ЧДММ "Суғуртаи Тоҷик ва Чин"	19,6	0,0	19,6	100,0%
ЧДММ "Суғуртаи асри 21"	16,5	0,0	16,5	100,0%
ЧДММ "Суғуртаи Шарқ"	12,7	7,5	5,2	69,3%
ЧДММ ТС "Сипаҳр"	8,6	0,0	8,6	100,0%
ЧДММ "Эсхата Суғурта"	0,0	10,8	-10,8	-100,0%
ЧДММ ТС "Боварӣ"	0,0	0,0	0,0	0,0%
ЧДММ ТС "Меҳрубон"	0,0	0,0	0,0	0,0%
ҚСП ТС "Кафил"	0,0	0,0	0,0	0,0%
ЧДММ ТС "Такаффул"	0,0	0,0	0,0	0,0%
КВДС "Тоҷиксармоягузор" *	0,0	213,8	-213,8	-100,0%
Ҳамагӣ	10 084,4	7 733,9	2 350,5	30,4%

* Бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 июни соли 2022 барҳам дода шудааст.

ҲИСОБОТИ ТАШКИЛОТҲОИ СУҒУРТАВИИ КИШВАР ДАР НИМСОЛАИ ЯКУМИ СОЛИ 2022 (ҲАЗОР СОМОНӢ)			ШАРТНОМАҲО	
НОМӢИ ТАШКИЛОТҲОИ СУҒУРТАВИЙ	II/2022	II/2021	Тағйирот (сомонӣ)	Тағйирот (бо фоиз)
ҚСП ТС "Суғуртаи аввалини миллий"	393 224	541 368	-148 144,0	-27,4%
КВД "Тоҷиксуғурта"	263 252	295 490	-32 238,0	-10,9%
ҚСП ТС "Паймон Иншуренс"	230 709	42 232	188 477,0	5,5 мар.
ЧДММ ТС "Муин"	6 463	18 915	-12 452,0	-65,8%
ЧДММ ТСА "Спитамен Иншуренс"	6 353	5 450	903,0	16,6%
ЧДММ ТС "Бима"	6 296	16 658	-10 362,0	-62,2%
ЧДММ "ДС суғурта"	3 113	6	3 107,0	518,8 мар.
ЧДММ "Суғуртаи асри 21"	774	1 151	-377,0	-32,8%
ЧДММ ТС "Итминон"	81	73	8,0	11,0%
ЧДММ ТС "Меҳнат"	69	36	33,0	91,7%
ЧДММ ТС "Сипаҳр"	63	14	49,0	4,5 мар.
ЧДММ "Эсхата Суғурта"	11	8	3,0	37,5%
ЧДММ "Суғуртаи Шарқ"	10	18	-8,0	-44,4%
ЧДММ ТС "Меҳрубон"	2	2	0,0	0,0%
ЧДММ "Суғуртаи Тоҷик ва Чин"	1	4	-3,0	-75,0%
ЧДММ ТС "Боварӣ"	0	7	-7,0	-100,0%
ҚСП ТС "Кафил"	0	1	-1,0	-100,0%
ЧДММ ТС "Такафул"	0	0	0,0	0,0%
КВДС "Тоҷиксармоягузор" *	0	355	-355,0	-100,0%
Ҳамагӣ	910 421	921 788	-11 367,0	-1,2%

* Бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 июни соли 2022 барҳам дода шудааст.

ОӢ медонед, чаро Open-banking меѓуянд?

Дар олами бонкдорӣ рӯз то рӯз истифода аз open banking ё худ бонкдории кушод босуръат густариш меёбад. Open-banking ҳамчун концепсияе, ки истифодаи нармафзорҳоро барои таъмини ҳамкорӣ байни барномаҳои гуногун дар бахши молиявӣ фароҳам месозад, тавсиф карда мешавад. Аҳамияти бонкдории кушод дар амал зиёд аст. Зеро он ба ташкилотҳои шарик имкон медиҳад, ки хизматрасонӣ ва барномаҳоро барои муассисаҳои молиявӣ эҷод кунанд ва шаффофияти молиявиро барои дорандагони суратхисобҳои муассисаҳои бонкӣ таъмин намоянд. Гузашта аз ин, open-banking имкон медиҳад, ки мубодилаи маълумот дар бораи муштарӣ бо ризоияти ӯ сурат бигирад ва хизматрасониҳои пешниҳодии шахсӣ барои вай ташкил карда шаванд.

▲ Коршиносон ва назари онҳо нисбат ба open-banking

Бонкдории кушод концепсияи навест барои баланд бардоштани сифати хизматрасонӣ ба мизочон эҷод шудааст ва ба шахсони сеюм имкон медиҳад, ки маълумоти бонкиро истифода

да баранд. Ин низом инчунин имкониятҳои зиёдеро барои баланд бардоштани сифати хизматрасониҳои молиявӣ фароҳам меорад. Барои мисол, аз гурӯҳбандии ҳисобҳо ва осон кардани тартиби муайянкунии муштариён сар карда, то хидматҳои инноватсионӣ

ниро барои ҳалли мушкилоти онҳо пешниҳод мекунад.

Коршиносон низоми бонкдории кушодро ба се қисми асосӣ - маълумоти кушод, раванди кушод ва маҳсулоти кушод тақсим кардаанд:

1. Маълумоти кушод.

Онро ба истилоҳи англисӣ open data меноманд. Ин қисм истифодаи нармафзореро дар бар мегирад, ки тавассути он тарафи сеюм ба маълумоти муштарӣ дастрасӣ пайдо мекунад. Ҳамин тариқ, ҳуди муштарӣ тасмим мегирад, ки бо чӣ ва бо кӣ муомила кунад.

2. Раванди кушод.

Онро дар забони англисӣ open process меѓуянд. Моҳияташ дар ин аст, ки

муштарӣ дастрасӣ ба маълумоти шахсии худро ба тарафи сеюм вогузор мекунад. Ба ин васила миёнарав метавонад маблағҳоеро аз номи муштарӣ пардохт кунад.

3. Маҳсулоти кушод.

Ба истилоҳи англисӣ онро open products мегӯянд. Ин намуд ба муштарӣ имкон медиҳад, ки суратҳисоби бонкӣ ё ширкати хизматрасониро бе ҳузури шахсӣ тағйир диҳад.

▲ Open-banking кадом ҳадафро пайгирӣ мекунад?

Мақсади аслии бонкдорӣ кушод ғамхорӣ наму-дан дар ҳаққи шаҳрвандон ва ширкатҳо ба шумор меравад. Бинобар ин, бо роҳандозии open-banking фазои ягонаи пардохт эҷод шуда, ба муштарӣ кумак мекунад, ки барои худ пешниҳодҳо ва хизматрасониҳои фойданоктари ташкилотҳои қарзиро интихоб кунанд.

Бонкдорӣ кушод бо истифода аз интерфeyси барномавӣ метавонад фаъолияти бонкиро ко-милан тағйир диҳад. Дар ин раванд, пеш аз ҳама, фанновариҳое, ки дастрас ва мукамалтар мебошанд, нақш мебозанд. Ба туфайли онҳо муассисаҳои молиявӣ ба бонкдорӣ рақамӣ ме-гузаранд. Ба ин восита, таҷрибаи истеъмолии муш-тариён ва талаботи муш-тариён низ тағйир меёбад. Тафовути бонки маъмулӣ

“

Бонкдорӣ кушод концепсияи навест барои ба-ланд бардоштани сифати хизматрасонӣ ба мизоҷон эҷод шудааст ва ба шахсо-ни сеюм имкон медиҳад, ки маълумоти бонкиро истифода баранд. Ин ни-зом инчунин имкониятҳои зиёдеро барои баланд бардоштани сифати хизматрасониҳои молиявӣ фароҳам меорад.

”

аз бонки истифодабаран-даи бонкдорӣ кушод дар он аст, ки дуюмӣ тавассути шабакаҳои иҷтимоӣ, ки ҳоло ба як воситаи асосии иртибот ва паҳнкунии маҳсулот табдил ёфта-анд, ба муштарӣ алоқа барқарор менамояд.

Дар робита ба ин, қайд бояд кард, ки дар айни за-мон бонкдорӣ кушод дар Иёлоти Муттаҳидаи Амри-ко босуръат рушд меёбад. Сабабҳои оммавӣ шудани ин раванд дар он ҷо дар-ки зарурати пешниҳоди хизматрасониҳои нав ба мизоҷон ва сатҳи баланди рақобат байни иштирок-чиёни калонтарини бо-

зор мебошанд. Аммо дар Иттиҳодияи Аврупо руш-ди бонкдорӣ кушод дар пайи танзими хоҳишҳои арзиши хизматрасонӣ барои истеъмолкунанда тавассути рушди дастра-сии баробари иштирокчи-ёни бозор ба маълумоти ҷамъшуда ва инфрасохтори мавҷуда фароҳам оварда мешавад.

Тавре мебинем, ҳадафи асосии бонкдорӣ кушод ин эҷоди низоми рақобатпазир ва инноватсионӣ дар бах-ши молиявӣ мебошад. Вале барои амалӣ намудани мақсади боло фаъолият-и муштаракӣ ширкатҳои фанновариҳои молиявӣ ва бонкҳои бузург зарур аст. Ширкатҳои номбур-да метавонанд ба воситаи дастрасӣ ба маълумот дар бораи муштарӣ, ки аз ҷониби муассисаҳои бузур-ги бонкӣ пешниҳод карда мешаванд, намудҳои нави хизматрасонӣ ва маҳсулоти нав эҷод кунанд.

▲ Дар бонкдорӣ кушод фоида бояд якхела бошад

Дар низоми нав ҷӣ муҳим аст ва чиро бояд дар назар дошт? Барои муштарӣ муҳим аст донанд, ки ҳам онҳо ва ҳам бонкҳо аз ҷорӣ намудани низоми кушодаи бонкӣ фоидаи якхела мегир-ранд.

Бонкҳои хурд бошанд, ба туфайли open-banking имкон пайдо мекунад, ки муштарӣ навро ҷалб на-моянд, зеро онҳо ба пойгоҳи маълумотҳои шарикони

калон дастрасӣ пайдо меку-
нанд. Аммо хуб медонанд,
ки мубодилаи маълумот аз
онҳо хароҷоти назаррасро
талаб мекунад, маҳз барои
хамин, дар марҳилаҳои
аввал, бонкдории кушод
дар заминаи ташкилотҳои
бузурги бонкӣ инкишоф
меёбад.

Илова бар ин, бонк-
дории кушод ба бонкҳо
имкон медиҳад фаъолият
худро ба муштарӣ ни-
гаронида, интизориҳои
онҳоро дарк намоянд ва
хизматрасониҳои мавҷударо
таҳлил кунанд, то ки дар
кӯтоҳтарин муҳлат ба муш-
тариён маҳсулоти мувофику
муносибро пешниҳод на-
моянд.

Бешубҳа, мусаллам аст, ки
муассисаҳои бонкӣ чандон
моил нестанд маълумоти
худро ба дигарон мубоди-
ла кунанд, аммо бояд дар
хотир дошт, ки open-banking
барои онҳо имкониятҳои
нав медиҳад ва фоида
меорад. Барои мисол, ис-
тифодаи он ҳаҷми хароҷот,
эҳтимолияти қаллобӣ ва
шустушӯи пулро коҳиш
медиҳад ва муайян намуда-
ни камбудихо дар низоми
доҳилии бонкро бо воситаи
мавриди мубодила қарор
гирифтани маълумот бо
муассисаҳои дигар имкон-
пазиртар мекунад.

Барои муштариён ин
маънои комилтар шудани
хизматрасонии бонкҳоро
дорад. Бо истифода аз ни-
зоми open-banking метавон
қобилияти қарзии муштари-
ро ба воситаи амалиёти бон-

кии ӯ пайгирӣ кард ва аз
ин маълумот барои беҳтар
шудани хизматрасониҳои
бонкӣ истифода бурд.
Ширкатҳои фанновари
молиявӣ бошанд, бо ёрии
бонкдории кушод метаво-
нанд, ба такмил ёфтани
раванди қарздиҳӣ мусои-
дат кунанд.

Вале дар назар бояд
дошт, ки сарфи назар аз
бартариҳои ин низоми, маъ-
лум нест, ки муштариён аз
он истифода хоҳанд кард,
ё не. Зеро, барои он ки ҳар
шахс дастрасӣ ба маълумо-
ти худро имконпазир намо-
яд, бояд мутмаин бошад, ки
он ҳамаҷониба ҳифз карда
мешавад.

“

... ҳадафи асосии бонк-
дории кушод ин эҷоди
низоми рақобатпазир ва
инноватсионӣ дар баҳши
молиявӣ мебошад. Вале
барои амалӣ намудани
мақсади боло фаъолият
муштаракӣ ширкатҳои
фанновари молиявӣ ва
бонкҳои бузург зарур аст.
Ширкатҳои номбурда мета-
вонанд ба воситаи дастрасӣ
ба маълумот дар бораи
муштариён, ки аз ҷониби
муассисаҳои бузурги
бонкӣ ...

”

▲ Ҳамкории бонкҳо ва Fintech ба хотири чист?

Бархе аз коршиносон бо
таваҷҷуҳ ва таҳлили ниёзи
бонкҳо ба фанновариҳои
нави молиявӣ ва талаботи
ширкатҳои фанновариҳои
молиявӣ (ба истилоҳ
Fintech) ба пешниҳоди
хадамоти бонкӣ бар ин
назаранд, ки гӯё бонкҳо ва
ширкатҳои фанновариҳои
молиявӣ дар замони муосир
барои ҳамкорӣ бо ҳам таш-
кил шудаанд.

Ва мегӯянд, ки ин ҳамкорӣ
хеле зич хоҳад буд. Аз як
ҷониб, бонкҳо соҳиби моли-
кият, муштариён, таҷрибаву
мерос, бренд ва бовари
муштариён мебошанд. Аз
тарафи дигар, ширкатҳои
фанновари молиявӣ до-
рои маҳсулоти аъло ҳастанд,
вале таҷриба ва ё моликият
надоранд. Бонкҳо бошанд,
бо ширкатҳои фанновари
молиявӣ ҳамкорӣ мекунанд,
то ки мушклиҳои марбут ба
муносибат бо муштариёно
аз байн баранд.

Дастрасӣ ба маълумот
дар бораи муштариён ба
ширкатҳои фанновари
молиявӣ имкон медиҳад, ки
пешниҳодҳои навоҳаронае-
ро, аз қабili платформаҳои
коркарди дастрасӣ барои
осон кардани банақшагирии
молиявӣ ва хизматрасо-
ниро эҷод кунанд. Онҳо
дар самти муқоиса карда-
ни хусусиятҳои маҳсулот
(масалан, муқоиса на-
мудани ҳаҷми андозҳо
ё меёри фоизҳо) ба
муштариён ёрӣ мерасо-
нанд.

Дар робита ба ин, агар ширкатҳои фанновари молиявӣ маҳсулоте тавлид кунанд, ки ниёзҳои муштариёро қонеъ гардонида тавонад, ба ин роҳ ба муносибати муштариён ва бонк таъсир мерасонанд.

Дар доираи бонкдорӣ кушод бонкҳо бо мақсади беҳтар кардани сифати хизматрасонӣ ба мизоҷон метавонанд, ба ширкатҳои фанновари молиявӣ ҳамчун ба шарикони боэътимод, ба платформаҳои худ дастрасӣ диҳанд. Дар ин кор нуктаи муҳим ин аст, ки пеш аз ҳамкорӣ, бонкҳо бояд барои худ муайян намоянд, ки кадом модели шарикӣ беҳтар аст. Зеро барояшон зарур аст, ки таърихи бонкии муштариёро назорат кунанд ва онро бо шахсони сеюм мубодила намоянд.

▲ Оё сирри бонкӣ нигоҳ дошта мешавад?

Ба монанди ҳамагуна навигарӣ концепсияи бонкдорӣ кушод низ бо баъзе хавфҳо мувоҷеҳ аст. Мутахассисон истифодаи ғайриқонунии маълумоти шахсӣ, қаллобӣ ва ҷиноятҳои сайбериро аз таҳдидҳои асосӣ ҳангоми амал кардани бонкдорӣ кушод медонанд. Зеро чунин амалҳо метавонанд обрӯи бонк ва эътимоди муштариёро ба бонк паст кунанд.

Тавре маълум аст, бонкҳо назар ба дигар ташкилотҳо бештар талаботи бехатариро риоя мекунанд, аммо

ҳангоми амал кардани низоми бонкдорӣ кушод онҳо маҷбур мешаванд, ки ба тарафи сеюм баъзе маълумотро ошкор кунанд. Ҳол он ки то ин замон дар таҷрибаи ҷаҳонӣ нигоҳдорӣ маълумот дар бораи амалиёти муштари сирри бонкӣ маҳсуб мешуд ва қонунгузорӣ аксари давлатҳо барои ошкор намудани сирри бонкӣ ба тарафи сеюм ҷазоҳои сангин пешбинӣ менамояд.

“

Илова бар ин, бонкдорӣ кушод ба бонкҳо имкон медиҳад фаъолияти худро ба муштари ниғаронида, интизориҳои онҳоро дарк намоянд ва хизматрасониҳои мавҷударо таҳлил кунанд, то ки дар кӯтоҳтарин муҳлат ...

”

Бинобар ин, бонкҳоро зарур аст, ки пеш аз додани дастрасӣ ба маълумот, бояд боварӣ ҳосил кунанд, ки системаи амнияти тарафи сеюм низ дар сатҳи баланд ва бехатар қарор дорад. Ин бовариёро чӣ гуна метавон ба даст овард? Такмили равандҳои санҷиши вазъи бехатарии ширкатҳои фанновари молиявӣ як роҳи боварӣ ҳосил кардани эътимодноки ба шахси сеюм аст. Ба ин далел, дар бонкдорӣ кушод давра ба давра арзёбӣ намудани бехатарӣ ва инчунин мониторинги воқеии фаъолияти шахсони сеюм аҳамияти махсусро ба худ касб хоҳад кард.

Нармафзорҳо чандон фанновари ношинос нестанд, аммо чун бонкдорӣ кушод суръат ва ҳаҷми табодули маълумотро афзоиш медиҳад, ташкилотҳоро мебояд, ки барои ҳифзи низоми аз қаллобии эҳтимоли бештар кор кунанд.

Барои татбиқи бонкдорӣ кушод, ташкилотҳо бояд ба таври ҷиддӣ дар бораи ҷӣ

гуна таъмин кардани сатҳи баландтарини махфият фикр кунанд. Барои ин, низом бояд шаффоф бошад, то муштариён тавонанд пурра назорат кунанд, ки маълумоти шахсии онҳоро кӣ, чӣ гуна ва кай истифода мебарад ва пас аз он ба кӣ интиқол меёбад.

Ҳамин тариқ, дар бонкдории кушод эҷод намудани низоми бозътимоди идоракунии маълумот ниҳоят муҳим аст. Ба ин тариқ, бонкдории кушод на танҳо сатҳи муносиби махфиятро таъмин мекунад, балки истифодаи маълумотро аз ҷиҳати ахлоқӣ дуруст ва қонуни мегардонад.

▲ Open-banking кишварҳои навро фаро мегирад

Тавре аз маълумотҳои илмӣ омӯрӣ бармеояд, аллакай концепсияи бонкдории кушод дар аксари кишварҳои пешрафтаи дунё мавриди амал қарор гирифтааст. Дар Иёлоти Муттаҳидаи Амрико, Австралия, Британияи Кабир, Корейи Ҷанубӣ, Ҷопон, Сингапур, Зеландияи Нав, Африқои Ҷанубӣ, Ҳонконг, Мексика, Ҳиндустон, инчунин дар кишварҳои Иттиҳоди Аврупо концепсияи бонкдории кушод ғарбона истифода мешавад. Масалан, бонкҳои аврупоӣ истифодаи бонкдории кушодро густариш медиҳанд. Дар Иттиҳоди Аврупо бошад, концепсияи бонкдории кушодро дар сатҳи давлатӣ пеш мебаранд. Парламенти

Иттиҳоди Аврупо дар ин маврид дастуреро (PSD2) қабул кард, ки ҳадафи он бештар паҳншавии фанновариҳои молиявӣ ва ташкили минтақаи ягонаи пардохт дар Аврупо мебошад.

Тибқи ин дастур бонкҳо вазифадор мешаванд, ки ба провайдерҳои хидматрасонии пардохт маълумоти молиявӣ дар бораи муштариҳо пешниҳод кунанд ва ҳатто бидуни бастанӣ шартномаи алоҳида, пулро аз суратҳисоби муштарӣ хориҷ кунанд. Барои ин танҳо фармоиши муштарӣ кифоя аст.

Ба ин монанд, дастури боло бонкҳоро муваззаф месозад, ки баъзе барномаҳои худро барои ташкилотҳои ҳамкор боз кунанд. Ин тамоюл якбора дар якҷанд самт инкишоф ёфта истодааст. Нахуст муштариёне, ки дар якҷанд бонк суратҳисобдоранд, имкон пайдо мекунад, ки ба таври мустақим аз як инфрасохтор ба инфрасохтори дигар гузаранд. Ин хусусият метавонад барои интиқоли маблағ ва анҷом додани амалиёти дигар истифода шавад.

Дар айни замон бар асоси усулҳои бонкдории кушод ширкатҳои азим, аз қабилӣ Google, Yandex, Facebook ба бархе аз маълумоти бонкӣ мустақиман дастрасӣ пайдо карданд, ки пештар чунин имкониятро надоштанд.

Дар кишвари Русия ҳанӯз бонкдории кушод ба вуҷуд наомадааст. Дар ин ҷо ҳанӯз дастурҳои монанд ба дастурҳои аврупоӣ амрикоӣ PSD2 ва GDPR пайдо нашудаанд, ки консепсияи бонкдории кушодро амалӣ кунанд. Аммо дар бозори ин кишвар бархе бонкҳо ба мисли Elba Bank талошдоранд, ки фазои ягонаи пардохтро эҷод кунанд.

▲ Бонкдории кушод дар Тоҷикистон низ амалӣ хоҳад шуд

Пешравиҳо ва рушди пай дар пай дар бахши илму техника, навовариҳои мухталифи фанновариҳои молиявӣ муосир дар низоми бонкии чанд соли охир татбиқгашта, аз он шаҳодат медиҳанд, ки дар Тоҷикистон бонкдории кушод дар оянда ба вуҷуд хоҳад омад. Барои мисол, бархе бонкҳое, ки дар истифодаи фанновариҳо пешсафанд, ба мисли “Алиф Бонк” чунин ниятдоранд. Метавон гуфт, фанновариҳои бонкдории кушод метавонад дар Тоҷикистон низ пайдо шуда, бахши молиявиро тавсия бахшад ва имкониятҳои навро барои рушди бонкҳо фароҳам созад.

Нигориши
Аслам Муминов,
бо истифода аз
сарчашмаҳои интернет.

Таҳлили динамикаи тағйироти сохтори қарзҳои банкӣ дар ҷумҳурӣ

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар ҷаласаю вохӯриҳои сатҳҳои гуногун ба роҳбарони ташкилотҳои қарзии молиявӣ пайваста тавсия медиҳанд, ки тартиби додани қарзҳоро содда намуда, барои беҳтар кардани сатҳу сифати хизматрасонӣ ва афзун гардонидани ҳаҷми қарзҳо ба муштариён, аз ҷумла додани қарзҳо бо ғоизҳои нисбатан паст ба соҳаҳои иқтисодиёт, махсусан ба баҳши истеҳсоли аз рӯи имкониятҳои мавҷуда бо назардошти идоракунии хавфҳо мусоидат намоянд.

Масъалаи додани қарз ва содда намудани тартиби пешниҳоди он ба соҳаҳои гуногун дар мадди назари Роҳбари давлат қарор дошта, пайваста дар Паёмҳои солони Пешвои миллат мавриди таҳлилу баррасӣ қарор мегирад. Барои тасдиқи ин гуфтаҳо аз Паёмҳои солони Пешвои миллат якҷанд иқтибос меорем:

“Таҳлили сохтори қарзҳо дар 11 моҳи соли 2017 нишон медиҳад, ки ҳаҷми он

ба соҳибкории истеҳсоли ҳамагӣ 4 ғоиз ва ба соҳаҳои хизматрасонӣ 43 ғоиз зиёд шудааст. Чунин вазъ ба суръати рушди соҳаҳои воқеии иқтисод махсусан, ба раванди саноатикунони кишвар таъсири манфӣ мерасонад;

Дар 11 моҳи соли 2018 аз ҷониби низоми банкӣ ба соҳибкорон ва аҳоли ба маблағи 7 млрд. 250 млн. сомонӣ қарз дода шудааст, ки нисбат ба ҳамин

давраи соли гузашта 201 млн. сомонӣ ё 3 ғоиз зиёд мебошад;

Дар соли 2020 аз ҷониби ташкилотҳои қарзӣ ба соҳаҳои гуногуни иқтисоди кишвар қариб 10 млрд. сомонӣ қарз дода шуд, ки нисбат ба соли 2019 4,6% зиёд мебошад. Вале ин нишондиҳанда барои расидан ба ҳадафҳои рушди кишвар қонеъкунанда нест!

Ҳаҷми умумии қарзҳои додашуда дар давоми солҳои соҳибистиқлолӣ 117 млрд. сомониро ташкил карда, аз ҷумла дар соли 2021-ум 13 млрд. сомонӣ қарз дода шудааст, ки 37 ғоизи он ба соҳибкории истеҳсоли раво на гардидааст;

Ба БМТ, БДА “Амонат-банк” ва дигар ташкилотҳои қарзӣ супориш дода мешавад, ки дар давраи миёнамуҳлат ҷиҳати ҳамасола афзоиш додани ҳаҷми қарзҳо ва соли 2026 ба 30 млрд. сомонӣ расонидани ҳаҷми қарзҳои тадбирҳои мушаххас андешанд.”

Тавре аз гуфтаҳои боло бармеояд, ҷиҳати зиёд кардани ҳаҷми қарзҳо аз ҷониби Пешвои миллат ба Бонки миллии ва дигар ташкилотҳои қарзӣ дастури супоришҳои мушаххас дода шудааст, ки барои расидан ба ин ҳадафҳо корҳои зиёдеро ба сомон расонидан зарур аст. Ҳамзамон Бонки миллии Тоҷикистон бо дастури худ ташкилотҳои қарзии молиявиро вазифадор намуд, ки дар самти зиёд намудани ҳаҷми қарзҳо ба соҳаҳои

муҳими иқтисоди миллӣ, аз ҷумла, пешниҳоди қарзҳо барои рушди соҳибқори хурду миёна ва фаъолияти босамари хоҷагиҳои деҳқонӣ, инчунин, масъалаи додани қарзҳо дар шаҳру ноҳияҳои мамлакатро таҳлил намуда, барои бар-тараф кардани камбудииҳои ҷойдошта дар самти тақсироти нобаробари қарзҳо тадбирҳо андешанд. Масъалаи пешниҳоди қарз ба соҳаҳои гуногуни иқтисоди миллӣ ва дастрасӣ ба маблағҳои қарзӣ бахсталаб ва қобили таваҷҷӯҳ буда, омӯзиши тағйирёбии сохтори он муҳим арзёбӣ мегардад. Дар назар бояд дошт, ки аслан мафҳуми қарз дар қолабҳои гуногун шарҳ дода шуда, дар тасаввуроти мар-дум нофориам ифода меёбад ва андешаҳо нисбат ба он мухта-лифанд, яъне мусбат ва манфӣ мебошанд: ▶ Тамаддун - ин марҳалаи рушди ҷамъият мебо-шад, ки бе маблағгузорӣ (қарз) қореро анҷом додан ғайриимкон аст; ▶ Қарз – муносибатест, ки минбаъд ба сафсата (аб-сурд) мубаддал мегардад; ▶ Менечери хуб шах-	си некбинро ба сифати фурушанда ва шахси но-умед (руҳафтода)-ро дар шӯбаи қарздиҳӣ ба қор қабул менамояд; ▶ Қарз ҳеҷ гоҳ иқтисоди иқтисодиро зиёд намегар-донад, фақат имкониятҳоро таъмин мекунад. Дар нуқтаи назари ди-гар омадааст, ки бе қарз ва пешниҳоди маблағҳои қарзӣ мунтазамии рушди макроиқтисодиро тасаввур кардан ғайриимкон аст, зеро талабот ба маблағҳои қарзӣ бо назардошти васеъ гардидани ҳаҷми истеҳсолоти ҷамъиятӣ мунтазам меафзояд. Бино-бар ин, омӯзиши динамикаи тағйирёбии сохтори қарзҳо ва арзёбии он муҳим доништа мешавад. Дар таҳлили иқтисодӣ ва омории сохтори қарзҳо ме-тодологияи муайян истифода бурда мешавад. Масалан, барои таҳлили тамоюли динамикаи қарзҳо функсияи ҳатти рост, функсияи экспоненсиалӣ, индексҳои мавсимӣ, моделҳои аддитивӣ ва мултипликативӣ, усули экстраполятсия ва ин-терполятсия, модели автокор-релиатсия ва ғайраҳо истифода мегарданд.	Суръати миёнасолони афзоиши қарзҳо дар даво-ми солҳои 2015-2021 ба 1,4% баробар буда, афзоиши миё-наи мутлақӣ маблағҳои қарзӣ 189,85 млн. сомони ро ташкил додааст, ки дар муқоиса бо аф-зоиши нишондиҳандаи асосии макроиқтисодии ММД (6-7%), камтар мебошад. $T = \frac{n-1}{\sqrt{\frac{Y_n}{Y_0}}} = \frac{7-1}{\sqrt{\frac{13682,3}{12543,2}}} = \sqrt[6]{1,0908} = 1,0145 \approx 1,4\%$ Барои таҳлили ҳолати қарзҳо ва динамикаи тағйирёбии он усулҳои гуногун аз ҷумла, функсияи ҳатти рост, тамоюли миёнаи квадратӣ ва коэф-фитсиенти лапишро исти-фода бурда, нишондиҳандаи ҳаҷми қарзҳоро ҳисоб менамоем. Аз баробарии $\dot{Y}(t) = a_0 + a_1 t$, параметрҳои a_0 ва a_1 — ро меё-бем. $a_0 = \frac{\sum Y}{n} = 9867,9; a_1 = \frac{\sum Yt}{\sum t^2} = 331,9;$ a_1-афзоиши миёнасолони қарзҳо дар давоми сол ва a_0-нишондиҳандаи миё-наи ҳаҷми қарздиҳӣ буда, аз рӯйи ин функсия афзоиши маблағҳои қарзӣ пешгӯӣ карда мешавад. (ҷадвали 1)
--	--	---

ҶАДВАЛИ 1. ҲИСОБИ НИШОНДИҲАНДАҲОИ ТАМОЮЛИ МИЁНАИ КВАДРАТӢ ВА КОЭФФИЦИЕНТИ ЛАПИШ

Солҳо	Ҳаҷми қарзҳо(Y)	t	t^2	Y*t	Ẏ(t)=a0+a1t	(Y-Ẏt)	(Y-Ẏt)^2
2015	12 543,2	-3	9	- 37 629,6	8 872,1	3 671,0	13476547,3
2016	8 000,6	-2	4	- 16 001,2	9 204,1	- 1 203,5	1448342,9
2017	7 680,0	-1	1	- 7 680,0	9 536,0	- 1 856,0	3444708,3
2018	7 612,8	0	0	-	9 867,9	- 2 255,1	5085473,2
2019	9 555,3	1	1	9 555,3	10 199,9	- 644,6	415514,3
2020	10 001,4	2	4	20 002,7	10 531,8	- 530,4	281343,3
2021	13 682,3	3	9	41 046,8	10 863,7	2 818,5	7944186,9
Σ	69 075,5		28	9 294,0	69 075,5	-	32096116,2

ҶАДВАЛИ 2. КОЭФФИЦИЕНТИ РЕГРЕССИЯ ВА ЧАНДИР ДАР ОМУЗИШИ
ВОБАСТАГИИ ММД ВА ҚАРЗҲО

Солҳо	ММД (Y) млр. сом	Ҳаҷми қарзҳо(X) млр.сом	xy	y ²	x ²	Y(x)	(Y- $\bar{y}$) ²	(Y(x)- $\bar{y}$) ²	(Y-Y(x))	(Y-Y(x)) ²
2015	50,9	12,50	636,25	2590,81	156,25	72,53	347,08	9,00	-21,63	467,93
2016	54,8	8,10	443,88	3003,04	65,61	67,45	216,97	4,33	-12,65	160,01
2017	64,4	7,70	495,88	4147,36	59,29	66,99	26,32	6,45	-2,59	6,70
2018	71,1	7,60	540,36	5055,21	57,76	66,87	2,46	7,08	4,23	17,88
2019	79,1	9,60	759,36	6256,81	92,16	69,18	91,58	0,12	9,92	98,37
2020	82,5	10,10	833,25	6806,25	102,01	69,76	168,22	0,05	12,74	162,32
2021	83,9	13,70	1149,43	7039,21	187,69	73,92	206,50	19,27	9,98	99,65
Σ	486,7	69,30	4858,41	34898,69	720,77	486,70	1059,13	46,30		1012,84
Миёна	69,53	9,9	694,06	4985,53	102,97		151,30	6,61		144,69

Коэффициенты лапши
устувории сатҳи қарзҳоро
нишон дода, ба 25,7% баробар
аст, ки то андозае ноустувор
будани динамикаи қарзҳои
пешниҳодгардидаро ифода
менамояд.

$$(Y) = \sqrt{\frac{\sum (y_i - \bar{y})^2}{n-p}} = \sqrt{\frac{32096116,2}{7-2}} = 2533,62$$

$$Y(t) = \frac{\delta y(t)}{\dot{y}} = \frac{2533,62}{9867,9} = 0,2567 \text{ ё } 25,7\%.$$

Аз лиҳози назариявӣ
таснифоти қарзҳои бонкӣ
гуногун буда, се ҳолати
онро вобаста ба низо-
ми иҷтимоӣ-иқтисодӣ аз
якдигар фарқ менамо-
янд:

Қарзҳои бонкӣ ба таври
манфӣ ба низоми иҷти-
моӣ – иқтисодӣ дар маҷмӯъ ва
ҷузъҳои он таъсир мерасонад;

Қарзҳои бонкӣ ба таври
мусбат ба низоми иҷтимоӣ
– иқтисодӣ таъсир расонида,
имконият медиҳанд, ки рушди
мунтазами иқтисоди миллий
таъмин карда шавад;

Қарзҳои бонкӣ дар
низоми иҷтимоӣ – иқтисодӣ ба
сифати узви ҷудонашавандаи

таъмини раванди бефосилаи
маблағгузорӣ ё сармоягузорӣ
буда метавонанд.

Барои омӯзиши алоқа-
мандии ҳолати қарз ва
нишондиҳандаи асосии
макроиқтисодӣ ММД моде-
ли регрессия, коэффитси-
енти чандирӣ ва индекси
детарминатсия истифода
мегардад. Ҷадвали 2.

$$a_1 = \frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{n \sum x^2 - \sum x \sum x} = 1,155:$$

$$a_1 = \frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{n \sum x^2 - \sum x \sum x} = 1,155:$$

$$\Delta = a_1 * \frac{x}{\dot{y}}$$

Натиҷаи ҳисоби коэффит-
сиенти чандирӣ ошкор намуд,
ки 1% зиёд гардидани ҳаҷми
қарзҳо ба 0,16% зиёд гардида-
ни ҳаҷми ММД оварда мерасо-
над. $\Delta = 0,16$;

Индекси детерминатсия:
 $R^2 = \frac{\delta^2(y)}{\delta^2(x)}$; $R^2 = 0,044$, яъне 4,4%-тағйир
ёфтани ММД аз тағйирёбии
ҳаҷми қарзҳо дар иқтисодиёт
вобаста буда, (95,6%) таъсири
дигар омилҳо мебошад. Аз
натиҷаи таҳлил бармеояд, ки
ҳиссаи қарзҳо дар ташаккул-
ёбии ММД назаррас нест.

Тағйир ёфтани сохтори
қарзҳо бо воситаи нишонди-
ҳандаҳои тафовути сохторӣ
омӯхта мешаванд, ки яке аз
ин нишондиҳандаҳо коэффит-
сиенти тафовути сохтории
Гатева мебошад. Тағйирёбии
сохтори қарзҳоро дар соҳаҳои
иқтисоди миллий барои солҳои
2015-2021 дида мебароем.
Ҷадвали 3.

Аз рӯйи натиҷаи
маълумотҳои ҷадвали 3, коэф-
фитсиенти тафовути сохтории
Гатева ва коэффитсиенти ква-
дратии тағйирёбии сохториро
ҳисоб менамоем.

ҶАДВАЛИ 3. СОХТОРИ ҚАРЗҲО БО КОЭФФИЦИЕНТ

Номгӯи соҳаҳо	с.2015 (v ₁)	с.2021 (v ₂)	(v ₁ -v ₂)	(v ₁ -v ₂) ²	v ₁ ²	(v ₁ +v ₂)	v ₂ ²	(((v ₁ -v ₂)/ (v ₁ +v ₂))) ²
Кишоварзӣ	0,083	0,154	-0,071	0,009041	0,007	0,237	0,023716	0,0597
Саноат	0,28	0,103	0,177	0,031329	0,078	0,383	0,010609	0,2136
Сохтмон	0,18	0,039	0,141	0,019581	0,032	0,219	0,001521	0,4145
Нақлиёт	0,078	0,07	0,008	6,5E-05	0,006	0,148	0,0049	0,0029
Ҳӯроки ҷамъиятӣ	0,0024	0,05	-0,0476	0,002266	0,000	0,0524	0,0025	0,8252
Хизматрасонӣ	0,027	0,131	-0,104	0,010816	0,001	0,158	0,017161	0,4333
Савдои хориҷӣ	0,17	0,14	0,03	0,0009	0,029	0,31	0,0196	0,0094
Мёнарабии молиявӣ	0,035	0,004	0,031	0,000961	0,001	0,039	0,000016	0,6318
Истеъмолот	0,116	0,305	-0,189	0,035721	0,013	0,421	0,093025	0,2015
Дигар	0,029	0,066	-0,037	0,001369	0,001	0,095	0,004356	0,1517
Ҷамъ	1,0004	1,062	-		0,169		0,177404	2,9736

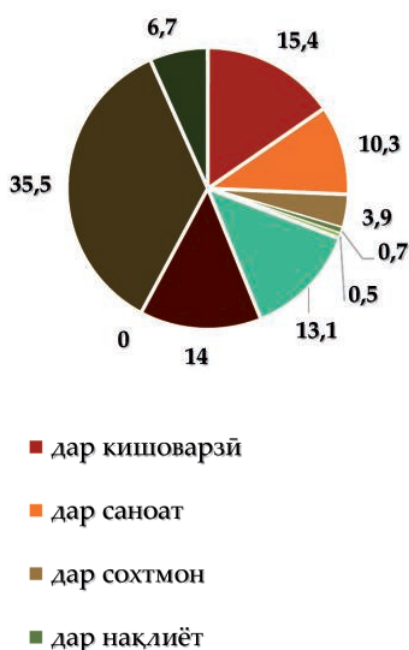
$$K_r = \sqrt{\frac{\sum (y_1 - y_2)^2}{\sum y_1^2 + \sum y_2^2}} = \sqrt{\frac{0,1298}{0,169 + 0,2105}} = 0,59 :$$

$$\delta = \sqrt{\frac{0,2198}{10}} = 0,113$$

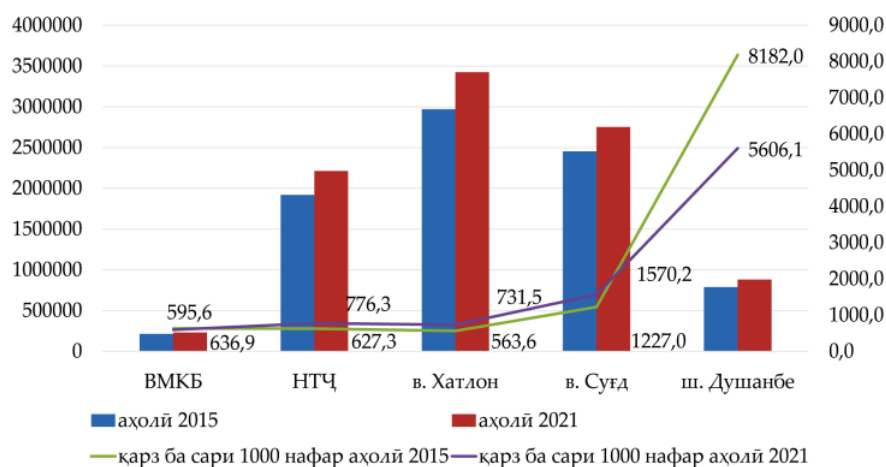
Натиҷаи ҳисоби коэффит-
сиенти Гатев муайян на-
муд, ки дар давоми солҳои
2015-2021 сохтори қарзҳо
59% тағйир ёфтаанд. Аммо
сохтори қарзҳои додашуда
ба соҳаҳои иқтисодиёт гу-
ногун буда, ҳиссаи бештари
қарзҳоро, қарзҳои хусусия-
ти истеъмолидошта ташкил
додаанд.

Мақсад аз он иборат аст,
ки ҳолати сабукгардӣ ё даст-
расии бештари аҳоли ва
сохибкорон ба қарзҳои бонкӣ,
пешниҳоди қарзҳои имтиёз-
нок, ипотекаӣ ва ғайра зиёдтар
гардад.

Сохтори қарзҳои додашуда
ба соҳаҳои иқтисодиёт дар соли
2021 (расми 1).

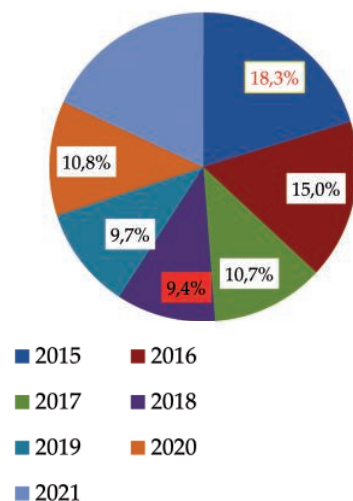

РАСМИ 3. ҚАРЗҲОИ ДОДАШУДА БА 1000 НАФАР АҲОЛӢ ДАР СОЛИ 2015 ВА 2021
(бо сомонӣ)

Агар ҳиссаи қарзҳоро дар
таносуб бо ММД дар давоми
солҳои 2015-2021 таҳлил карда
бароем, пас сохтораш чунин
аст.

Аз натиҷаи маълумотҳои
бадастомада маълум гардид,
ки сатҳи аз ҳама камтари-
ни қарзҳо дар таносуб нис-
бат ба ММД дар соли 2018,
ҳамагӣ 9,4%-ро ташкил до-
дааст. Қарзҳои аз ҳама зиёд
пешниҳодгардида, ба соли 2015
рост омадаанд, ки мутаноси-
бан ба 18,3% баробар буданд
(расмӣ 2).

Барои муайян кардани вазъи
пешниҳоди қарзҳо, амали-
шавии ин равандро дар сатҳи
минтақа ва ба ҳар сари аҳоли
таҳлил намудан зарур аст. Дар
муқоиса бо соли 2015, ҳаҷми
пешниҳоди қарзҳо ба 1000 на-
фар аҳоли дар соли 2021 коҳиш
ёфта, сатҳи аз ҳама зиёдтарини
он дар шаҳри Душанбе ва сатҳи
аз ҳама камтаринаш дар ВМКБ
ва вилояти Хатлон ба назар
мерасад (расми 3).

Пешниҳоди қарзҳо дар соли
2022 тамоюли афзоишбӣ
дорад. Барои мисол, дар
шаш моҳи аввали соли 2022
дар шаҳри ноҳияҳои то-
беи ҷумҳурии динамикаи
тағйирёбии қарзҳоро дида
мебароем.

Дар шаш моҳи соли 2022
ҳаҷми умумии қарзҳои аз
ҷониби ташкилотҳои қарзии
молиявӣ додашуда дар шаҳри
ноҳияҳои тобеи ҷумҳурии
ҳамагӣ маблағи 931349,7 ҳаз.
сомониро ташкил дод, ки
нисбат ба ҳамин давраи соли
гузашта 61614,3 ҳаз. сомонӣ ё
7,1 фоиз зиёд гардид. Ҳиссаи

ҶАДВАЛИ 4. ҚАРЗҲОИ ДОДАШУДА БА ШАҲРУ НОҲИЯҲОИ ҶУМҲУРӢ АЗ ҚОНИБИ ТАШКИЛОТҲОИ ҚАРЗИИ МОЛИЯВӢ

(ҳазор сомонӣ)

№	Номгӯи ноҳияҳо	январ-июни соли 2021	январ-июни соли 2022	Тағйирот	
				бо маблағ	бо фоиз
Ҷамағӣ дар ҷумҳурӣ		6 500 606,06	6 530 013,72	29 407,66	0,45
1	н. Нуробод	5 029,84	5 771,76	741,92	14,75
2	н. Рашт	8 408,15	13 331,77	4 923,62	58,56
3	н. Сангвор	2 193,70	1 876,91	-316,79	-14,44
4	н. Тоҷикобод	6 812,74	8 545,90	1 733,16	25,44
5	н. Лахш	8 763,63	8 172,02	-591,60	-6,75
6	н. Файзобод	36 165,22	31 729,69	-4 435,53	-12,26
7	н. Варзоб	27 023,09	34 571,55	7 548,46	27,93
8	ш. Роғун	12 664,25	9 135,19	-3 529,06	-27,87
9	н. Рӯдакӣ	256 032,81	231 935,31	-24 097,50	-9,41
10	н. Ваҳдат	126 348,32	152 822,84	26 474,52	20,95
11	ш. Ҳисор	169 327,18	193 624,62	24 297,44	14,35
12	н. Шаҳринав	52 936,24	53 647,07	710,84	1,34
13	ш.Турсунзода	158 030,22	186 185,03	28 154,80	17,82

қарзҳои додашуда 14,3 фоизи ҳаҷми умумии қарзҳои дар сатҳи ҷумҳурӣ додашударо ташкил доданд, ки назар ба ҳамин давраи соли гузашта 0,9 банди фоизӣ зиёд мебошад. ҷадвали 4.

Аз рӯи сохтори минтақавӣ ҳиссаи бештари қарзҳои додашуда дар ин давра ба ноҳияи Рӯдакӣ 24,9 фоиз, шаҳри Ҳисор 20,6 фоиз, шаҳри Турсунзода 20,0 фоиз ва шаҳри Ваҳдат 16,4 фоиз рост меояд.

Ҳиссаи камтарини қарзҳои додашуда бошад, ба ноҳияи Сангвор 0,2 фоиз, ноҳияи Нуробод 0,6 фоиз ва ноҳияи Рашт 1,4 фоиз рост меояд.

Дар баробари ин, агар ҳаҷми умумии қарзҳои додашуда дар давоми шаш моҳи соли 2022 дар қиёс ба ҳамин давраи соли гузашта дар ноҳияи Рашт 58,6 фоиз, ноҳияи Варзоб 27,9 фоиз, ноҳияи Тоҷикобод 25,4 фоиз ва

“

Бақияи пасандозҳо дар шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ 506038,1 ҳаз. сомони ро ташкил дод, ки назар ба ҳамин давраи соли гузашта ба андозаи 81,1 фоиз зиёд гардида, 4,4 фоизи ҳаҷми умумии бақияи пасандозҳоро дар ҷумҳурӣ ташкил додааст.

”

шаҳри Ваҳдат 20,9 фоиз зиёд гардида бошад, дар ноҳияҳои Сангвор 14,4 фоиз, Файзобод 12,3 фоиз, Рӯдакӣ 9,4 фоиз ва

шаҳри Роғун 27,8 фоиз коҳиш ёфтааст.

Ҳамзамон афзоиши ҳаҷми умумии қарзҳои дар давраи ҳисоботӣ нисбат ба нишондиҳандаи миёнаи сатҳи ҷумҳурӣ бештар буда, вазъи пешниҳоди қарз дар шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ бештар ба назар мерасад.

Бақияи пасандозҳо дар шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ 506038,1 ҳаз. сомони ро ташкил дод, ки назар ба ҳамин давраи соли гузашта ба андозаи 81,1 фоиз зиёд гардида, 4,4 фоизи ҳаҷми умумии бақияи пасандозҳоро дар ҷумҳурӣ ташкил додааст.

Тавре дида мешавад, ташкилотҳои қарзии молиявии шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ кӯшиш доранд, ки давра ба давра дар доираи имкониятҳои мавҷуда ва бо дарназардошти талаботи муш-

тариён ҳаҷми қарздихиро ба-рои дастгирӣ ва рушди соҳаҳои гуногуни иқтисоди миллӣ зиёд намоянд.

Ба андешаи муаллифон, беҳтар мебуд, ки барои таъмини раванди мунтазами афзоиши маблағҳои қарзӣ меъёри фоизи қарз, ҳаҷми қарз, муҳлати қарз, талабот ба таъмини қарз ба назар гирифта шавад. Ҳамзамон имкониятҳои қарздихии бонкҳо ва қобилияти пардохти қарз аз тарафи соҳибкорони хурду миёна ва аҳоли ба ино-бат гирифта шавад.

Ҳалли ин масъалаҳо дар якҷоягӣ имкон медиҳад, ки раванди пешниҳоди қарзҳо дар сатҳи ҷумҳурӣ мунтазам афзоиш ёбад. Танҳо дар моҳҳои январ-июни соли 2022 ҳаҷми умумии қарзҳои до-дашудаи ташкилотҳои қарзии молиявӣ ба соҳаҳои гуногуни иқтисодиёти кишвар 6 530,0 млн. сомони-ро ташкил на-муд, ки дар муқоиса ба ҳамин давраи соли гузашта 29,4 млн. сомонӣ ё 0,5 фоиз афзуда-аст. Иҷрои барномаҳои сатҳи ҷумҳуриявӣ маҳаллӣ дар соҳаҳои гуногун аз имкони-ят ва манбаи маблағгузори онҳо вобаста буда, пешниҳоди маблағҳои қарзӣ ба соҳаҳои хоҷагии халқ тамоюли мун-тазам афзоишбӣ дорад. Вале ҳолати мазкур ҳоло ҳам қаноаткунанда нест ва ба ан-дешаи муаллифон қорҳои зе-ринро дар ин самт бояд идома дод:

- тақвият бахшидани низоми идоракунии қарзҳо ва дарёфти имкониятҳои дастрасӣ

“

Ҳалли ин масъалаҳо дар якҷоягӣ имкон медиҳад, ки раванди пешниҳоди қарзҳо дар сатҳи ҷумҳурӣ мунтазам афзоиш ёбад. Танҳо дар моҳҳои январ-июни соли 2022 ҳаҷми умумии қарзҳои додашудаи ташкилотҳои қарзии молиявӣ ба соҳаҳои гуногуни иқтисодиёти киш-вар 6 530,0 млн. сомони-ро ташкил намуд, ки дар муқоиса ба ҳамин давраи соли гузашта 29,4 млн. сомонӣ ё 0,5 фоиз афзуда-аст.

”

ба захираҳои молиявии нисбатан арзон;

- соддагардонии раванди пешниҳоди қарзҳо ва беҳтар намудани инфрасохтори бозори қарзӣ ва бюрои таъри-хи қарз;
- мунтазам кам кар-дани ҳиссаи қарзҳои ғайрифаъл дар сохто-ри умумии қарзҳо ва таъмини самаранокии қарзҳо;
- баланд бардоштани саводнокии молиявии аҳоли;
- андешидани тадбир-

ҳои зарурӣ ҷиҳати пешниҳоди қарз ба соҳаҳои афзалият-ноки бахши воқеии иқтисодиёт;

- андешидани чораҳои зарурӣ ҷиҳати зиёд намудани дастрасӣ ба қарз, аз ҷумла дар ноҳияҳои дурдаст;
- баланд бардоштани сатҳи сифати хизмат-расонии молиявӣ ва савияи дониши кор-мандон;
- тақмили низоми қарздихӣ ва омӯзиши таҷрибаи кишварҳои пешрафтаи дунё.

*Гулнора Саломзода,
муовини директори
Пажӯҳишгоҳи илмӣ-
тадқиқотии БМТ, н.и.и.,*

*Аббос Норов
Сардори шӯбаи
методология ва таҳияи
санадҳои меъёрӣ – ҳуқуқии
Пажӯҳишгоҳи илмӣ-
тадқиқотии БМТ, н.и.и.,*

*Сайалӣ Мирзоев,
мутахассиси пешбари
шӯбаи методология
ва таҳияи санадҳои
меъёрӣ – ҳуқуқии
Пажӯҳишгоҳи илмӣ-
тадқиқотии БМТ, н.и.и.,
дотсент.*

Маълумоти шавқовар дар бораи пул

Симои зоҳирии пул иваз мешавад, вале вазифаи он тағйирнопазир боқӣ мемонад

- Касе дақиқ намедонад, ки одамон кай бори нахуст пулро ба ҷойи ивази мол ба мол, яъне мубодилаи мол истифода бурдаанд.

- Дар даврони пешин, вақте тамоми пулҳо аз фулузот тайёр карда мешуданд, арзиши онҳо мустақиман ба нархи фулузоти қиматбаҳо мутобиқат мекард. Барои ин кор асосан тилло, нуқра ва мис истифода мешуданд.

- Дар пулҳои қоғазӣ

назар ба дигар ҷойҳои ҷамъияти бештар бактерия ҷамъ мешавад.

- Маҳз бо сабаби дар боло овардашуда дар баъзе кишварҳо пулҳоро на аз қоғаз, балки аз моддаи пластикӣ тайёр мекунанд. Онҳо зимни бархӯрд бо об хароб намешаванд, дар гардиш “умри дароз” доранд, хассосиятро ба миён намеоранд ва бактерияи камро дар худ ҷамъ менамоянд. Пулҳои пластикӣ дер боз дар муомилоти пулии Австра-

лия, Вьетнам, Малайзия ва як қатор кишварҳои дигар қарор доранд.

- Дар замони гузашта ба сифати ҳамарзиши пул аксар вақт чорво – говҳо, гӯсфандон, аспҳо ва ғайра истифода мешуданд.

▲ ОЁ КАЛИМАИ “ДЕНЬГИ” АЗ “ТЕНГЕ” ПАЙДО ШУДААСТ?

- Калимаи русии “деньги” эҳтимол аз калимаи туркии “тенге” пайдо шуда бошад. Дар Қазоқистон то имрӯз асёри ин кишвар “тенге” номида мешавад.

- Дар Руси қадим муддатҳои зиёд тангаҳои истифода мешуданд, ки дар давлатҳои дигар сикка зада мешуданд, зеро он замон давлати Россия сиккахонаҳои худро на- дошт.

- Нахустин тангаҳо дар Россия аз ҷониби княз Владимир сикка зада шудаанд.

▲ ДАР ПУЛҲОИ ҚОҒАЗӢ СИМОИ ПРЕЗИДЕНТОН ИФОДА ЁФТААНД

- Дар Иёлоти Муттаҳидаи Амрико дар пулҳои қоғазӣ суратҳои президентон тасвир ёфтаанд. Дар ҳамаи банкнотаҳо, ба ғайр аз пули 100-доллара бо акси Франклин, ки ҳеҷ вақт президенти ин кишвар набуд.

- Ҳукумати Амрико банкнотаҳоро бо арзиши 100.000 доллар нашр кард, вале онҳо ба муомилот бароварда нашуданд ва

танҳо дар амалиёти
ҳисоббаробаркуниҳо
байни бонкҳо истифода
шуданд.

- Дар шаҳри амрикоии Итака, ки дар иёлати Нью-Йорк ҷойгир аст, дар баробари доллари ИМА ҳамчунин пулҳои маҳаллӣ бо номи итакий истифода мешаванд.

● Наркобарони машҳур Пабло Эскобар, ки аз таъкиботи агентҳои ФБР дар куҳҳои пинҳон шуда буд, барои гарм шудани аҳли оилааш аз доллар гулхан афрӯхт. Танҳо дар як шаб ӯ 2 млн. доллари ИМА-ро ҳамчун ҳезум истифода бурд.

● Сокинони муқимии Амрикои шимолӣ дар замонҳои пеш садаф ва марворидро ба ҷойи пул истифода мекарданд.

▲ “ЗЛАТНИК” – КУҲАНТАРИН ПУЛИ РУСӢ

● Қадимтарин тангаи русӣ “златник” ном дошт, зеро он аз тилло сикка зада шуда буд. Ба бостоншиносон муяссар гардидааст, ки 11 нусхаи онҳоро пайдо намоянд.

- Дар асри XX червонети тиллоии совети ягона асьори давлатие ба ҳисоб мерафт, ки воқеан таъминоти тиллоӣ дошт.

● Калимаи “деньги” дар Россия дар даври Дмитрий Донской, ки ба сикказани тангаҳои нукрагини худ шуруъ карда буд, аз ҷониби мардум мавриди истифода қарор гирифт.

- Дар айни замон “рубль” номи асъори ду кишвар – Россия и Беларусия мебошад.

● Калимаи “копейка” ба забони гуфтугӯи мардум дар даврони хукмронии Иван Грозний ворид шуд, зеро дар ин тангаи майда сура-ти шоҳ бо найза ифода ёфтааст.

- Копейка дар Россия на ҳамеша тангаи

Арзиши аслии сикказани баъзе аз тангаҳои майда аз нархи номиналии онҳо баландтар аст

аз ҳама кучак ба ҳисоб
мерафт. Он замон ба
ҳаштякина тақсим
мешуд.

● Муносибати нодуруст бо пулҳои давлатӣ метавонад ба фалокат оварда расонад. Соли 1662 дар империяи Россия бар асари аз ҳад зиёд сикка задани тангаҳои мисӣ ва яқбора паст шудани қурби онҳо, ошӯби мисӣ ба амал омад.

● Дар ҷаҳони феълӣ
арзиши пул ба ҳеҷ
ваҷҳ ба захираҳои
асъорӣ алоқамандӣ
надорад, ҳол он ки ин
таҷриба садсолаҳо амал
мекард.

**▲ ДЕКАДРАХМИ ЮНИНИ
ҚАДИМ – ҚИМАТТАРИН
ТАНГА ДАР ҶАҲОН**

● Онҳо танҳо ба муносибати чорабиниҳои муҳим ва ба теъдоди хеле кам сикка зада мешуданд, бинобар ин, декадрахмҳо нисоят камёб мебошанд.

● Тавре маълум аст, беқурбшавии пул ба таварруми даҳшатнок оварда мерасонад. Дар асри XXI дар Зимбабве ва Венесуела гипертаваррум ба ким-кадом рақамҳои ғайривоқеӣ баробар шуданд. Барои мисол, дар Зимбабве он дар соли 2008 дар як сол 516 квинтиллион фоизро (516.000.000.000.000.000.000 %) ташкил на-муд.

Пули арзиши 100 триллион доллари зимбабвиягӣ

Ин амал ба он хотир анҷом дода мешуд, ки майлу хоҳиши Спартанихоро дар самти андӯхтани боигарӣ аз байн баранд ва ҳамзамон порагириро мушkil намоянд.

- Сокинони Микронезия ба ҷойи пул баъзан тангаҳои сангири, ки ҳаҷми онҳо чанд метрро ташкил медоданд, истифода мебуданд. Дар сурати иваз шудани соҳиби он, тангаро ба ҷое намебуданд ва танҳо дар сангҳои соҳиби навро менавиштанд.

- Астекиҳо ба сифати воситаҳои пулӣ какаоро истифода мебуданд, тиллоро бошад, танҳо барои ороиши ибодатгоҳҳо сарф менамуданд.

- Тиллоро ҳамчун пул аввалин маротиба дар Ассирия ва Мисри қадим

- Нахустин маротиба дар дунё интиқоли маблағ аз ҷойи дур ба воситаи телеграф соли 1918 анҷом дода шуд.

- Пули калонтарин аз рӯйи номинали он дар таърихи дунё пули 100 трлн. доллари Зимбабве ба ҳисоб меравад.

- Дар таҷрибаи барориши пул, ҳамчунин пулҳои ба истилоҳ хусусӣ, ки аз ҷониби корпоратсияҳои алоҳида бароварда мешаванд, вучуд дорад. Вале онҳо воситаи қонунии пардохт ҳисобида наменаванд, ҳол он ки чунин ҳодисаҳо арзи вучуд доштанд.

- Сиккаҳои Канада боре тангаи 100-килограммагии тиллогинро бо арзиши номинали 100 ҳазор доллари Канада сикка зад. Ҳол он ки арзиши он, албатта, хеле қиматтар аст.

- Пулҳо дар тури таърих шаклҳои гуногун доштанд. Дар Хитой қадим, масалан, онҳо дар шакли олатҳои кишоварзӣ ва дигар асбобҳо сохта мешуданд.

▲ СИХҲОИ ОҶАНҲИ НАҚШИ ПУЛРО БОЗӢ МЕКАРДАНД

- Дар Спартаи қадим нақши пулро сихҳои оҷанин иҷро мекарданд.

Тангаҳои сангии Микронезия, ҷазираи Яп.

Тангаи коллексионии Муғулистон 500 тугрик. Танга бо тугмача ҷиҳозонида шудааст ва ҳангоми пахш кардани он суҳанронии президенти ИМА Кеннеди садо медиҳад.

истифода бурданд. Ин амал зиёда 4000 сол пеш ба вуқӯ пайваस्ताаст.

- Куҳантарин тангаҳои сиказадашуда дар рӯи замин 2700 сол пеш пайдо шуданд.

- Дар Россия асрҳои XII-XIV одамон боз ба ҷойи истифодаи пул ба мубодилаи мол ба мол гузаштанд, зеро дар ин кишвар қонҳои нуқраи худро ҳанӯз қашф накарда буданд ва вори-доти ин метали қиматнок аз хориҷа қатъ шуда буд.

- Нахустин маротиба дар олам пулҳои қоғазӣ соли 910 дар Хитой бароварда шудаанд.

- Ҳар қадар, ки арзиши номиналии пул паст бошад, ҳамон қадар он тез фарсуда мешавад, зеро пулҳои майда назар ба пулҳои калон бисёртар дар муомилот мебошанд.

▲ ПУЛИ ҚОҶАЗИИ 100\$ – БАНКНОТАИ МАШҲУР ДАР ДУНЁ

- Ба ҳисоби миёна як банкнота дар давоми “ҳаёт”-и худ аз 30 то 50 ҳазор соҳиб хоҳад дошт.

- Долларҳои ам-рикоиро шустан мумкин аст, онҳо ниҳоят мустақкаманд ва аз намӣ наметарсанд. Ба ҳисоби миёна онҳо 8–9 сол “умр” мебинанд, ҳол он ки пулҳои қоғазии сифаташон пасттар муҳлати истифодаашон аз 3 то 5 сол зиёд нест.

- Миллион доллар бо пулҳои қоғазии 100 доллара қариб 10 килограммро ташкил медиҳад.

- Тақаллубкорӣ дар ҷоп ва сикказании танга ҳамеша мушқилот ҳисобида мешавад. Дар асри XIX дар ИМА ҳар сеюмин пули қоғазӣ қалбакӣ буд.

- Дар бисёр кишварҳои олам пулҳо доллар, пессо ё франк номида мешаванд. Ин номҳои маълум ва машҳур ҳисобида мешаванд.

- Аз ҳама пули камёфт банкнотҳои 2 доллараи ИМА мебошад. Ин пул бо теъдо-ди маҳдуд нашр шуда буд ва дар айни замон арзиши баланд дорад.

- Нишонаи доллар пеш аз нашр ва истифодаи доллар пайдо шуда буд. То он замоне, ки дар ИМА пули худӣ пайдо шавад, амрикоӣҳо барои анҷом додани амалиёти ҳисоббаробаркунӣ аз пессои мексиканӣ истифода мекарданд ва барои ишора кардани он маҳз нишонаи “\$”-ро истифода мебуд-данд.

- Дар ибтидои асри XXI дар ҷазираҳои Багам пулҳои қоғазии 0,5 доллари ИМА нашр шуда буданд. Онҳо ҳанӯз дар муомилот қарор доранд, вале теъдо-дашон кам аст.

- Бар асари бӯҳроне, ки баъди Ҷанги Якуми ҷаҳон дар Олмон рух дод, пулро ҳатто аз дарахт истеҳсол мекарданд, зеро мавод барои наشري пул пайдо намешуд.

Таҳияи
А. Қурбонов,
бо истифода аз маводи
Интернет.

Мирзочамол Қосимов,
корманди масъули БМТ

Ҷашни Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон муборак!

Истиқлоли давлат

Парчами сурху сафеду сабзи зебоят, Ватан,
Рамзи ранҷу заҳмату нуру зиё дорад ба тан.
Марзи истиқлоли моро мекашад хатти мурод,
То ба Суғду Рашту Шумону Бадахшону Хутан.

Давлати поянда дорӣ, Тоҷикистони азиз,
Ҳишти ваҳдат кам нагардад аз сари девори ман.
Ҷашни истиқлоли давлат, эй Ватан, табрик бод,
Бахту иқболат шукӯфад мисли гулҳо дар чаман.

Ранги хунам кардаам яксон ба ранги парчамат,
Ман шарикӣ ҳар дами шодию ғамҳоят, Ватан.
Бо кафи дастӣ дуо, ҳар лаҳза ёдат мекунам,
Душмане ҳаргиз наёбад дар сароят ҷуз кафан.

Ҷашни истиқлоли ту, моро фурӯғи зиндагист,
Мекунам фаҳре зи номат ҳар қуҷое дар суҳан.
Боли истиқлол дорад мурғи илҳомат, Ҷамол,
Мепарад ҳар ҷо, ки хоҳад дар ҳавои ин Ватан.

Солҳои
2022-2026
«Солҳои рушди саноат»